

VĚDECKÝ ČASOPIS

ZEMĚDĚLSKÁ EKONOMIKA

9

ROČNÍK 33 (LX)
PRAHA
ZÁŘÍ
1987
CENA 10 Kčs

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE ZEMĚDĚLSKÁ
ÚSTAV VĚDECKOTECHNICKÝCH INFORMACÍ
PRO ZEMĚDĚLSTVÍ

Redakční rada

Doc. ing. Jiří Tvrdoň, CSc. (předseda), prof. ing. Milan Branický, CSc., RSDr. Rudolf Černý, prof. ing. Miroslav Grznár, DrSc., doc. ing. Josef Hurta, CSc., ing. Svatopluk Chalupa, CSc., prof. ing. Dimitrij Choma, DrSc., ing. Vladimír Jeníček, CSc., doc. ing. Mária Kadlecíková, CSc., prof. ing. Ctibor Ledl, DrSc., doc. ing. Juraj Mikita, CSc., doc. ing. Zdeněk Myler, CSc., prof. ing. Jaroslav Píče, DrSc., prof. ing. Karel Svoboda, CSc., doc. ing. Endre Tóth, CSc., doc. ing. Oldřich Tvrdoň, CSc., ing. Vladimír Vácha, CSc., doc. ing. Karel Vinohradský, CSc., doc. ing. Ivan Zoborský, CSc.

Za vedení časopisu odpovídá doc. ing. Jiří Tvrdoň, CSc.

Redaktorka ing. Hedvika Malíková

OBSAH

Mezera J., Juna V., Ferencová M.: Poznatky z analýzy plánování výroby potravin	671
Juldašev R. T., Vološin J.: Některé problémy prohlubování spolupráce členských zemí RVHP v zemědělsko-průmyslové sféře	681
Klíma J.: Příspěvek k hodnocení dosažené úrovně rentability výroby	693
Heldi A.: Kalkulácie nákladov na prevádzku závlah	701
Sidor E.: Efektivnosť skrmovania parených zemiakov vo výkrme ošípaných	715
Woš A.: Hlavní problémy rozvoje zemědělství a venkova v PLR	723

Z vědeckého života

Tvrdoň J.: K šedesátinám prof. ing. Jaroslava Píče, DrSc.	733
Pecáková J.: Úkoly vyřešené ve VÚEZVŽ v Praze v roce 1986	736
Procházková B.: Přehled doktorských a kandidátských dizertačních prací	741

Ze zahraničí

Bašek V., Jambor V.: Organizace řízení potravinářského průmyslu v MLR	745
---	-----

Příloha

Statistické přehledy o československém a zahraničním zemědělství
(Struktura hrubé zemědělské produkce podle krajů — Vývoj dodávek
a spotřeba průmyslových hnojiv)

СОДЕРЖАНИЕ

Мезера Й., Юна В., Ференцова М.: Данные по анализу планирования производства продовольствия	67
Юлдашев П. Т., Волошин Й.: Некоторые проблемы углубления сотрудничества стран-членов СЭВ в агро-промышленной сфере	68
Клима Я.: Вклад к оценке достигнутого уровня рентабельности производства	69
Гелди А.: Калькуляции затрат на эксплуатацию оросительных систем	70
Сидор Е.: Эффективность скормливаемого картофеля при откорме свиней	71
Вош А.: Главные проблемы развития сельского хозяйства и села в ПНР	72

Из научной жизни

Тврдоň Й.: К 60-летию проф. инж. Ярослава Пиче, д-ра наук	7
Пецакова Й.: Задачи решенные в НИИЭСХП в Праге в 1986 году	7
Прохазка Б.: Обзор защищенных докторских и кандидатских диссертационных работ	7

Из-за рубежа

Башек В., Ямбор В.: Организация управления продовольственным комплексом в ВНР	7
---	---

Приложение

Статистический обзор о чехословацком и зарубежном сельском хозяйстве
(Структура валовой сельскохозяйственной продукции по областям — Развитие

Jedním z cílů výzkumu, který probíhá ve Výzkumném ústavu ekonomiky zemědělství a výživy v Praze (VÚEZVŽ), je na základě teoretických závěrů základního ekonomického výzkumu a poznatků získaných na jednotlivých stupních řízení v zemědělsko-potravinářském komplexu (ZPoK) posoudit funkční účinnost opatření v soustavě plánovitého řízení v oblasti soustavy plánů a systému plánování výroby potravin, jež byla přijata pro období 7. a zejména 8. pětiletky (Kundrát 1985).

Hodnocení funkční účinnosti systému plánování a jeho časová a prostorová analýza je nezbytným předpokladem pro vypracování návrhů na soustavu plánů a metody plánování výroby potravin pro období 9. pětiletky v návaznosti na úkoly stanovené ekonomickému výzkumu v souladu se zásadami přebudování hospodářského mechanismu v ČSSR při přechodu na intenzivní typ rozvoje národního hospodářství.

Analýza, jež je dále ve stručné formě uvedena, se opírá o poměrně rozsáhlé terénní průzkumy prováděné v rámci ZPoK a s využitím zejména metody systémového přístupu se orientuje zvláště na problematiku plánování zemědělsko-průmyslového komplexu (ZPK), na otevřené problémy plánování ZPoK, ale i úzce související problematiku dodavatelsko-odběratelských vztahů (DOV) v plánovacím procesu z hlediska zabezpečení kvalitní výživy lidu.

ANALÝZA PLÁNOVÁNÍ ZPK

V zájmu prohloubení dosavadního systému odvětvového a národohospodářského plánování uložilo již 4. plenární zasedání ÚV KSČ zpracovat novou kategorii plánu – plánu zemědělsko-průmyslového komplexu (ZPK). ZPK se poprvé stal samostatným objektem národohospodářského plánu v období 7. pětiletky. V tomto ohledu však nebyl předkládán vládě ke schválení jako samostatný plánovací dokument, nýbrž jako součást celého národohospodářského plánu. Až v etapě prací na 8. pětiletku byl v roce 1986 předložen vládě ČSSR samostatný plánovací dokument pod názvem Plán rozvoje zemědělství a ostatních odvětví zabezpečujících výživu lidu na léta 1987–1990.

Z analýzy provázanosti plánu ZPK a plánů jeho dodavatelských odvětví vyplývá, že tato problematika je řešena systémem jednoduktoových hmotných bilancí. Tyto bilance jsou prakticky ústřední částí plánu ZPK a je nutno je považovat za hlavní nástroj k zajištění strukturální rovnováhy tohoto komplexu.

Pokud jde o bilance státní, je za jejich splnění zodpovědná příslušná národní vláda a dodávky pro ZPK v nich stanovené jsou závazné. Jejich naplnění je otáz-

kou vytvoření plánovaných zdrojů příslušného výrobního prostředku, případně zda se v průběhu období plnění plánu nevyskytne situace natolik závažná, že z hlediska celospolečenských zájmů je nutné vytvořené zdroje přerozdělit v neprospěch toho či onoho odvětví.

Takové situace zpravidla nastávají v resortu stavebnictví, kde způsobené skluzy v investiční výstavbě vážou delší než plánovanou kapacitu stavebních podniků na určité akci byť s označením „závažná“ či „centrální“, takže objem prostředků určených k zahájení a prostavění na jiné akci není čerpán v souladu s plánem a potřebou ZPK. Podobné situace spolu s překračováním plánovaných investičních nákladů také způsobují, že při jejich operativním řešení dochází ke změně struktury plánovaných investičních akcí, i když nakonec bilancí vyčleněný objem stavebních prací pro ZPOK je v souhrnu splněn, ale plánovaná reprodukce jeho základních fondů za plánem zaostává.

Jiný případ může nastat, a v praxi k tomu často dochází, že určitá odvětví ve své resortní bilanci (bilance „V“) neplní plánované dodávky pro ZPK, protože na jeho úkor řeší např. exportní úkoly, jejichž splnění je ohroženo výpadkem jiných vývozních položek. Toto pro ZPK nepříznivé řešení dané situace je typické pro resorty průmyslu, strojírenství a další. Proti těmto „resortním“ postupům zatím nezná plán ZPK účinnou obranu.

Samostatnou otázkou bilancovaných položek dodávaných pro ZPK je míra zabezpečení jeho potřeb výší plánované dodávky. Je nemálo případů, že plánovaná úroveň dodávek pro ZPK je významně nižší než skutečné potřeby i než skutečné dodávky v uplynulých letech. Typickým příkladem je motorová nafta, válcované materiály, cement, různé druhy dřeva apod. Přitom se vychází z možností řešení skutečných potřeb pomocí tzv. mimobilancních zdrojů. Jak vznikly tyto „zdroje“ se v období přípravy plánu příliš neanalyzuje a počítá se s tím, že se vytvoří i v dalším období. Tato praxe nepodporuje autoritu plánu a vede odpovědné pracovníky k demobilizaci úsilí za snížení materiálové náročnosti výroby a tím i celkové výrobně ekonomické efektivity. Tato praxe trpí silným momentem setrvačnosti a extrapolováním minulé materiálové spotřeby.

Zabezpečení vysokého stupně vybilancovanosti plánů však zvyšuje výrazně náročnost plánovacích prací a při podstatnějších změnách plánovaných proporcí, k nimž v ZPK dochází, vede ke změnám ve smluvních vztazích z p...nů vyplývajících, pokud nemá docházet k tzv. bezesmluvním dodávkám a živelnosti. Různé změny podmínek během plánovacího období vyvolávají dodatečné jednání po celé řídicí vertikále a rozpory mezi dodavateli a odběrateli jsou řešeny mnohdy administrativní cestou použitím kompromisů, což nezaručuje optimální řešení.

Základním dokumentem pro další rozvoj ZPK z hlediska delšího časového horizontu je Dlouhodobý program rozvoje odvětví zabezpečujících výživu lidu, zpracovaný v roce 1984, schválený usnesením vlády ČSSR č. 196 a přijatý 11. zasedáním ÚV KSČ. Zkvalitnění tvorby střednědobého plánu ZPK však předpokládá dlouhodobé plánování a prognózování realizovat jako trvalou činnost. Proto na základě strategických cílů je bezbytné znovu posoudit, upřesnit a v časovém horizontu prodloužit zpracovaný dlouhodobý program rozpracováním dlouhodobého výhledu do roku 2000 v druhém cyklu prací za zemědělství a další odvětví zabezpečující výživu lidu. Tato aktualizace však vyžaduje od plánovacích orgánů i zpracování odpovídající metodologie. Přínos vyšší celkové orientace dlouhodobého plánování by měl zejména spočívat v účinnějším vyhledávání a rozpoznávání možností a příležitostí ekonomického rozvoje ZPK v dlouhodobé perspektivě a v plánové optimalizaci vědeckotechnického rozvoje.

Analýzy využívání VTR a interních inovačních zdrojů ukazují, že dosud nebylo v ZPK dosaženo potřebného pokroku v prosazení vyšších a účinnějších forem mezinárodní vědeckotechnické spolupráce a v rychlém osvojování poznatků světové vědy včetně využití testování jako rovnocenného inovačního zdroje. Také aktivní zhodnocování výsledků vědy a techniky v mezinárodní směně nedoznala výraznějšího pokroku. Soustava vědeckotechnických informací a její modernizace nepodporuje dosud s potřebnou účinností inovační a intenzifikační proces v předvýrobních etapách a v praxi.

V plošné realizaci výsledků vědy a techniky přetrvávají některé nedostatky systémového charakteru. V některých zemědělských a potravinářských organizacích není také dostatečně zabezpečena součinnost s výzkumnou a vývojovou základnou a transferovými organizacemi zejména inženýrského charakteru.

Bylo přikročeno ke zpracování Jednotného plánu RVT ZPK na 8. pětiletku, který se obsahově opírá o státní cílové programy i státní vědeckotechnické programy a resortní výzkumné a vývojové úkoly. Tento plán je nutno považovat za otevřený a počítá se s jeho aktualizací a postupným zahrnováním nových nebo dosud neuplatněných vědeckotechnických řešení v ročních prováděcích plánech v průběhu 8. pětiletky. K tomu by mělo být využito tzv. zadávacích listů inovačních problémů, které budou průběžně zpracovávány ministerstvy zemědělství a výživy v gesce s FMZVž a v časových etapách přípravy návrhů prováděcích plánů stanovených metodickými pokyny projednávány s příslušnými resorty vytvářejícími ZPK, s ČSAV, SAV, REV, MŠ ČSR a SSR a jejich organizačními jednotkami. Přitom bude soustavně prohlubováno integrační sepětí plánů RVT v rámci ZPK a prohlubován cílově programový přístup.

Pozitivní je, že opatření na úseku řízení a kontroly jsou dále směřována k úplné automatizaci evidence a sledování řešení a realizace Jednotného plánu RVT ZPK, k jejímu postupnému provázání s databázemi odvětví vytvářejících ZPK (včetně FSÚ, ČSAV, SAV, MŠ ČSR a SSR) a k jejich interaktivnímu využívání v procesu řízení a kontroly. Vzhledem k tomu, že jde o zvládnutí zcela nového a náročného prvku v plánování, kdy je pracováno s různými programy řady resortů, bude převedení tohoto systému zabezpečeného VÚEZVž a ÚVTIZ za gesce FMZVž do rutinního provozu vyžadovat nutný časový interval.

Centrální řídicí orgány by měly spolu s příslušnou vědeckovýzkumnou základnou vypracovat racionální systém informací, umožňující pravidelně hodnotit jak vnitřní, tak vnější sféru rozvoje ZPK, jeho postavení v národním hospodářství, zejména pokud jde o jeho podíl na celkovém společenském produktu a národním důchodu, aby bylo také možné určité mezinárodní srovnávání.

Kontrola plnění souhrnného plánu ZPK opírající se o vytvářenou informační základnu však musí vycházet ze souboru ukazatelů stanovených plánovacími orgány pro vypracování tohoto plánu. Z tohoto hlediska byly také FMZVž ve spolupráci s VÚEZVž zpracovány v roce 1986 zásady pro kontrolu plánu ZPK a rozborovou činnost v této oblasti. Hodnocení účinnosti kontroly plánu ZPK podle těchto zásad bude možno provést až na základě analýzy plnění úkolů vyplývajících z plánu ZPK za rok 1986.

Pozitivní však je, že FMZVž, MZVž ČSR a SSR ve spolupráci s VÚEZVž a dalšími organizacemi resortu postupně budují databázový systém, který jim na jednotlivých úsecích rozborové činnosti a kontroly plnění plánu umožní vlastní automatizované zpracování dané problematiky.

Další zdokonalení metodických postupů v plánování ZPK bude vyžadovat i komplexnější využití ekonomicko-matematických metod a výpočetní techniky při tvorbě a kontrole plánů včetně využití normativní základny. Jde o nové a mimo-

řádne náročné úkoly, které v rámci resortu nejsou zatím z kapacitních hledisek plně zabezpečeny, takže realizace úkolů v oblasti ASŘ svým tempem plně neodpovídá potřebám moderního řízení na úrovni centrálních orgánů.

ANALÝZA PLÁNOVÁNÍ ZPoK

Hlavní východiska a základní principy tvorby 8. pětiletého plánu v ZPoK byly schváleny usnesením vlády ČSSR č. 249/81 a č. 150/85.

V návaznosti na přechod k intenzivnímu typu rozšířené socialistické reprodukce v ZPoK roste především úloha cílově programového přístupu k plánování, posílení perspektivnosti plánování a úlohy pětiletého plánu, význam vědeckotechnického rozvoje jako osy plánu a řízení a posílení úlohy jednotné soustavy kritérií efektivnosti.

Pro realizaci zásady perspektivnosti, cílovosti a programovosti plánování nebyla dosud uplatněna taková opatření, která by umožňovala sestavit dlouhodobé výhledy a prognózy, které by mohly být reálným východiskem pro tvorbu střednědobých plánů.

Dlouhodobé výhledy, rozvojové koncepce a programy byly sice na centrální, oblastní a podnikové úrovni vypracované, ale jejich reálné využití jako východiska pro tvorbu plánů na 8. pětiletku se směrem na nižší stupně řízení snižuje.

Při tvorbě koncepcí, rozvojových programů a generelů, zejména na úrovni okresů a zemědělských podniků, se v minulém období neuvažovalo s takovými cíli, jaké budou reálné pro časový horizont dlouhodobého výhledu. Cíle neodpovídají zvláště v kvalitativních charakteristikách budoucím potřebám. Při jejich tvorbě se většinou vycházelo z podmínek výchozího období, které se již v současnosti změnily.

Značná část materiálně výrobní základny vybudované podle původních rozvojových programů má nízký stupeň adaptability na změněné podmínky a potřeby.

Transfer informací o cílech a zdrojích formulovaných v dlouhodobých výhledech z centra na okresy a podniky není metodologicky vyřešen a organizačně zajištěn. Tento transfer informací na místní úroveň je nezbytný, neboť podniky bez těchto informací nejsou schopné přijímat výhledová rozhodnutí a promítat je do vlastních investičních záměrů a programů.

Základní orientací při tvorbě vlastních návrhů plánu zemědělských organizací na 8. pětiletku byly informace získané po řídicí vertikále a úkoly, které vyplynuly z rozpracované směrnice státního plánu.

V důsledku opožděného přijetí směrnice k státnímu plánu na 8. pětiletku byl nejprve vypracován plán na rok 1986 a teprve následně pětiletý plán.

V organizacích potravinářského průmyslu byla vazba mezi pětiletým plánem a dlouhodobým výhledem narušena změnami podmínkami v odbytu výrobků některých potravinářských oborů. Projevil se zde zejména vliv úprav maloobchodních cen.

Komplexní hmotný a finanční plán sestavovaly pro nižší jednotky všechny články státního řízení. Problémy vznikaly tam, kde se představa podniků výrazně lišila od představy nadřízeného orgánu. Část OZS použila metodu přesvědčování podniků, jiná skupina OZS využila možnosti administrativně ekonomického donucení podniků prostřednictvím podmiňujících ukazatelů pro hmotnou zainteresovanost vedoucích pracovníků nebo schvalování, případně potvrzování plánu.

Z toho vyplývá zásadní otázka, zda v podmínkách převažujícího prosazení představ nadřízených orgánů v plánech podniků funguje mechanismus, který by zaručil, že tyto představy jsou optimální a reálné. V současné době tento mechanismus nefunguje a plány podřízených organizací jsou hodnoceny zejména podle toho, zda jejich sumář např. na OZS naplňuje úkoly rozepsané z KZS.

Toto bilančně sumarizační hledisko nedává záruku toho, že představa nadřízeného orgánu je optimální. Je to ovlivněno také tím, že nadřízený orgán většinou nemá dostatek informací o výrobních možnostech všech řízených jednotek a obvykle vychází z dosažené skutečnosti a její indexové extrapolace.

Ekonomická teorie také v podstatě prokázala, že v podmínkách rozpisu státního plánu po vertikální linii řízení a v adekvátním systému hmotné zainteresovanosti nelze zamezit úsilí chozrasčotních jednotek o dosažení relativně snadněji splnitelných plánů. Zamezit takovému postupu podnikové sféry je možno jen za předpokladu, že orgány rozepisující plán budou schopny opřít jeho rozpis o objektivní technicko-ekonomické propočty, vycházející z objektivní normativní základny, a že tento rozpis prosadí.

Oblast výroby zemědělských a potravinářských výrobků patří k těm subsystémům socialistické ekonomiky, ve kterém se musí uplatňovat kombinace přímých a nepřímých metod transferu centrálního plánu do podniků.

Je nutné zdokonalovat jak centrální plánování, tak současně rozšiřovat pravomoc a odpovědnost podniků, a to s využitím normativní základny a informací a závazků z DOV. Řídící orgány by měly mít možnost pouze provádět korekce plánů podniků v nezbytných případech a působit na podniky prostřednictvím dalších nástrojů, především nepřímých.

V podnikové sféře a na úrovni oblastního a oborového řízení ZPoK bude účelné vypracovávat své varianty plánu bez rozpisu závazných ukazatelů a poskytovat o nich v omezeném rozsahu informaci vyššímu stupni řízení.

Návrhy podniků by měly být porovnané v souhrnu s optimalizovaným návrhem plánu na vyšší organizační jednotce a s její variantou rozmístění. Analýzou by se zjistil rozsah a charakter rozdílů a rozhodlo se o použití nejprve nepřímých nástrojů a v krajním případě o použití přímých nástrojů. Případné uplatnění závazných ukazatelů by mělo být konečným a ne východiskovým opatřením v procesu tvorby plánu.

Soustava vertikálních vztahů v procesu tvorby plánu musí implementovat výsledky vzájemných horizontálních vztahů mezi výrobcí zemědělských surovin, zpracovatelskými organizacemi a dodavateli výrobních prostředků a služeb tak, aby se promítly do vzájemných smluvně zajištěných DOV na základě uplatnění koordinačních funkcí orgánů státního řízení ZPoK.

Při vypracování a realizaci plánu by měl být kladen zvýšený důraz na uplatnění kritérií efektivity, a to ve všech částech plánu a ve všech etapách plánovacích prací na jednotlivých stupních řízení. Plánované úkoly by měly zahrnovat takové ukazatele efektivity, které by umožnily sladění celospolečenských a lokálních zájmů a které by se projevovaly v osobní hmotné zainteresovanosti řídicích pracovníků. Kritéria efektivity musejí být v souladu s úkoly plánu a musejí se stát jedním ze základních hledisek hodnocení úrovně hospodaření.

Jedním z dalších problémů v systému plánování, a to jak z obecného hlediska, tak pokud jde o ZPoK, je problém stability plánu. Proto každý plán, nejen dlouhodobý, by měl zahrnovat určitou toleranci – interval – v určení finální produkce a efektivity.

Významným faktorem ovlivňujícím stabilitu plánu jsou rezervy tvořené na jednotlivých stupních řízení. V současné době se uplatňuje pouze nízký rozsah rezerv, a to zejména v hodnotových ukazatelích. Příčinou, proč rezervy nejsou v zá-

doucím rozsahu vytvářeny, je vysoká mobilizačnost plánu, zejména u ukazatelů vyjadřujících efektivnost, jejíž zvýšení v rámci ZPoK plán především sleduje, a absence záruky, že vytvořené rezervy nebudou zneužity.

Je nutno, aby výkyvy v plnění plánu byly likvidovány pokud možno u nositele úkolů plánu. Významným prostředkem k likvidaci těchto výkyvů jsou rezervy a zásoby. V ZPoK jde především o nezbytné zásoby vlastních objemných i jaderných krmiv v zemědělství a vybraných polotovarů a hotových výrobků a obalů v potravinářském průmyslu (sezónní zásoby), které umožňují plynulost výroby a odbytu.

Současně by však bylo potřebné vytvořit i určité rezervy pro případy hlubších výkyvů nejen u surovin, materiálů a polotovarů, ale i u paliv a energií.

Pro přípravu plánu na rok 1986 a na 8. pětiletku nabylo platnosti opatření, podle kterého se za vstřícný považuje hospodářský plán (pětiletý a roční), ve kterém zemědělské organizace a oblastní články státního řízení přijmou progresivnější kvalitativní ukazatele a efektivnější využití stanovených limitů zdrojů proti rozepsanému státnímu plánu na rok 1986 a rozepsanému pětiletému plánu.

Přiznání nároku na mzdové prostředky na základě původně stanoveného nároku však nedostatečně stimuluje přijetí progresivnějších úkolů v plánu. Převažují obavy z nesplnění vyšších plánovaných úkolů. Přiznání vyššího nároku na mzdové prostředky by působilo s vyšší účinností.

Je nutno konstatovat, že se uplatněním vstřícného plánování dosud nepodařilo dosáhnout významnějšího zapojení podniků do tvorby progresivnějšího plánu v porovnání se směrnicí nebo rozpisem plánu.

ANALÝZA DODAVATELSKO-ODBĚRATELSKÝCH VZTAHŮ V ZPoK

V procesu zdokonalování soustavy plánovitého řízení ZPoK roste význam plánotvorné funkce DOV zemědělských podniků k odběratelům jejich výrobků, a to ve všech fázích projednávání DOV.

Při přípravě projednávání DOV na 8. pětiletku a na rok 1986 se dosud nepodařilo zabezpečit plnění náročnějších úkolů. Předběžná jednání a výměna informací mezi nákupními a zemědělskými organizacemi se uskutečnila na úrovni OZS, KZS i MZVŽ. Úroveň a formy těchto jednání byly velmi rozdílné. Negativně se projevila zejména nedostatečná připravenost nákupních organizací na tato jednání. Nákupní organizace nebyly včas informovány o svých úkolech a některé neměly připraveny návrhy na rozmístění nákupu v rámci krajů a okresů. V důsledku toho nedostatečně informovaly orgány řízení zemědělství a v některých případech s nimi neprojednávaly své požadavky na územní rozmístění nákupu. Docházelo také k opoždění v přípravných jednáních (Mezera 1986).

Úroveň přípravných jednání rovněž negativně ovlivňovala skutečnost, že dlouhodobé koncepce a plány na KZS a OZS a v organizacích ZPoK nebyly včas aktualizovány, příp. nebyly ještě zpracovány a nebylo je možno ve většině případů využívat v přípravné fázi tvorby plánu na 8. pětiletku.

Smlouvy o přípravě dodávek na 8. pětiletku mezi nákupními a zemědělskými organizacemi byly většinou uzavřeny. V některých případech bylo projednávání DOV ukončeno protokolem.

Nákupní a zemědělské organizace nepřikládají smlouvám o přípravě dodávek dosud velký význam a jejich uzavření bylo v mnoha případech formálním splněním příkazu.

Na období 8. pětiletky nebyly v některých případech naplněny ve smlouvách požadavky na cukrovku, zeleninu, ovoce a brambory, naproti tomu větší nabídka se projevila u mléka, drůbeže a vajec.

Hospodářské smlouvy na rok 1986 byly ve všech organizacích uzavřeny, většinou však v opožděném termínu.

Dosavadní stav v rozvoji integračních vztahů na 8. pětiletku se vyznačuje mnoha nedostatky. Většina nákupních organizací neznala při uzavírání přípravných smluv na 8. pětiletku finanční zdroje z integračních fondů VHJ, případně finanční zdroje na investiční akce integračního charakteru. V důsledku toho bylo možno při projednávání DOV jen předběžně projednat některé záměry v rozvoji integrace.

Na většině KZS nejsou informováni o připravovaných akcích ani o akcích již dříve uskutečněných.

V SSR se počal uplatňovat integrační fond později než v ČSR a v současné době je rozsah jeho použití menší. Vyskytují se také tendence používat jeho prostředky na pomoc zaostávajícím zemědělským podnikům. Vzhledem k nedostatku finančních zdrojů na investice nebude zejména v SSR možné realizovat sdružené investiční akce se zemědělskými podniky.

Nedostatky v DOV v ZPoK vyplývají zejména z porušování principů zdokonalené soustavy plánovitého řízení ZPoK, z porušování záměrů vyhlášky 73/1985 Sb. a z úrovně řídicí práce orgánů ZPoK.

Zdokonalení DOV úzce souvisí s komplexním řešením problémů v plánování, a to především v dlouhodobém a střednědobém plánování. Dlouhodobé plánování a včasná aktualizace těchto plánů se musí trvale stát součástí plánovacího procesu při důsledném zajištění jejich provázanosti na všech stupních řízení ZPoK a především mezi nákupními a zemědělskými organizacemi.

Odstranění nedostatků v přípravné fázi pro projednávání DOV vyžaduje vypracovat metodické postupy pro provádění průzkumů o potřebách nákupu zemědělských výrobků a jejich zajištění.

Nákupní organizace musí včas zpracovat své záměry v nákupu zemědělských výrobků u jednotlivých zemědělských podniků a projednávat je s příslušnými OZS, případně KZS.

Povinností řídicích orgánů ZPoK bude zajišťovat koordinaci DOV mezi nákupními a zemědělskými organizacemi včetně širšího rozvoje integračních vztahů.

Nákupní a zemědělské organizace musí zaměřit svou činnost na širší uplatnění smluv o spolupráci a u nákupních organizací to bude vyžadovat zvýšení pravomoci podniků v oblasti tvorby a užití finančních zdrojů pro účely integrace.

Vedoucí pracovníky zemědělských organizací bude třeba zainteresovat na kvantitativní splnění závazků v dodávkách zemědělských výrobků bez možnosti kompenzace mezi plněním jednotlivých smluv a dále na plnění kvality výrobků a na časovém plnění dodávek.

ANALÝZA DOV MEZI ORGANIZACEMI ZPoK A VNITŘNÍM OBCHODEM

Zásobování trhu potravinářskými výrobky je ovlivňováno mnoha věcnými problémy a současně i nedostatky v DOV.

V období vypracování ročního plánu podniků potravinářského průmyslu jsou DOV s obchodem projednávány v některých případech jen na I. čtvrtletí. DOV s obchodními systémy jsou hrubou orientací a sortiment je projednáván jen rámcově.

Obecně se projevuje tendence, že obchod snižuje během roku své požadavky proti projednaným DOV. U denních dodávek součet objednávek nepokrývá u některých potravinářských organizací objem uvedený v ročním protokolu až o jednu třetinu.

V plánu je nedostatečně provázána tuzemská výroba a dovoz některých potravinářských výrobků a v závislosti na realizaci dovozu vznikají značné výkyvy v požadavcích obchodu.

Obchodní organizace nezabezpečují v dostatečné míře průzkum spotřebitelské poptávky a v důsledku toho se projevuje nedostatečná schopnost obchodu stanovit potřebu jednotlivých potravinářských výrobků.

Hmotná zainteresovanost pracovníků obchodu a potravinářského průmyslu nepůsobí stejnosměrně. Obchodní organizace mají zájem o přednostní odbyt sortimentu s vyšší úrovní maloobchodních cen. Objem dodávek do tržních fondů významně ovlivňují vedoucí prodejen, kteří např. u masných výrobků nemají zájem o dodávky inovovaných výrobků. Nízké normy ztrát negativně ovlivňují nabídku dostatečně širokého sortimentu.

Při dodávkách do velkoobchodu jsou většinou uzavírány měsíční smlouvy, vyhláška však umožňuje uzavírání čtvrtletních smluv.

Řešení těchto problémů bude vyžadovat realizaci některých zásadních opatření v budoucím období.

Výzkum trhu a spotřebitelské poptávky v 8. pětiletce bude nutno zaměřit na koncepčně orientovaný výzkum vývoje vnitřního trhu a tendencí v poptávce po rozhodujících sortimentech zboží.

Bude uplatněn program zpracování koncepcí rozvoje sortimentu a ve spolupráci s výrobními resorty a dalšími orgány budou přijata opatření k vyšší závaznosti závěrů koncepcí a k užšímu sepětí s plánem.

V návaznosti na systém státního řízení cen bude zřejmě účelné umožnit větší pružnost maloobchodních cen v souladu se situací v zásobování trhu potravinářskými výrobky.

Novelizace sortimentně provozní typizace prodejen vyjádří nové požadavky na uspokojování potřeb obyvatelstva v sortimentním rozsahu, struktuře a v závislosti na koncentraci a frekvenci poptávky.

Musí být zvýšena úroveň DOV mezi organizacemi potravinářského průmyslu a vnitřního obchodu, aby byly dostatečným podkladem pro roční plány podniku, zejména odstraněním nadhodnocených požadavků obchodu, které se během roku výrazně snižují.

Další zdokonalení hmotné zainteresovanosti pracovníků obchodu a potravinářského průmyslu vyžaduje realizovat opatření pro její stejnosměrné působení především v zabezpečování širokého sortimentu a inovací.

Dovoz potravinářských výrobků je pro doplnění a zpestření nabídky nutný, avšak je třeba zajistit větší provázanost s plánováním tuzemské výroby a prohloubit na tomto úseku spolupráci obchodu a výroby.

ZÁVĚR

Analýza plánování výroby potravin z hlediska soustavy plánovitého řízení v období efektivní intenzifikace národního hospodářství a urychlování sociálně ekonomického rozvoje společnosti vyústila ve vypracování souboru závěrů, orientujících se na slabá místa v systému plánování ZPoK a ZPK.

Zdokonalení metodických postupů v plánování ZPK bude současně vyžadovat komplexnější využití ekonomicko-matematických metod a výpočetní techniky při tvorbě plánů včetně využití normativní základny. Zlepšení systému kontroly plnění plánu ZPK bude zejména podmíněno mírou a úrovní automatizace této kontroly a kvalitou databáze v jednotlivých resortech tvořících ZPK.

Zvláště bude třeba zvýšit účinnost plánování vědeckotechnického rozvoje. K tomu by měl přispět i systém založený na úplné automatizaci evidence a sledování řešení a realizace Jednotného plánu rozvoje vědy a techniky ZPK.

V ZPoK se budou vytvářet předpoklady pro posílení stability dlouhodobých cílů plánů. Informace o orientačních cílech a možnostech jejich zajištění by mohly být podřízeným plánovacím jednotkám poskytovány na základě databází vytvořených na jednotlivých stupních řízení ZPoK.

V plánování výrobní a odbytové sféry bude účelné postupně upustit od ukládání direktivních úkolů, posílí se úloha ekonomických nástrojů a vzroste význam plánotvorné funkce DOV. V DOV uvnitř ZPoK bude třeba zajistit širší uplatnění smluv o spolupráci. Nákupní organizace musí s časovým předstihem zpracovat své záměry v nákupu zemědělských výrobků a projednat je s příslušnými orgány státního řízení zemědělství. Na splnění závazků v dodávkách zemědělských výrobků by měla být vázána zainteresovanost určitého okruhu vedoucích pracovníků zemědělských organizací.

Ve vztahu organizací ZPoK a vnitřního obchodu je třeba uplatnit program zpracování koncepcí sortimentu ve spolupráci obchodu a výroby a přijmout společná opatření k vyšší závaznosti závěrů těchto koncepcí. V souladu se situací v zásobování trhu potravinářskými výrobky je účelné uplatnit větší pružnost tvorby maloobchodních cen a posílit hmotnou zainteresovanost pracovníků obchodu a potravinářského průmyslu ve vazbě na rozšiřování sortimentu výrobků a jejich inovace.

Cílem těchto záměrů je posílení úlohy plánu jako základního nástroje řízení a zlepšení účinnosti DOV směřující ke zdokonalení zásobování obyvatelstva pestrým sortimentem kvalitních potravin.

Literatura

KUNDRÁT, J.: Soustava plánů a metody plánování v ZPoK a ZPK. [Úvodní studie.] Praha, VÚEZVž 1985.

MEZERA, J.: Analýza problémů v soustavě plánů a metodách plánování v ZPoK a ZPK v 8. pětiletku. [Závěrečná zpráva.] Praha, VÚEZVž 1986.

Došlo 18. 12. 1987

MEZERA J., JUNA V., FERENCOVÁ M., Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

Poznatky z analýzy plánování výroby potravin

Zeměd. Ekon., 33, 1987, č. 9, s. 671–680. — lit. 2, res. čes., rus., angl., něm.

ZPK, ZPoK, plánování, vztahy dodavatelsko-odběratelské, analýza, výsledky výzkumu

Stať charakterizuje výsledky ekonomického výzkumu z pohledu soustavy plánovitého řízení ZPoK v oblasti soustavy plánů a metod plánování a dodavatelsko-odběratelských vztahů v plánovacím procesu při výrobě potravin. Hodnocení funkční účinnosti systému plánování a jeho analýza jsou předpokladem pro vypracování návrhů na soustavu plánů a metody plánování pro 9. pětiletku.

МЕЗЕРА Й., ЮНА В., ФЕРЕНЦОВА М., Научно-исследовательский институт экономики сельского хозяйства и продовольствия, ул. Манесова 75; 120 58 Прага 2

Данные по анализу планирования производства продовольствия

Zeměd. Ekon., 33, 1987, № 9, с. 671—680. — лит. 2, рез. чешск., русск., англ., нем.

АПК, АПДК, планирование, связи подрядчик-потребитель, анализ, результаты разработок

Статья характеризует результаты экономических разработок с т. зр. системы планового управления АПДК в области планов и методов планирования, подрядно-потребительских связей в плановом процессе в ходе пищевого производства. Оценка функциональности системы планирования и анализ лежат в основе проектов этих планов и методов на 9-ю пятилетку.

MEZERA J., JUNA V., FERENCOVÁ M., Economic Research Institute for Agriculture and Food, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

Findings from the Analysis of Planning the Food Production

Zeměd. Ekon., 33, 1987, No. 9, pp. 671—680. — refs 2, summaries in cs, ru, en, de

agro-industrial complex, agricultural and food production complex, supplier-consumer relations, analysis, results of research

The results of economic research are characterized from the aspect of the system of planned management of the agricultural and food production complex in the field of the system of plans and methods of planning, as well as the supplier-consumer relations in the planning process during food production. The evaluation of functional efficiency of the system of planning and its analysis are a pre-requisite for processing the proposals for the system of plans and methods of planning for the 9th Five-Year Plan period.

MEZERA J., JUNA V., FERENCOVÁ M., Forschungsinstitut für die Ökonomik der Land- und Nahrungsgüterwirtschaft, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

Erkenntnisse aus der Analyse der Planung der Lebensmittelproduktion

Zeměd. Ekon., 33, 1987, Nr. 9, S. 671—680. — Lit. 2, Zus. in Tschech., Russ., Engl., Dtech.

AIK, ALK, Planung, Lieferanten- Abnehmerbeziehungen, Analyse, Forschungsergebnisse

Im Beitrag werden die Ergebnisse der ökonomischen Forschung vom Gesichtspunkt des Systems der planmäßigen Leitung des Agrar- Lebensmittelkomplexes (ALK) auf dem Gebiet des Systems der Pläne und Methoden der Planung sowie der Lieferanten- und Abnehmerbeziehungen im Planungsprozess bei der Lebensmittelproduktion charakterisiert. Die Bewertung der funktionellen Wirksamkeit des Planungssystems und dessen Analyse sind Voraussetzung für die Ausarbeitung von Vorschlägen für ein System von Plänen und für Planungsmethoden für den 9. Fünfjahrplan.

Adresa autorů:

JUDr. ing. Josef Mezera, ing. Vladimír Juna, ing. Marie Ferencová, Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

Současná etapa rozvoje socialistické ekonomické integrace v zemědělsko-průmyslové sféře je charakterizována novými formami a metodami hospodářské a vědeckotechnické spolupráce členských zemí RVHP, vedoucími k větší účinnosti přijímaných opatření. Ze strategického hlediska je volba účinné mezinárodní spolupráce nejen prostředkem k řešení výživových potřeb, ale i jedním z výchozích faktorů koncepce zapojení členských zemí RVHP do mezinárodní socialistické dělby práce. V této souvislosti je třeba poznamenat, že formování výrobní struktury ZPK v členských zemích RVHP prohlubuje a zdokonaluje procesy vzájemného mezinárodního prolínání, přizpůsobování a doplňování v rámci jednotlivých národohospodářských komplexů, jejichž realizace pak probíhá prostřednictvím zahraničně obchodní směny a svědčí tak o tendenci směřující k postupnému vytváření mezinárodního zemědělsko-průmyslového komplexu.

Zvláštní význam pro další prohlubování spolupráce členských zemí v zemědělsko-průmyslové sféře mají dokumenty přijaté na Ekonomickém zasedání členských zemí na nejvyšší úrovni v roce 1984, na 37., 38., 39. a 40. zasedání RVHP a Komplexní program vědeckotechnického pokroku členských zemí RVHP do roku 2000, přijatý na 41. (mimořádném) zasedání RVHP.

Vznik a nezbytnost řešení potravinového problému v rámci RVHP jsou podmíněny především tím, že zemědělská výroba zatím zaostává za rychle rostoucími potřebami obyvatelstva v potravinách a průmyslu v zemědělských surovinách. Téměř ve všech členských zemích zatím skutečná spotřeba řady základních potravin zaostává za doporučenými normami spotřeby a není rovněž vyřešen problém struktury výživy v souladu s těmito normami. Důležitý je rovněž problém překonání sezónnosti spotřeby jako jedné z podmínek racionální výživy obyvatelstva.

Současná úroveň výroby zemědělsko-potravinářských produktů v členských zemích RVHP zabezpečuje dostatečně vysokou energetickou hodnotu výživy. Např. z energetického hlediska by měla činit průměrná doporučená denní spotřeba na 1 obyvatele v evropských socialistických zemích 10 760 kJ, avšak skutečná spotřeba byla již začátkem 70. let podstatně vyšší a činila v BLR 14 490 kJ, v MLR 14 855 kJ, v NDR 14 499 kJ, v PLR 14 545 kJ, v RSR 13 653 kJ, v SSSR 14 545 kJ a v ČSSR 14 608 kJ. Pro srovnání lze uvést, že v USA činila tato spotřeba ve stejném období 14 800 kJ, ve Francii 14 239 kJ, v NSR 14 382 kJ, v Itálii 14 733 kJ a ve Velké Británii 14 005 kJ. Podle prognóz by tato energetická hodnota výživy měla být zachována i v roce 2000.

V průběhu realizace zemědělské politiky byla již dosažena řada pozitivních změn ve směru zvýšení spotřeby potravin s vysokým obsahem bílkovin a vitamínů. V polovině 90. let by měla spotřeba masa a masných výrobků na 1 obyvatele do-

sáhnout nebo překročit doporučené normy, přičemž u bílkovin živočišného původu se předpokládá značný růst spotřeby mléka a mléčných výrobků.

Bratrské socialistické země disponují dostatečným půdním potenciálem a poměrně příznivými půdně klimatickými podmínkami pro vyřešení těchto tří základních úkolů: přiblížit se k vědecky zdůvodněným normám spotřeby, podstatně zvýšit úroveň soběstačnosti společností členských zemí RVHP v potravinách a zemědělských surovinách, vytvořit dostatečné vývozní fondy. To předpokládá vytvoření takových podmínek, které zabezpečí přechod od relativně izolovaných ke komplexním formám spolupráce, tj. k realizaci jednotné zemědělské politiky, která by byla schopna vyřešit potravinový problém.

CHARAKTERISTIKA DOSAVADNÍHO VÝVOJE SPOLUPRÁCE ČLENSKÝCH ZEMÍ RVHP V ZEMĚDĚLSKO-PRŮMYSLOVÉ SFÉRE

Rozvoj spolupráce členských zemí RVHP v zemědělsko-průmyslové sféře předpokládá koordinovaný postup na základě vzájemně odsouhlaseného cyklu: rozvoj vědeckotechnické základny – investiční politika – výroba – efektivní vnější vztahy. Zapojení zemědělsko-průmyslového komplexu do procesů socialistické ekonomické integrace se tak konkrétně odráží v prohlubování spolupráce nejen v podobě tradiční směny zboží, ale i v užší součinnosti v oblasti vědeckotechnického pokroku, investiční výstavby, výroby, služeb, dopravy apod.

Je však třeba konstatovat, že rozvíjející se vzájemná spolupráce členských zemí RVHP je doprovázena i řadou problémů, jež limitují dosažení ještě výraznějšího pokroku v rámci socialistické ekonomické integrace. Zejména výrazné jsou problémy související s racionálním využíváním existujících zdrojů, dalším zvyšováním úrovně fondové vybavenosti, jmenovitě na úseku dodávek agrochemikálií (průmyslových hnojiv, přípravků na ochranu rostlin, krmných přísad), osevního a sadbového materiálu a genofondu vysoce užitkových plemen hospodářských zvířat. Jejich dynamičtější řešení na odpovídající úrovni je možné jen na základě vzájemné pomoci, v těsné hospodářské a vědeckotechnické součinnosti všech členských zemí RVHP. Dalšího výrazného posunu v posilování spolupráce je možno dosáhnout jen v těsné vazbě na intenzivní cesty rozvoje zemědělsko-průmyslových komplexů jako takových.

Tato spolupráce, odsouhlasená z hlediska požadovaných temp, objemů a lhůt realizace mnohostranných forem spolupráce, by měla být organizována v členění na hlavní produkty (subkomplexy), zejména pak na zrniny, krmiva, maso, mléko, zeleninu aj.

V praktické hospodářské politice členských zemí se prozatím nepodařilo překonat tradiční kurs směřující k dosažení plné míry soběstačnosti u většiny zemědělsko-potravinářských produktů, což brzdilo prohloubení vzájemných vazeb národních zemědělsko-průmyslových komplexů, zejména II. a III. sféry. V řadě případů se ukazuje obdobná orientace i v jednotlivých odvětvích I. sféry.

V počátečních etapách rozvoje spolupráce, kdy v jednotlivých zemích existovaly poměrně značné rezervy pro dostatečný růst produkčních kapacit a odvětvové specializaci byl v rámci komplexu přisuzován větší význam než proporcionálnímu rozvoji celého komplexu, bylo možno pro tento kurs nalézt oprávnění. Vedl k racionálnějšímu využití společných zdrojů, k odlehčení požadavků na rozhodující vývozce agrárních produktů a konečně k růstu potravinové soběstačnosti celého společenství jako výsledného efektu růstu soběstačnosti v rámci národních ekonomik.

Setrvání na těchto tendencích by však bylo retardujícím faktorem v rámci úsilí řešení kolektivní potravinové soběstačnosti cestou uspokojování dovozních potřeb jednotlivých členských zemí, především rozvojem vzájemné směny. Dynamika rozvíjení vývozně dovozních vztahů v zemědělsko-průmyslové sféře však zaznamenala nižší tempa přírůstků než činil přírůstek celkového vzájemného obchodu. V pětiletí 1976–1980 vzrostla ve srovnání s obdobím let 1966–1970 celková průměrná hodnota dovozu v rámci vzájemného obchodu evropských členských zemí RVHP (bez SSSR) v běžných cenách 3,4krát, z toho potravin 1,9krát, potravinářských surovin 1,5krát, agrochemikálií 1,9krát, technických prostředků 3,3krát. Vývoz produktů ZPK do zemí RVHP narůstal dynamičtěji než dovoz. Růst exportu nebyl však v rozhodující míře výsledkem růstu jeho fyzického objemu, ale důsledkem růstu kontraktů cen. Za těchto podmínek vzrostl podíl exportní produkce ZPK na celkovém vzájemném exportu evropských zemí RVHP za období 1966–1984 o necelé 3 body, podíl potravin se za uvedené období prakticky neměnil a zůstává na úrovni 8 %.

Pokračující nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou na vnitřních trzích potravin v jednotlivých zemích RVHP, narůstání prvků posilujících naturalizaci, kontingentizaci a směnu na základě kovertibilní měny působí retardačně, tj. proti snaze posilovat vzájemnou směnu na daném úseku.

Růst cen ve vzájemném obchodě členských zemí zemědělsko-potravinářskými produkty navozuje tendenci k poklesu vývozně dovozních vztahů a ve značné míře k pasivnímu rozvoji vzájemného obchodu produkty I. sféry ZPK. Na druhé straně se v daném období výrazně posílila úloha zemědělsko-potravinářského obchodu ve vztahu ke třetím zemím, zejména pak k vyspělým nesocialistickým zemím (VNSZ). Podíl těchto zemí na celkových agrárních dovozech RVHP (bez SSSR) činí v současném období zhruba 60 %, z toho dovozy potravinářských surovin zaujímají 50 %.

Vznikající disproporce v rozvoji ZPK v členských zemích RVHP v 70. letech a nedostatky v realizaci koordinované strategie spolupráce neumožňovaly těmto zemím dosáhnout vysoké míry potravinové soběstačnosti ve vazbě na faktický růst počtu obyvatelstva a racionální normy spotřeby potravin. K počátku roku nepřesáhla celková míra soběstačnosti evropských zemí RVHP (bez SSSR) podle přijatých racionálních dávek spotřeby u rozhodujících potravin hranici 96 %. U neevropských členských zemí RVHP (především Kuby, VSR) vykazuje tento ukazatel ještě nižší hodnotu. To znamená, že řešení problému soběstačnosti objektivně navozuje nezbytnost přijmout opatření ke zlepšení organizace zemědělsko-průmyslové spolupráce, která v 70. letech a počátkem 80. let plně neodpovídala strategickým záměrům naznačeným v Komplexním programu.

Základní formou hospodářské spolupráce zůstává tradiční zahraničně obchodní spolupráce. Proto se také snahy o zdokonalování uváděných vztahů v dané oblasti omezovaly převážně jen na úsek organizace dvoustranných vzájemných vztahů, zejména pak na spolupráci rozvíjenou v rámci dlouhodobých dohod o dodávkách a odbytu zemědělsko-průmyslového zboží a o směně těchto položek za nositele energie, za dodávky surovin apod. (např. mezi SSSR na straně jedné a dalšími zeměmi RVHP na straně druhé). V předvýrobních statích zemědělsko-potravinářského komplexu (věda, technika, technologie, investice) se spolupráce rozvíjí zatím jen zcela okrajově.

Neuspokojivě byl zdokonalován vlastní postup organizace spolupráce a volba systémových nástrojů k zabezpečení ekonomického mechanismu zamýšlené spolupráce. V posledních letech byla vědeckotechnická i výrobně obchodní spolupráce členských zemí RVHP nedostatečně zkoordinována jak uvnitř jednotlivých odvětví

ZPK, tak i v rámci meziodvětvových vztahů. Řada společně získaných poznatků byla realizována členskými zeměmi izolovaně, což v rámci existující omezenosti disponibilních zdrojů prodlužovalo termíny i rozsah jejich realizace. Dvoustranné i mnohostranné formy spolupráce nebyly navzájem dostatečně provázány a při organizaci spolupráce nebyly vytyčovány reálné programové cílené postupy směřující k finálnímu cíli – zvýšení kolektivní potravinové soběstačnosti společenství. Zatím nebyl nalezen principiální a všemi členskými zeměmi akceptovatelný přístup k řešení otázky stimulace rozvoje výroby a exportu zemědělsko-potravinářských produktů na trhy členských zemí RVHP na základě zdokonalování systému kontraktních cen i společného financování akcí, jež jsou ve společném zájmu zainteresovaných zemí.

Smluvně právní formy mezinárodní specializace a kooperace výzkumných činností a výroby, probíhající v rámci mezinárodních hospodářských organizací členských zemí RVHP, dostatečně nestimulovaly snahu o dosažení vyšší technologické úrovně a kvality produkce, dosažení požadovaného sortimentu zboží, neřešily řadu ekonomických a vědeckotechnických otázek včetně problematiky sankcí za nesplnění přijatých závazků. Kromě toho neuspokojivě postoupily práce v rozvíjení spolupráce v oblasti investiční činnosti, zakládání přímých smluvních vztahů mezi hospodářskými organizacemi jednotlivých zemí RVHP apod.

Systémy koordinací plánů a institucionálních nástrojů spolupráce nedostatečně přihlížely k probíhajícím změnám v národních soustavách plánování ZPK a po relativně dlouhá období se neměnily. Dvoustranná i mnohostranná koordinace plánů rozvoje základních odvětví ZPK se dotýkala převážně obchodních vztahů a jen zčásti výrobní problematiky.

Otázky mezinárodní specializace a kooperace v oblasti společné výstavby objektů ve sféře ZPK byly poprvé ve větší míře zahrnuty do Dohodnutého plánu mnohostranných integračních opatření RVHP na období let 1981–1985. Tato akce je výrazem změn v plánovacím a řídicím mechanismu národních ZPK, podmiňovaných především formováním subsystému výrobních vertikál v rámci celistvého reprodukčního procesu, zahrnujícího výrobu a zpracování jednoho nebo několika technologicky vzájemně navazujících druhů potravinářských surovin. Každý z těchto subsystémů zahrnuje téměř všechna stadia charakteristická pro ZPK a je formálně označován pojmem výrobní vertikála. Takovéto rozčlenění ZPK je reálnou a praktickou základnou plánování a řízení vědeckotechnického a výrobně ekonomického rozvoje.

V rámci mezinárodní socialistické dělby práce pak existuje možnost na základě těchto výrobních subsystémů cílově formulovat vzájemně výhodné exportní (importní) profily jednotlivých národních ZPK, koncentrovat vzájemně provázané specializované výroby při maximálním využití příznivých podmínek výroby na národní úrovni a tím utvářet stabilní a vysoce efektivní exportní specializaci, stabilizovanou vůči konjunkturálním výkyvům a schopnou přizpůsobit se v přiměřených časových lhůtách zásadním změnám ve světových vývojových trendech.

V mnohém analogicky působí výrobní subsystémy na formování dovozních profilů ZPK. Z jedné strany zabezpečují optimální využití národních zdrojů, vedou k růstu soběstačnosti členských zemí v řadě produktů ZPK a z druhé strany stimuluje růst dovozu potravinářských surovin a potravin členských zemí s méně příznivými podmínkami na jejich výrobu a také importu různých typů strojů, zařízení, agrochemikálií apod. tam, kde by národní produkce zaostávala z hlediska existující vědeckotechnické úrovně, chyběla surovinová základna apod.

Očekávané změny ve struktuře ZPK podmiňují nezbytnost zdokonalovat strategii i organizaci zemědělsko-průmyslové spolupráce zemí RVHP, orientované na dosažení vzájemných výhod v rámci národních ZPK a jejich skladebných prvků, tj.

výrobních subkomplexů, s cílem maximálně využít společných zdrojů členských zemí k vzájemně provázanému růstu potravinové soběstačnosti každé z členských zemí i společenství RVHP jako celku.

V těchto intencích byly rozpracovány nové formy spolupráce při řešení nejzákladnějších obecných problémů rozvoje národních ZPK a při uzavírání mezinárodních dohod za příslušné zbožívé položky. K mnohostranným formám tohoto typu spolupráce náleží i Dlouhodobý cílový program spolupráce (DCPS) za oblast zemědělství a potravinářského průmyslu do r. 1990, doplněný o Komplexní opatření spolupráce k zlepšení zásobování obyvatelstva členských zemí RVHP potravinami, a také Dohodnuté plány mnohostranných integračních opatření (DPMIO). Dvoustranné formy spolupráce na úrovni národních ZPK jsou odvíjeny od Dlouhodobých programů specializace a kooperace (DPSK) jako subprogramy a byly podepsány mezi SSSR a evropskými zeměmi RVHP v letech 1979–1980. V tomto smyslu se očekává maximální využití možností mnohostranné a dvoustranné spolupráce při řešení specifických úkolů, podmiňovaných možnostmi a potřebami zainteresovaných zemí.

V rámci subprogramů DCPS a DPSK je volen komplexní postup k řešení problémů, zahrnující otázky vytvoření vědeckotechnických, investičních a ostatních nezbytných předpokladů rozvoje výroby a exportu konkrétních zemědělsko-potravinářských položek.

I když realizace těchto programů teprve probíhá, přesto lze konstatovat, že se doposud nepodařilo plně využít všech možností, nabízených těmito organizačními formami k prohloubení spolupráce podle strategických záměrů DCPS či DPSK. Řada zásadních opatření DCPS byla převedena na dvoustrannou bázi a v omezené míře šla i nad rámec programu (např. mezinárodní specializace výroby ovoce, zeleniny, brambor a produktů jejich zpracování i rozvinutí exportní výroby bavlny v SSSR; výstavba závodu na výrobu biochemických preparátů a krmiv společným úsilím; předání technologií v drůbežářství a k výrobě bílkovinných krmiv a zelených rostlin).

V rámci některých opatření byl podstatně snížen rozsah spolupráce, počty zainteresovaných zemí a lhůty uzavření řady dohod byly prodlouženy z období 1979–1980 na období 1983–1985. U řady subprogramů potravinového DCPS (zejména u masa, krmiv, zeleniny, ovoce, ryb) se nevycházelo z programově cílového postupu, ale potřebné parametry byly předem vymezeny, aniž by se vycházelo z nezbytného komplexu opatření podmiňujících dosažení vyslovených cílů. Převažující část přijatých dohod DCPS se týká vědeckotechnické oblasti a v podstatně menší míře byly podepsány dohody za oblast výrobně obchodní.

Dohody o vědeckotechnické a ekonomické spolupráci v nezemědělských sférách ZPK, zabezpečujících cíle DCPS za oblast zemědělství, v řadě případů z hlediska lhůt, rozsahu a kvalitativních parametrů plně neodpovídají potřebám jednotlivých výrobních subprogramů. Zainteresovanost členských zemí – vývozců – na realizaci DCPS se snížila v důsledku nedorozumění problému ekonomické stimulace na mnohostranném základě.

Speciální subprogramy za úsek zemědělství a potravinářského průmyslu nebyly zahrnuty do všech DPSK. Kromě toho ohraničenost produkčních možností zemí a nedorozumění některých důležitých otázek hospodářské spolupráce vedly v řadě případů ke snížení počtu a zpomalení přípravy konkrétních dohod za subsystémy DPSK nezemědělské povahy. Nicméně postupnou realizací DCPS a DPSK vznikají předpoklady pro formování komplexních systémů spolupráce, zachycujících rozhodující stadia reprodukce řady důležitých potravin, a na jejich základě předpoklady pro posílení kolektivní potravinové soběstačnosti společenství.

Lze tedy konstatovat, že opatření DCPS a DPSK zatím nedospěla k navazování bezprostředních vazeb mezi vědeckými organizacemi a výrobními podniky členských zemí v rámci ZPK, tj. vazeb, které by vedly k formování mezinárodních výrobních systémů, zaměřených na řešení finálních úkolů. K realizaci opatření spolupráce na mikroúrovni, odsouhlasených v rámci mezinárodních programů, bylo využíváno pouze národních ekonomických nástrojů. Tato praxe nezabezpečovala dostatečnou vzájemnou návaznost národních programů a plánů rozvoje ZPK na DCPS, DPMIO a DPSK.

Vzájemné kontakty mezi konkrétními zemědělskými podniky a podniky zpracovatelskými na mezinárodní úrovni byly navazovány mimo rámec těchto naznačených programů, často v prvotní fázi, z iniciativy místních orgánů v hraničních oblastech a některých odvětvových ministerstev. V zemědělství jsou v posledních letech tyto formy spolupráce spojovány spolu s prostou výměnou zkušeností s předáváním průmyslových výrobních systémů (PVS) a ve zpracovatelském průmyslu a v infrastrukturních odvětvích s účastí na modernizaci a rekonstrukci podniků a dalších objektů.

Předávání těchto systémů nutno spojit s poskytnutím speciálních technologických a organizačních schémat výroby, s jejich adaptací na podmínky příjemce, s dodávkou odpovídajících osiv, sadby či plemenného materiálu, nezbytného systému zemědělských strojů, zařízení, nástrojů, agrochemikálií, s přípravou obslužného personálu a odborníků využívajících těchto systémů. Komplexní dodávkou všech těchto potřeb je příjemci daného systému vytvářena možnost podstatně snížit spotřebu času a zvýšit produktivitu práce při souběžném poklesu vlastních nákladů.

Dodávka výrobních systémů má proti jiným formám hospodářské (zejména obchodní) spolupráce nesporné výhody. Zabezpečuje zemi – příjemci organizaci výroby na nejmodernějším stupni poznání, avšak přizpůsobenou místním podmínkám. Vytváří se výchozí báze s možností postupného rozšiřování progresivního systému do dalších oblastí a ve svém souhrnném působení jsou vytvářeny podmínky k růstu národní soběstačnosti členských zemí v dané produkci a snižuje se objem devizově náročného dovozu ze třetích zemí.

V perspektivě lze očekávat, že širší uplatnění výrobních systémů na základě přímých vztahů zemědělských podniků navzájem a v řadě případů i s podniky I. a III. sféry ZPK povede k intenzifikaci rozvoje celého komplexu, k vybilancovanému růstu jeho jednotlivých odvětví a k jejich orientaci na finální výsledky. Předpokládá se, že tyto procesy v rámci národních ZPK povedou k rozvoji progresivní orientace a růstu efektivnosti zemědělsko-průmyslové spolupráce zemí RVHP. V rámci této formy spolupráce by se mohla uplatnit spoluúčast členských zemí na modernizaci a rekonstrukci objektů zemědělsko-průmyslové sféry, čímž bude vznikat reálný prostor pro vytváření potravinářských komplexů na mikroúrovni.

Značné perspektivy lze rovněž přisuzovat spolupráci využívající různých půdně klimatických podmínek členských zemí k rozvíjení výrobní kooperace v jednotlivých odvětvích ZPoK.

Obecně je nutno dospět k maximálně možnému využití všech společných rezerv v rámci národních ZPK s cílem zvýšení kolektivní potravinové soběstačnosti a oslabení technicko-ekonomické závislosti na třetích zemích v daných věcných oblastech. Řešení těchto globálních úloh vyžaduje zdokonalování mnohostranné strategie rozvoje ZPK členských zemí a odpovídající přestavbu celého systému organizace zemědělsko-průmyslové spolupráce.

MOŽNOSTI DALŠÍHO PROHLUBOVÁNÍ SPOLUPRÁCE ČLENSKÝCH ZEMÍ RVHP V RÁMCI ZPK

Na základě analýzy dosavadního vývoje a aktuálních potřeb zdokonalení spolupráce členských zemí RVHP v zemědělsko-průmyslové sféře můžeme tedy formulovat perspektivy jejího dalšího rozvoje.

Významnou formou zdokonalení zemědělsko-průmyslové integrace by se měla stát vzájemně dohodnutá společná zemědělská politika členských zemí RVHP, která by na rozdíl od současného systému organizace spolupráce mohla:

- se stát jediným základním dokumentem a nikoliv výsledkem odsouhlasení výstupních parametrů národních programů a plánů;
- zabezpečit efektivní odsouhlasení nezbytné úrovně kolektivní soběstačnosti zemí RVHP u základních druhů potravin ve vazbě na racionální potřeby a reálné možnosti jednotlivých zemí;
- přispět ke stanovení vzájemně provázaného komplexu opatření zaměřeného na dosažení odsouhlasené úrovně kolektivní soběstačnosti včetně vědeckotechnických, investičně výrobních a zahraničně obchodních aspektů navrhované spolupráce;
- vytyčit základní perspektivy utváření a cesty zdokonalování hospodářského mechanismu spolupráce s přihlédnutím k specifice zemědělsko-průmyslové sféry a k návaznostem hospodářských mechanismů působících na národní úrovni.

Dalším prioritním zájmem členských zemí RVHP je dospět v rámci jednání stálých komisí, resp. dalších orgánů RVHP k závěru o nezbytnosti vypracovat vzájemně odsouhlasený závazný program mezinárodní specializace jednotlivých členských zemí, zabezpečující pokud možno komplexní řešení vytypovaných úzkých míst z hlediska vědeckotechnického rozvoje, kapacitního krytí a vzájemných dodávek. S cílem funkčně a promptně uspokojovat požadavky a potřeby zainteresovaných zemí zapojených do specializačních dohod je třeba podpořit snahu o uplatnění odpovídajících nástrojů dlouhodobé motivace navrhovaného specializačního profilu výroby a exportu zemědělsko-potravinářských produktů na trhy členských zemí RVHP na základě zdokonaleného systému kontraktních cen a společného financování akcí.

Strategickou koncepci spolupráce v rámci MSDP je třeba vytvářet na pozadí očekávané výrobní struktury ekonomik jednotlivých členských zemí, jež formuje jejich budoucí zapojení do vnějších vztahů z hlediska zbožívé teritoriální struktury a jejího rozsahu. Při organizaci spolupráce je nutno vytyčovat reálné, programově zacílené postupy, směřující k finálnímu cíli — zvýšení kolektivní potravinové soběstačnosti RVHP jako celku. Je nezbytně nutné dospět na pozadí dostatečně dlouhého časového horizontu (na úrovni orgánu Rady) ke sladění uvažovaných rozvojových záměrů v oblasti mezinárodní spolupráce s investičními záměry, které determinují budoucí výrobní struktury. Existující nesladěnost národních investičních programů je rozhodující překážkou dalšího posunu integračních procesů.

Tradičním námětem systémové povahy je lépe koordinovat obchodní politiku členských zemí RVHP na kapitalistických trzích, jejichž částí je i surovinová nabídka rozvojových zemí (RZ).

Nabízí se i možnost založit po dohodě s ostatními zainteresovanými bratrskými zeměmi mezinárodní hospodářské sdružení, které by organizovalo zabezpečení dodávek především nekompetitivních potravinářských surovin a potravin, případně výstavbu zařízení pro úpravu, zušlechťení a skladování těchto často přepravně náročných produktů.

Perspektivně lze uvažovat o vzniku rozvojových programů, resp. uzavírání dlouhodobých dohod se zeměmi jihovýchodní Asie, umožňujících realizovat dodávky devizově náročných potravin, resp. pochutin (kakaové boby, káva), ale i dalších plodin, resp. krmiv (manioky, odpadů ze zpracování citrusů) na principu společné účasti na rozvoji příslušné produkce.

Bylo by účelné upravit platný mechanismus tvorby cen, a to tím směrem, že by se dodací podmínky posuzovaly obdobně jako v obchodě s vyspělými nesocialistickými zeměmi (VNSZ). Opodstatněnost tohoto návrhu je mimo jiné dána tím, že jsou-li kontraktní ceny konstruovány na základě cen světového, resp. regionálního trhu, měly by jim odpovídat i dodací podmínky.

Ke zpřesnění a zprehlednění materiálů dlouhodobé koncepční povahy, dále rozpracovávajících DCPS, resp. Komplexní opatření spolupráce pro zlepšení zásobování obyvatelstva členských zemí RVHP potravinářským zbožím lze s cílem řešit daný problém v plné komplexnosti, provázanosti na nezbytná inputová odvětví, s vyloučením možných duplicitních řešení a problémů kompetenčních, navrhnout orgánům Rady zpracovat syntetický plánovací dokument relativně stabilní povahy, shrnující veškerá přijatá opatření do vzájemně konzistentní soustavy. Tento mnohostranně koncipovaný plánovací dokument smluvně zabezpečených opatření by zahrnoval jen zásadní prioritní úkoly, byl by přísně kontrolovatelný co do termínů plnění a jeho neplnění by vedlo k přijetí opatření sankční povahy.

Předpokladem výraznějšího uplatnění vyšších forem hospodářské spolupráce v rámci socialistické ekonomické integrace je zjednodušení celého procedurálního postupu v administrativním řízení integračního procesu. Rozsah vypracovaných písemných podkladů lze snížit přesunem rozhodovacích pravomocí na nižší řídicí složky a konkrétní otázky spolupráce řešit v rámci delegované pravomoci na příslušné obory, resp. odvětví.

S problematikou RVHP úzce souvisí i další vývoj obchodně politických vztahů členských zemí k VNSZ, zejména k zemím EHS, neboť určujícím momentem jejich dalšího vývoje je vyřešení vztahu mezi RVHP a EHS jako dvou rozhodujících evropských integračních celků.

Smluvně právní normy mezinárodní specializace a kooperace výzkumných činností a výroby v rámci mezinárodních ekonomických organizací členských zemí RVHP by měly dostatečně stimulovat snahu o dosažení vyšší technologické úrovně a kvality produkce a o rozšíření sortimentu zboží a vyřešit otázku uplatňování sankcí za nesplnění přijatých závazků.

Rozčlenění ZPK na jednotlivé konkrétní výrobní vertikály (podkomplexy) by mělo být reálnou a praktickou základnou plánování a řízení vědeckotechnického a výrobně ekonomického rozvoje, mezinárodní specializace a kooperace v oblasti společné výstavby objektů ZPK.

Základním prvkem systému plánovacích a koordinačních forem v ZPK by se měly stát vzájemně odsouhlasené dvoustranné a mnohostranné dohody, zahrnující základní směry vědeckotechnického pokroku, zdokonalování systému plánování a řízení v členských zemích a rozvíjení ekonomického mechanismu spolupráce v příslušných oblastech.

Spolupráce členských zemí bude charakterizována širokým rozvojem výrobní kooperace a přímých vztahů mezi sdruženími, podniky a organizacemi bratrských zemí, zřizováním společných firem, podniků a jiných hospodářských organizací na chozrasčotním principu. Tyto formy lze uplatnit i pro společné plánování a výrobu deficitních zemědělských a potravinářských strojů, chemických prostředků pro ochranu rostlin a mikrobiologických produktů.

Odsouhlasená politika v oblasti ZPK přispěje k propojení a zdokonalování systému plánovacích a koordinačních nástrojů spolupráce v různých odvětvích

ZPK, k přechodu od odvětvového principu jejich uplatňování k systémovému principu, který zabezpečí součinnost výrobních vertikál a ZPK jednotlivých zemí jako celku.

Základním prvkem systému plánovacích a koordinačních forem v zemědělsko-průmyslové sféře by se staly vzájemně odsouhlasované dvoustranné a mnohostranné konzultace, zahrnující základní směry vědeckotechnického pokroku, zdokonalování systému plánování a řízení v členských zemích a rozvíjení ekonomického mechanismu spolupráce v příslušných oblastech.

K rozvinutí systémového přístupu na mnohostranném základě by bylo žádoucí vytvořit v rámci stálé skupiny RVHP pro spolupráci v oblasti plánování speciální podskupinu se zaměřením na problematiku agrární spolupráce.

Pozornost si rovněž zasluhuje námět, směřující ke zřízení společného fondu financování akcí napomáhajících realizaci dohodnuté politiky v oblasti ZPK. Prostředky tohoto fondu ve formě výhodných úvěrů nebo bezplatných subsidií by byly využívány ke krytí určité části investic, vyčleňovaných pro výstavbu nebo rekonstrukci důležitých objektů přispívajících ke zvýšení potravinové soběstačnosti společenství jako celku.

V rámci Komplexního programu vědeckotechnického pokroku členských zemí RVHP do roku 2000 je nezbytné rozvinout aktivní účast jednotlivých zemí na realizaci jeho prioritních směrů. Jde především o komplexní rozvoj biotechnologií, automatizace řízení ZPK, o zavedení nového informačního systému do organizačních a technologických procesů, o elektronizaci a robotizaci výrobních procesů.

Důležitou roli hraje zdokonalování chozrasčotního režimu ve sféře vnějších ekonomických vztahů, vyřešení devizových finančně cenových problémů a otázek mnohostranného zúčtování, které přispějí k objektivizaci účasti partnerů na integračních akcích.

SOUHRN

Spolupráce členských zemí RVHP byla zatím zdokonalována neuspokojivě, málo úspěšná byla volba systémových nástrojů k zabezpečení ekonomického mechanismu zamýšlené spolupráce. Nebyl rovněž nalezen všemi členskými zeměmi RVHP akceptovatelný přístup k řešení stimulace rozvoje výroby a vývozu produkce ZPoK na trhy členských zemí na základě zdokonalení systému kontraktních cen a společného financování akcí zainteresovaných zemí. Nebyla vyřešena řada ekonomických otázek včetně problematiky sankcí za neplnění přijatých závazků. Malého pokroku bylo dosaženo při rozvíjení spolupráce v oblasti investiční činnosti, zakládání přímých smluvních vztahů apod.

Další rozvoj spolupráce členských zemí RVHP se proto stává objektivním faktorem, určujícím stupněm možného řešení potravinového problému v jednotlivých zemích, ale i celého společenství.

Efektivnost spolupráce socialistických zemí se může značně zvýšit zdokonalením celého systému vnějších vztahů. Náléhavým problémem je koordinace hospodářské politiky, sblížení národních hospodářských mechanismů, zvýšení úrovně plánování, upevnění disciplíny v dodávkách a sblížení forem a metod řízení vnějších hospodářských vztahů. Při přechodu národních ZPK na intenzivní cestu rozvoje spojenou s nezbytnými strukturálními změnami je prvořadým úkolem zdokonalení organizace spolupráce členských zemí RVHP při řešení potravinového problému na principu vzájemných výhod.

Některé problémy prohlubování spolupráce členských zemí RVHP v zemědělsko-průmyslové sféře

Zeměd. Ekon., 33, 1987, č. 9, s. 681–691. — res. čes., rus., angl., něm.

RVHP, ZPK, spolupráce, integrace, soběstačnost, hospodářský mechanismus, přímé vztahy, plánování, řízení, ceny, teoretické pojednání

Stať se zabývá některými základními problémy prohlubování spolupráce členských zemí RVHP v zemědělsko-průmyslové sféře. Charakterizuje vývoj vzájemné spolupráce a poukazuje na řadu problémů limitujících dosažení výraznějšího pokroku v této oblasti. Zejména poukazuje na problémy související s racionálním využíváním existujících zdrojů, s dalším zvyšováním fondové vybavenosti, se zdokonalováním vlastního postupu organizace spolupráce a volby systémových nástrojů k zabezpečení ekonomického mechanismu zamýšlené spolupráce. Na základě analýzy dosavadního vývoje a aktuálních potřeb zdokonalení a spolupráce členských zemí RVHP v zemědělsko-průmyslové sféře jsou formulovány perspektivy jejího dalšího rozvoje. Je konstatováno, že při organizaci spolupráce je nutno vytyčovat reálné, programově zacílené postupy směřující k finálnímu cíli — zvýšení kolektivní potravinové soběstačnosti RVHP jako celku.

ЮЛДАШЕВ, Р. Т., Московский государственный институт международных отношений, Москва

ВОЛОШИН, Й., Научно-исследовательский институт экономики сельского хозяйства и продовольствия, Манесова 75, 120 58 Прага 2

Některé problémy uhlublení spolupráce stran — členů СЭВ в агро-промышленной сфере

Zeměd. Ekon., 33, 1987, № 9, s. 681–691. — рез. чешск., русск., angl., нем.

СЭВ, сотрудничество, интеграция, самообеспеченность, хозяйственный механизм, прямые связи, планирование, управление, цены, теоретическое рассуждение

В статье рассматриваются некоторые основные проблемы углубления сотрудничества стран-членов СЭВ в агропромышленной сфере. Дается характеристика развития взаимного сотрудничества и раскрывается ряд проблем, лимитирующих достижение более значительного прогресса в данной области. В частности раскрываются проблемы, связанные с рациональным использованием существующих ресурсов, дальнейшим ростом фондовооруженности, совершенствованием организации сотрудничества и выбором системных инструментов для обеспечения экономического механизма предполагаемого сотрудничества. На основе анализа развития и актуальных потребностей совершенствования сотрудничества стран-членов СЭВ в агропромышленной сфере сформулированы перспективные пути ее дальнейшей реализации. Констатируется, что при организации сотрудничества следует исходить из реальных, программно-целевых направлений, ведущих к финальной цели — повышению коллективной самообеспеченности сотрудничества стран-членов СЭВ.

JULDAŠEV R. T., Moscow State Institute for International Relations, Moscow
VOLOŠIN J., Economic Research Institute for Agriculture and Food, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

Some Problems of Deepening the Co-operation between the CMEA Member Countries in the Sphere of Agriculture and Industry

Zeměd. Ekon., 33, 1987, No. 9, pp. 681–691. — summaries in cs, ru, en, de

CMEA, co-operation, integration, self-sufficiency, economic mechanism, direct relations, planning, managing, prices, theoretical treatise

Some basic problems of deepening the co-operation between the CMEA member countries in the sphere of agriculture and industry are dealt with. The development of mutual cooperation is characterized and a number of problems limiting the achievement of greater progress in this sphere is indicated. In particular, the problems connected with the rational utilization of current resources are pointed out, with further increase of fund availability, improvement of the organization of co-operation and selection of systems tools which will secure the economic mechanism of intended co-operation. On the basis of an analysis of the hitherto development and topical needs of improving the co-operation between the CMEA member countries in the sphere of agriculture and industry, the perspectives of its further development are formulated. It is stated that during the organization of co-operation it is necessary to set up realistic, programme-oriented policies leading to the final goal — an increase in collective self-sufficiency in food in all countries of CMEA.

JULDAŠEV R. D., Moskauer Staatliches Institut für Internationale Beziehungen, Moskva
VOLOŠIN J., Forschungsinstitut für die ökonomik der Landwirtschaft und Ernährung, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

Einige Probleme der Vertiefung der Zusammenarbeit der RGW-Länder im Agrar-Industrie-Bereich

Zeměd. Ekon., 33, 1987, Nr. 9, S. 681–691. — Zus. in Tschech., Russ., Engl., Dtech.

RGW, Zusammenarbeit, Integration, Selbstgenügsamkeit, Wirtschaftsmechanismus, Direktbeziehungen, Planung, Leitung, Preise, theor. Aspekte

Im Beitrag werden einige Grundprobleme der Vertiefung der Zusammenarbeit der RGW-Länder im Agrar-Industrie-Bereich behandelt. Die Entwicklung der Zusammenarbeit wird charakterisiert und auf eine Reihe von Problemen hingewiesen, die die Erreichung eines bedeutenderen Fortschritts in diesem Bereich limitieren. Besonders hingewiesen wird auf Probleme, die mit der rationellen Nutzung der bestehenden Quellen verknüpft sind, mit der Verbesserung der Fondsausstattung, der Vervollkommenung des eigenen Vorgehens bei der Organisation der Zusammenarbeit und der Wahl der Systeminstrumente zur Sicherung des ökonomischen Mechanismus der geplanten Zusammenarbeit. Ausgehend von einer Analyse der gegenwärtigen Entwicklung und den akuten Erfordernissen der Vervollkommenung der Zusammenarbeit der RGW-Länder im Landwirtschaftsbereich werden Perspektiven formuliert für deren weitere Entwicklung. Festgestellt wird, daß bei der Organisierung der Zusammenarbeit reale, programmäßig gezielte Schritte festgelegt werden müssen zum Endziel — der Erhöhung der kollektiven Selbstversorgung bei Lebensmitteln im RGW als Ganzes.

Adresy autorů:

Rustem Tursunovič Juldašev, CSc., Moskevský státní ústav mezinárodních vztahů (MGIMO), Moskva

Ing. Josef Vološin, CSc., Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

Kraus J.: Sociálně ekonomická přestavba čs. zemědělství

Jeníček V.: Makroekonomické souvislosti reprodukčního procesu čs. zemědělství

Bača J.: K zdokonaľovaniu hodnotovej stránky reprodukcie základných prostriedkov

Dušek J., Němec J.: Příspěvek k energetickému hodnocení rostlinné výroby

Dohnal J., Valder A., Slivoně J.: Aplikace metody HIPO jako součásti strukturovaného projektování při řešení ASŘP v zemědělství

Sagara D., Ostrovský M.: Niektoré metodologické a metodické otázky ochrany a tvorby životného prostredia

Ivanka L., Harakalová L., Rimár J.: Efektívnosť rôznych dávok hnojív u jačmeňa jarného

Říha J. a kol.: Ekonomika odchovu telat při turnusovém a kontinuálním provozu

Z nové ekonomické literatury

Hubáček J.: D. Choma a kol.: Naučný slovník ekonomiky zemědělství

Příloha

Statistické přehledy o československém a zahraničním zemědělství
(Pracovníci JZD a státních statků podle profesí)

Rentabilita je významná ekonomická kategorie, která je spojena se zbožně peněžními vztahy. Její míra, která je relativním vyjádřením výsledku hospodaření, tedy zisku, ve vztahu k danému objemu nákladů, je jedním z ukazatelů ekonomické efektivity.

Skutečností je, že zisk není základním cílem socialistické výroby. Jsou-li však stanoveny jednotné podmínky realizace vyrobené produkce a podmínky nákupu výrobních prostředků, ukazuje tvorba zisku na úspěšnost hospodaření. V souladu se zásadami chozrasčotu usiluje podnik nebo výrobní jednotka o co největší rozdíl mezi výkony a náklady a tím i o tvorbu určitého množství zisku.

Míra rentability, resp. nákladová rentabilita výroby je přesnějším ukazatelem výsledků hospodářské činnosti než samotný zisk, neboť umožňuje lépe srovnat konečné výsledky této činnosti mezi podniky nebo v podniku mezi výrobními jednotkami. Porovnáme-li mezi sebou např. výrobní jednotky stejného výrobního zaměření, pak ta výrobní jednotka, která za jinak stejných okolností dosáhla při stejném objemu zisku vyšší nákladové rentability, dosáhla také vyššího efektu z prostředků a práce vložených do výroby. Znamená to rovněž, že tato výrobní jednotka dosáhla stejných hospodářských výsledků s nižšími náklady.

Cílem práce bylo ověřit modifikovaný metodický postup vyhodnocování dosažených výsledků hospodářské činnosti s ohledem na potenciální možnosti využití výrobních zdrojů, a to z hlediska dosažené úrovně významného dílčího ekonomického ukazatele, kterým je takto vyjádřená rentabilita výroby.

Aplikovaný metodický postup by měl přispět k objektivizaci vyhodnocování dosažené úrovně vybraných ekonomických ukazatelů na podkladě použitých zdrojů při jejich formování.

LITERÁRNÍ PŘEHLED

K hlavním literárním pramenům, které bezprostředně souvisejí s řešenou problematikou v oblasti ekonomiky, považujeme zejména práce Chomy (1974), Svobody (1979), Krilka (1979), kolektivu autorů (1983) a Píče a kol. (1984). Při matematicko-statistickém zpracování údajů vychází práce z modifikovaných metodických postupů publikovaných zvláště v pracích Cyhelského, Kaňokové a Nováka (1979), Reisenauera (1965) a Dufka (1986).

Podkladové údaje pro aplikaci metodických postupů zpracování a vyhodnocování empirických údajů zachycujících dynamiku vývoje kalkulačního zisku a kalkulačních nákladů na jednotku výroby krmných směsí, z nichž byly následně odvozeny ukazatele kalkulační rentability, byly získány z banky dat všech závodů Zemědělského zásobování a nákupu, k. p. Brno, za časové období 1980 až 1985.

Pro objektivní posouzení utváření diferenciace výsledků ukazatele kalkulační rentability (v %) jako závisle proměnné na podkladě dosažené úrovně nezávisle proměnných, tj. kalkulačního zisku a kalkulačních nákladů na jednotku výroby krmných směsí (v Kčs), bylo využito modelů lineární korelace a regrese.

Analytickým vyjádřením lineární nadroviny je tedy vztah:

$$y' = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2$$

kde: y' — teoretická (funkční) hodnota závisle proměnné y

x_k — hodnoty nezávisle proměnných, $k = 1, 2$

a_0 — absolutní koeficient regresní funkce

a_k — regresní koeficienty (dílčí) regresní funkce, $k = 1, 2$

Při posuzování stupně závislosti mezi zkoumanými vztahy bylo využito koeficientu mnohonásobné korelace:

$$r_{y \cdot x_1 x_2} = \sqrt{\frac{r_{yx_1}^2 + r_{yx_2}^2 - 2 \cdot r_{yx_1} \cdot r_{yx_2} \cdot r_{x_1 x_2}}{1 - r_{x_1 x_2}^2}}$$

Jejich statistická průkaznost byla ověřována pomocí testového kritéria Snedecorova rozdělení F :

$$F_{(k, n-k-1)} = \frac{\frac{r_{y \cdot x_1 x_2}^2}{k}}{\frac{1 - r_{y \cdot x_1 x_2}^2}{n - k - 1}}$$

a to jak pro hladinu významnosti $P = 0,05$, tak i pro hladinu významnosti $P = 0,01$.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Vycházíme-li z údajů obsažených v tab. I, která shrnuje údaje o skutečně dosažené úrovni kalkulační rentability za časový úsek 1980 až 1985 (v metodické části již definované zájmové oblasti), zjišťujeme, že za celé sledované období se hodnota daného ukazatele v průběhu posuzovaných let pohybovala v rozpětí od 1,128 do 3,940 %. Variační rozpětí R ($R = x_{\max} - x_{\min}$) dosáhlo hodnoty 2,812 %.

V roce 1980 dosáhla tato charakteristika hodnoty 2,260 %, v roce 1981 8,900 %, v roce 1982 3,170 %, v roce 1983 3,540 %, v roce 1984 3,260 % a v roce 1985 dosáhla hodnoty 3,760 %. Je zřejmé, že nejvyšší kolísavost kalkulační rentability se projevila v roce 1981, a naopak nejnižší v roce 1980.

I. Diferenciace jednotek souboru podle skutečně dosažené úrovně kalkulační rentability (v %) za hodnocené časové období

Závod	1980		1981		1982		1983		1984		1985		Průměr 1980–1985	
	y	P	y	P	y	P	y	P	y	P	y	P	y	P
01	2,32	9	3,42	2	4,30	1	3,39	2	4,24	1	3,78	1	3,575	2
02	2,56	6	2,13	8	2,29	7	1,86	10	1,60	10	1,07	10	1,966	7
03	0,26	12	2,08	9	1,75	11	2,31	9	1,62	9	1,42	7	1,573	12
04	3,23	2	3,00	4	2,06	9	2,45	7	2,80	3	2,35	5	2,648	3
05	2,48	7	0,65	13	1,13	13	1,52	11	1,19	12	1,10	9	1,128	13
06	3,25	1	9,55	1	4,20	2	4,12	1	1,36	11	1,16	8	3,940	1
07	3,17	3	2,76	5	3,11	3	2,73	4	2,18	6	0,02	13	2,111	6
08	3,06	5	2,28	7	2,19	8	0,58	13	1,85	8	2,37	4	1,838	8
09	3,08	4	2,04	10	1,68	12	1,42	12	2,01	7	0,06	12	1,598	11
10	0,99	13	3,41	3	2,82	4	2,58	5	2,27	5	2,60	3	2,445	5
11	2,48	8	2,00	11	2,01	10	2,55	6	0,98	13	0,27	11	1,701	10
12	3,03	10	0,83	12	2,59	5	2,32	8	2,43	4	2,20	6	1,790	9
13	1,01	11	2,63	6	2,51	6	3,01	3	3,39	2	2,77	2	2,554	4

y – skutečné hodnoty
P – pořadí závodů

Analytický význam údajů uvedených v tab. I spočívá tedy nejenom v možnostech posoudit dosaženou úroveň daného ukazatele v jednotlivých závodech, ale i jejich pořadí v průběhu jednotlivých let, jakož i za celé posuzované časové období.

Vycházíme-li z pojetí, že dosažená úroveň kalkulační rentability je ovlivňována kalkulačním ziskem a kalkulačními náklady, pak lze v námi zkoumaném souboru prostřednictvím dvoufaktorového lineárního modelu specifikovat dané vztahy těmito konkrétními výrazy:

$$\begin{aligned}
 y'_{1980} &= 2,285\,819 + 0,041\,609\,70 \cdot x_1 - 0,000\,941\,762\,0 \cdot x_2 & (r_{y \cdot x_1 x_2} &= 0,9946^{**}) \\
 y'_{1981} &= 22,350\,92 + 0,060\,983\,92 \cdot x_1 - 0,009\,911\,295 \cdot x_2 & (r_{y \cdot x_1 x_2} &= 0,9971^{**}) \\
 y'_{1982} &= 2,036\,778 + 0,039\,227\,25 \cdot x_1 - 0,000\,774\,812\,0 \cdot x_2 & (r_{y \cdot x_1 x_2} &= 0,9965^{**}) \\
 y'_{1983} &= 1,694\,836 + 0,041\,463\,77 \cdot x_1 - 0,000\,684\,336\,3 \cdot x_2 & (r_{y \cdot x_1 x_2} &= 0,9976^{**}) \\
 y'_{1984} &= 1,395\,199 + 0,425\,529\,2 \cdot x_1 - 0,000\,594\,729\,8 \cdot x_2 & (r_{y \cdot x_1 x_2} &= 0,9975^{**}) \\
 y'_{1985} &= 0,659\,7329 + 0,038\,500\,63 \cdot x_1 - 0,000\,232\,497 \cdot x_2 & (r_{y \cdot x_1 x_2} &= 0,9976^{**}) \\
 y'_{80-85} &= 1,723\,897 + 0,049\,173\,04 \cdot x_1 - 0,000\,853\,455\,4 \cdot x_2 & (r_{y \cdot x_1 x_2} &= 0,9996^{**})
 \end{aligned}$$

**) koeficient $r_{y \cdot x_1 x_2}$ průkazný na hladině významnosti $P = 0,01$

Na podkladě uváděných regresních rovnic byly následně vypočteny teoretické hodnoty úrovně kalkulační míry rentability (y'), které by bylo možno dosáhnout v každém závodě při průměrném využití obou uváděných faktorů, tedy hodnoty kalkulačního zisku (x_1) a kalkulačních nákladů (x_2). Výsledky této fáze analytické činnosti jsou shrnuty v tab. II.

Stupeň účinnosti obou proměnných (x_1, x_2) při formování úrovně míry rentability kvantifikuje veličina S_u , která je dána stonásobkem podílu skutečných hodnot míry rentability a teoretických hodnot míry rentability, tedy: $(y/y') \cdot 100$.

Praktický význam tohoto metodického přístupu lze spatřovat především v tom, že umožňuje diferencovat jednotlivé závody nikoliv podle skutečně dosažené úrovně rentability, ale podle možného výsledku, kterého by bylo dosaženo při průměrném využití obou uváděných exogenních proměnných.

Ze vzájemného srovnání pořadí závodů podle obou způsobů hodnocení můžeme konstatovat neprůkaznou shodu, neboť koeficient shody pořadí (který byl stanoven jako podíl četností shodných pořadí k celkovému počtu vyhodnocovaných případů) dosáhl v roce 1980, 1984 a 1985, jakož i za celé sledované období hodnoty 0,0769, a v letech 1981, 1982 a 1983 hodnoty 0,1538.

Konfrontujeme-li navíc umístění jednotlivých závodů podle obou aplikovaných přístupů k jejich hodnocení z hlediska kalkulační míry rentability, zjišťujeme značné rozdíly mezi jejich pořadím, a to nejen v jednotlivých posuzovaných letech, ale i za celé sledované období.

Tak např. zatímco závod 03 patřil podle skutečně dosažené úrovně daného ukazatele v roce 1980 na předposlední místo, podle stupně účinnosti exogenních faktorů při jeho formování zaujal čelní postavení. Shodně tomu bylo i u závodu 09

II. Diferenciace jednotek souboru podle stupně účinnosti faktorů formujících úroveň kalkulační rentability

Závod	1980			1981			1982			1983			1984			1985			Průměr 1980–1985		
	y'	S_u	P	y'	S_u	P	y'	S_u	P	y'	S_u	P	y'	S_u	P	y'	S_u	P	y'	S_u	P
01	2,35	98,7	11	3,65	93,7	5	4,23	101,6	3	3,42	99,1	8	4,13	102,9	3	3,65	103,2	2	3,867	92,47	12
02	2,79	91,8	13	2,74	77,7	9	2,33	98,3	6	1,89	98,4	10	1,60	100,6	7	1,10	96,4	6	1,970	97,80	7
03	0,21	123,8	1	2,00	106,5	2	1,81	96,7	12	2,39	96,7	11	1,65	98,8	10	1,48	108,7	1	1,858	84,62	13
04	3,05	105,9	3	3,35	89,6	7	2,12	98,1	9	2,49	98,4	9	2,85	98,6	11	2,32	100,9	4	2,744	96,49	9
05	2,48	100,0	7	1,09	59,6	12	1,33	84,9	13	1,47	103,4	2	1,19	100,9	5	1,10	99,1	8	1,049	107,45	2
06	3,22	100,9	6	4,29	222,6	1	4,21	99,8	5	4,02	102,5	3	1,36	100,7	6	1,16	99,2	7	3,118	126,33	1
07	3,21	101,3	5	3,81	81,6	8	3,08	101,0	4	2,75	99,3	6	2,19	100,0	8	0,05	40,0	13	2,163	97,58	8
08	2,97	97,1	12	2,06	106,3	3	2,12	103,3	2	0,65	89,2	13	1,76	105,7	2	2,44	96,7	9	1,829	100,45	6
09	3,12	98,7	10	1,84	91,3	6	1,47	114,3	1	1,21	117,4	1	1,89	106,9	1	0,09	66,6	12	1,498	106,67	3
10	1,00	99,0	9	3,24	105,3	4	2,89	97,6	10	2,67	96,6	12	2,39	95,4	13	2,70	95,4	10	2,621	93,30	11
11	2,42	99,2	8	3,21	62,3	11	2,06	97,6	11	2,54	100,4	4	0,98	99,0	9	0,35	77,1	11	1,663	102,27	4
12	1,92	105,7	4	1,87	44,4	13	2,60	99,6	6	2,34	99,1	7	2,43	100,4	4	2,13	102,8	3	1,764	101,45	5
13	1,10	108,9	2	3,63	72,5	10	2,52	99,6	7	3,00	100,3	5	3,45	98,6	12	2,70	102,2	5	2,679	95,37	10

v roce 1982 a 1983. Značné difference v umístění závodů byly zjištěny z daného pohledu i za celé sledované období.

Shodné umístění, podle obou způsobů hodnocení daného jevu, vykázal pouze závod 06 (Kroměříž), který se umístil na prvním místě. Následné umístění vykázal závod 05 (Jihlava). Na posledním místě je pak závod 03 (Gottwaldov).

ZÁVĚR

Ukazatel míry rentability (nákladové rentability) je významný ukazatel hospodářské činnosti každé výrobní jednotky a jeho úroveň ukazuje na výši efektu vložených prostředků do výrobního procesu. Metodické postupy použité v práci umožnily posoudit úroveň míry rentability ve vztahu k působení zisku a nákladů na její formování. Vypočtené teoretické hodnoty míry rentability ve vztahu ke skutečným hodnotám dovolily pak diferencovat jednotlivé závody daného souboru s ohledem na potenciální využití výrobních zdrojů. Aplikovaný metodický postup může přispět k objektivnímu hodnocení ekonomiky výrobních jednotek podle úrovně vybraných ekonomických ukazatelů s ohledem na využití zdrojů při jejich formování.

Literatura

- CYHELSKÝ, L.—KAŇOKOVÁ, J.—NOVÁK, I.: Základy teorie statistiky pro ekonomy. Praha, SNTL 1979.
DOLGOŠEJ, G. A.—MAKEJENKO, M. M.: Naučný slovník ekonomiky zemědělství. Praha, SZN 1986.
DUFEK, J.: Korelační a regresní analýza. Brno, ES VŠZ 1986.
CHOMA, D.: Mezipodnikové srovnávání v zemědělství. Praha, SZN 1974.
Kolektiv autorů: Ekonomika zemědělství. Praha, SZN 1983.
KRILEK, J.: Ekonomická efektivnost zemědělství. Praha, Svoboda 1979.
REISENAUER, R.: Metody matematické statistiky. Praha, SNTL 1965.
SVOBODA, K.: Ekonomika zemědělství. Praha, SPN 1979.
Ekonomická encyklopedie II. Praha, Svoboda 1972.

Došlo 10. 3. 1987

KLÍMA J., Vysoká škola zemědělská, Zemědělská 5, 613 00 Brno

Příspěvek k hodnocení dosažené úrovně rentability výroby

Zeměd. Ekon., 33, 1987, č. 9, s. 693–700. — 2 tab., lit. 9, res. čes., rus., angl., něm.

krmné směsi, výroba, rentabilita, hospodářské výsledky, diferenciacie, metody matematicko-statistické, analýza ekonomická

Práce je příspěvkem k objektivizaci diferenciacie ekonomických výsledků výroby krmných směsí v závodech zemědělského zásobování a nákupu z hlediska dosažené úrovně kalkulační rentability. Metodické postupy umožnily posoudit dosaženou úroveň daného ukazatele na podkladě působení kalkulačního zisku a kalkulačních nákladů na jeho formování. Použité metodické postupy mohou sloužit pro diferenciaci hospodářských výsledků různých výrobních jednotek i pro jejich hodnocení z hlediska jiných ekonomických kritérií.

КЛИМА Й., Сельскохозяйственный институт, Земедельска 5, 613 00 Брно

Vklad k ocenke достигнутого уровня рентабельности производства

Zeměd. Ekon., 33, 1987, № 9, с. 693–700. — 2 таб., лит. 9, рез. чешск., русск., англ., нем.

кормовые смеси, производство, рентабельность, экономические результаты, дифференциация, математическо-статистические методы; экономический анализ

Работа является вкладом в объективную дифференцировку экономических результатов производства кормовых смесей на заводах сельскохозяйственного снабжения и заготовок с точки зрения достигнутого уровня калькуляционной рентабельности. Методические процессы позволили оценить достигнутый уровень данного показателя на основе влияния калькуляционного дохода и калькуляционных затрат на его формирование. Используемые процессы могут послужить для проведения дифференциации экономических результатов разных производственных единиц и для их оценки с точки зрения экономических критериев.

KLÍMA J., University of Agriculture, Zemědělská 5, 613 00 Brno

Evaluation of the Level of Production Profitability

Zeměd. Ekon., 33, 1987, No. 9, pp. 693–700. — 2 tabs, refs 9, summaries in cs, ru, en, de

feed mixtures, production, profitability, economic results, differentiation, mathematical and statistical methods, economic analysis

The study is a contribution to the more objective differentiation of the economic results of feed mixtures production in agricultural supply and purchase enterprises from the point of view of the level of calculation profitability. Methodical procedures made it possible to evaluate the level of the stated indicator on the basis of the effect of calculation profit and costs on its formation. The applied methodical procedure can be used for differentiation of economic results in various production units, as well as for their evaluation from the point of view of other economic criteria.

Beitrag zur Bewertung des erzielten Rentabilitätsniveaus der Produktion

Zeměd. Ekon., 33, 1987, Nr. 9, S. 693–700. – 2 Tab., Lit. 9, Zus. in Tschech., Russ., Engl., Dtech.

Mischfutter, Produktion, Rentabilität, Wirtschaftsergebnisse, Differenzierung, mathe.-statist. Methoden, ökon. Analyse

Die Arbeit ist ein Beitrag zur Objektivierung der Differenzierung der ökonomischen Ergebnisse der Produktion von Mischfutter in Betrieben der Versorgung und des Aufkaufs landwirtschaftlicher Erzeugnisse vom Gesichtspunkt des erzielten Niveaus der Rentabilitätskalkulation. Das methodische Vorgehen erlaubte es, das erzielte Niveau der genannten Kennziffer auf der Grundlage der Wirkung des kalkulierten Gewinns und der kalkulierten Kosten zu dessen Erzielung zu bewerten. Letzteres kann als Ausgangspunkt für die Differenzierung der Wirtschaftsergebnisse in den Produktionseinheiten und zur Bewertung vom Gesichtspunkt anderer ökonomischer Kriterien dienen.

Adresa autora:

Ing. Jan Klíma, CSc., Vysoká škola zemědělská, Zemědělská 5, 613 00 Brno

Základným racionálnym činiteľom usmerňovania procesu intenzifikácie nášho poľnohospodárstva sú informácie o vkladoch do jednotlivých intenzifikačných prvkov a efektoch, ktoré sa ich realizáciou dosiahnu.

Závlahy patria medzi intenzifikačné a stabilizačné faktory poľnohospodárskej výroby, ktoré sú investične, ale aj prevádzkovo vysoko náročné na vklady. Preto aj otázky objektívnej kvantifikácie vkladov a výnosov a tým aj hodnotenia ekonomickej efektívnosti závlah sú v centre pozornosti ako riadiacich, tak aj výrobných zložiek.

V príspevku sme zamerali pozornosť na jednu stránku tohto procesu, a to na metodické otázky kalkulácie nákladov na prevádzku závlah a ich analýzu za roky 1978–1985 v SSR.

METODICKÉ OTÁZKY KALKULÁCIE NÁKLADOV NA PREVÁDZKU ZÁVLAH

Vysoká investičná náročnosť výstavby a prevádzky závlah si vyžiadala aj špecifický prístup k riešeniu úhrady investičných a prevádzkových nákladov, na ktorých sa rozhodujúcou mierou podieľa spoločnosť.

Špecifičnosť a zložitosť vzťahov medzi podnikom a spoločnosťou pri úhrade investičných a prevádzkových nákladov na závlahy vytvára pri kvantifikácii nákladov hlavne na prevádzku závlah viaceré problémy metodického charakteru.

Návrhy na zohľadnenie a riešenie týchto problémov sú rozpracované vo viacerých prácach (Bobala 1970, Almássy 1971, Čislák a Heldi 1983, Schirach a Klauk 1982 a iní) a možno ich zhrnúť do nasledovných okruhov:

— Prvý problém vyvstáva v evidencii nákladov na prevádzku závlah. Tieto sú evidované podľa Metodických pokynov pre plánovanie, sledovanie a ročné vyhodnocovanie prevádzky závlah, vydané MPVŽ SSR v roku 1974. I keď sa sledujú všetky nákladové položky podľa odborového kalkulačného vzorca, ich náplň je diskutabilná. Poľnohospodárske podniky evidujú náklady na prevádzku závlahového detailu a podiel nákladov uhrádzovaný na prevádzku závlahovej kostry, ale okrem evidovaných nákladov na prevádzku závlah vznikajú aj ďalšie náklady na agrotechniku, ochranu, zber a pozberovú úpravu dodatočnej produkcie. Spoločli-vo určiť podiel nákladov, ktorý by pripadol na dodatočnú produkciu dosiahnutú závlahami, je veľmi ťažké a zložité a prakticky sa nekvantifikuje. Uvedené náklady sa kompenzujú hodnotou dodatočnej vedľajšej produkcie, kde sa predpokladá, že uvedené hodnoty sú približne rovnaké.

— Ďalším problémom pri kvantifikácii vkladov do závlah, ktorý vystupuje hlavne v poslednom období, je zavádzanie novej výkonnej širokozáberevej závlahovej techniky, ktorej nasadenie z hľadiska plochy je spravidla fixne vymedzené, a táto technika je doplnená ďalšími druhmi závlahového detailu. To znamená, že takmer každý poľnohospodársky podnik má nehomogénny závlahový detail. Pri tom použitie jednotlivých druhov závlahového detailu kladie špecifické požiadavky na závlahovú kostru, čo sa priamo premieta do veľkosti investičných nákladov. Potom pre hlbšie analýzy ekonomickej efektívnosti zavlažovania syntetická evidencia nákladov nevyhovuje, lebo stanovuje len strednú hodnotu niekoľkých technológií zavlažovania aplikovaných súčasne. Východiskom, aj keď to kladie zvýšené požiadavky na evidenciu, je sledovanie informácií o nákladoch pri každom druhu závlahového detailu, ktorý má poľnohospodársky podnik k dispozícii.

— Dôležitý metodický problém pri analýze nákladov na závlahy vyplýva z kalkulácie nákladov na jednotku výkonu. Metodika uplatňovaná v praxi člení jednotlivé nákladové položky na závlahy na fixné a variabilné. (Aj o uvedenom rozčlenení je možné diskutovať.) Fixné náklady sa rozvrhujú podľa výmery plochy pod závlahou — kalkulačná jednotka je 1 ha. Variabilné náklady sa rozvrhujú podľa dodaného množstva závlahovej vody na plodinu, resp. za podnik — kalkulačná jednotka je 1 m³ závlahovej vody. Problém vzniká vtedy, ak poľnohospodársky podnik nezavlaží 100 % plochy pod závlahou (čo sa v praxi dosahuje len ojedinele).

Fixné náklady na nezavlaženej ploche sú potom stratou pre podnik, lebo im zodpovedá nulová dodatočná produkcia.

— Náklady na prevádzku závlah sa hradia z dvoch zdrojov, a to podnikových a spoločenských. Z podnikových zdrojov sa do roku 1984 hradila prevádzka závlahového detailu, 55 % nákladov na elektrickú energiu spotrebovanú na dopravu závlahovej vody od zdroja k hydrantu a medzi strojníkov čerpacích staníc. Od roku 1984 sa tento podiel zvýšil na 73 % a od roku 1986 sa uplatňuje nový systém podielu úhrady nákladov na prevádzku závlahovej kostry od poľnohospodárskych podnikov, ktorého cieľom je stimulovať podniky na vyššie využitie závlah pri znížení príspevku na prevádzku závlahovej kostry diferencovane od splnenia stanovených kritérií. Z nadpodnikových zdrojov sa uhrádza prevádzka závlahovej kostry (s uvedeným príspevkom od poľnohospodárskych podnikov).

Aj v tejto časti nákladov ostáva otvorený jeden problém, a to evidencia a kalkulácia odpisov závlahovej kostry, ktoré sa v praxi nezahrňujú do nákladov na prevádzku závlahovej kostry. Sledujú sa iba náklady skutočne vynaložené na prevádzku. Sme toho názoru, že náklady na odpisy závlahovej kostry je potrebné zakalkulovať do nákladov na prevádzku závlah, aby sa získal reálny obraz o vkladoch do prevádzky závlah.

Náklady na prevádzku závlah sme kvantifikovali z troch hľadísk:

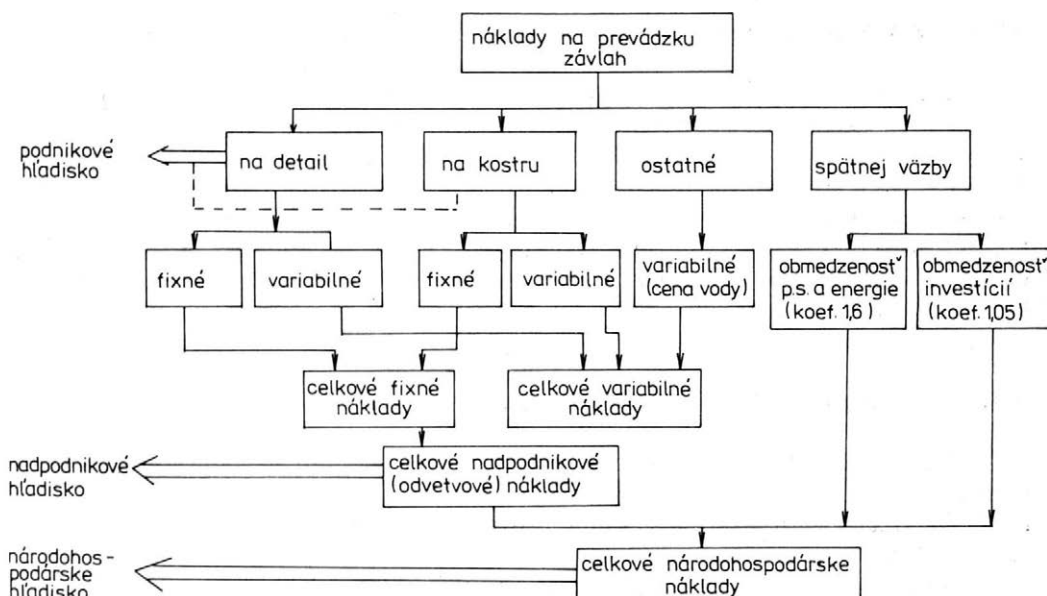
— Z hľadiska podnikového — náklady na prevádzku závlahového detailu podľa druhového členenia nákladov, náklady podľa hlavných poľných plodín a jednotlivých druhov závlahového detailu.

— Z nadpodnikového (odvetvového) hľadiska — náklady na prevádzku závlahovej kostry a závlahového detailu vrátane úhrady za spotrebovanú závlahovú vodu.

— Zo spoločenského hľadiska — celkové náklady na prevádzku závlah z obmedzenosti pracovných síl, energie a investícií (diferenciálne náklady).

Členenie nákladov na prevádzku závlah podľa uvedených hľadísk je znázornené v schéme (obr. 1).

Pri kalkulačnom členení nákladov na prevádzku závlah sme vychádzali z kalkulácií navrhnutých Almássym a Bobalom (1970), ktoré sme doplnili o niektoré nákladové položky a náklady spätnej väzby (tab. I).

1. Schéma členenia nákladov na prevádzku závlah

I. Kalkulačné členenie nákladov na prevádzku závlah v %

Nákladová položka	Závlahový detail		Závlahová kostra		Náklady spätnej väzby (koef.)*
	fixné	variabilné	fixné	variabilné	
PHM (OKV 31)	—	100	50	50	1,6
Náhradné súčiastky (OKV 31)	50	50	50	50	—
Elektrická energia (OKV 72)	—	100	—	100	1,6
Údržba a opravy (OKV 51, 52)	50	50	50	50	—
Výkony strojov (OKV 71, 72)	—	100	50	50	—
Ostatní materiálové náklady (OKV 71)	50	50	100	—	—
Odpisy základných prostriedkov (OKV 61)	100	—	100	—	1,05
Pracovné náklady (OKV 41)	—	100	100	—	1,6
Režijné náklady (OKV 82, 92)	50	50	100	—	—

*) koeficienty, o ktoré sa uvedené položky nákladov zvyšujú (Smernice FMTIR č. 5/83)

ANALÝZA NÁKLADOV NA PREVÁDZKU ZÁVLAH V SSR

Analýzu vlastných nákladov na prevádzku závlah sme vykonali na vybranom súbore 65 JRD hospodáriacich v závlahových podmienkach SSR za roky 1978–1984, ktoré obhospodarujú 120 tis. ha, t.j. viac ako 50 % plochy pod závlahou. Využili sme tiež informácie o nákladoch zo Správ závlahových sústav (ŠMS) a údaje o odpisoch z projektovej dokumentácie stavieb. Uvedenú informačnú základňu možno považovať za reprezentatívnu a výsledky analýz možno zovšeobecniť a priemerné hodnoty použiť ako normatívy pri plánovaní a kalkuláciách nákladov na prevádzku závlah.

Náklady na prevádzku závlahového detailu

Podnikové náklady na prevádzku závlahového detailu sú rozhodujúcim aktívnym činiteľom využitia závlah. Od nich závisí, ako sa nielen podnikové, ale aj spoločenské vklady zhodnotia na základe dostatočného prírastku produkcie dosiahnutej závlahami.

Veľkosť podnikových nákladov na prevádzku závlah, hlavne variabilná časť, je priamo závislá od dodaného množstva závlahovej vody.

II. Priemerné podnikové náklady na prevádzku závlah za roky 1978–1984 v Kčs/ha plochy pod závlahou a štruktúra v %

Nákladová položka	Náklady Kčs/ha	%
PHM	12	2,4
Náhradné súčiastky	28	5,5
Elektrická energia	50	9,9
Údržba a opravy	19	3,8
Výkony strojov	25	5,0
Ostatné materiálové náklady	16	3,2
Odpisy	203	40,3
Pracovné náklady: mzdy	103	20,4
prémie	7	1,4
spolu	110	21,8
Režijné náklady	38	7,6
Prídely fondom	2	0,4
Náklady spolu	503	100,0

Štruktúra podnikových nákladov na prevádzku závlah (tab. II) vykazovala v sledovanom období hlavne pri variabilných nákladových položkách (náhradné súčiastky, elektrická energia, pracovné náklady) značné výkyvy s celkovou tendenciou rastu. Hlavnou príčinou výkyvov bolo rozdielne množstvo dodanej závlahovej vody na krytie vlhového deficitu v jednotlivých rokoch a cenové úpravy energie a závlahovej techniky. Najväčší podiel predstavujú pracovné náklady (21,8 %) a odpisy základných prostriedkov v závlahách (40,3 %). Pomerne veľký podiel predstavujú náklady na náhradné súčiastky, opravy a údržbu a ostatné materiálové náklady 12,5 %), čo je podmienené spoľahlivosťou závlahovej techniky, jej obsluhou a ošetrovaním v priebehu sezóny a mimo sezóny.

Priemerné náklady na 1 ha zavlaženej plochy a kalkulačné členenie podnikových nákladov na prevádzku závlah je uvedené v tab. III.

III. Priemerné náklady na 1 ha zavlaženej plochy a kalkulačné členenie podnikových nákladov

Rok	Dodaná voda Kčs/ha	Podnikové náklady Kčs/ha	Kalkulačné členenie nákladov v Kčs	
			fixné na 1 ha plochy pod závlahou	variabilné na 1 m ³ vody
1978	1 043	458	134,5	0,31
1979	860	418	133,5	0,35
1980	654	488	134,9	0,54
1981	933	458	140,6	0,34
1982	1 158	547	176,2	0,32
1983	1 189	567	199,2	0,31
1984	1 024	602	202,6	0,39
Priemer	1 009	503	160,2	0,34

V sledovanom období sa vykazuje rast fixných nákladov zo 134,5 Kčs/ha v roku 1978 na 202,6 Kčs/ha v roku 1984, tj. o 50,6 %, resp. o 7,2 % ročne. Vyplyva to hlavne zo zvyšovania odpisov nákladov na opravy a náhradné súčiastky a z režijných nákladov. Variabilné náklady vykazujú výkyvy v závislosti od dodaného množstva závlahovej vody. Uvedené kalkulačné členenie slúži ako základ pre rozvrhovanie nákladov na prevádzku závlahového detailu na jednotlivé plodiny a možno ich použiť ako normatívy.

Najvyššie podnikové náklady na prevádzku závlah (tab. IV) boli pri zelenine a viacročných krmovinách, kde sa aplikovalo aj najväčšie množstvo závlahovej vody. Najnižšie podnikové náklady sú pri medziplodinách, kde nie je zahrnutá fixná časť nákladov, ktorým je zaťažená hlavná plodina.

Ďalej sme sa pokúsili, i keď za kratšie časové obdobie (1983–1984), analyzovať podnikové náklady na prevádzku jednotlivých druhov závlahového detailu. Pre možnosť porovnávania uvedieme náklady prepočítané na závlahovú dávku 40 mm na 1 ha. Prepočet sme uskutočnili pri súčasnej úrovni využitia závlahovej techniky a optimálnej (reálnej v súčasných podmienkach) úrovni jej využitia, tj. pri dodržaní normy obsluhy, vhodnej organizácii práce a zodpovedajúcej obsluhy a údržby (tab. V).

Analýza nákladov pri jednotlivých druhoch závlahového detailu dokumentuje značné rozdiely a rast pri dokonalejších závlahových zariadeniach v porovnaní

IV. Priemerné podnikové náklady na prevádzku závlah za obdobie 1978–1984 podľa hlavných poľných plodín a variačné rozpätie za sledované obdobie v Kčs/ha zavlaženej plochy

Plodina	Ø Kčs/ha	Variačné rozpätie Kčs/ha	
		minimum	maximum
Pšenica ozimná	293	252	321
Jačmeň jarný	310	236	386
Kukurica na zrno	375	311	523
Cukrová repa	634	532	756
Zemiaky skoré	478	262	965
Viacročné krmoviny	750	604	868
Kukurica na zeleno a siláž	362	291	542
Ostatné jednoročné krmoviny	486	378	555
Zelenina	809	598	994
Ostatné plodiny	499	372	661
Vinice a sady	436	306	532
Lúky a pasienky	609	565	716
Medziplodiny	186	86	232

V. Vlastné náklady na prevádzku jednotlivých druhov závlahového detailu v Kčs/ha

Závlahový detail	Md: 40 mm/ha	
	súčasný	optimálny
Klasický detail	194	131
Pásové zavlažovače: PP-67	350	211
PZT-75	314	205
PZT-90	252	169
Družba L-300	270	193
Fregat	420	256

s klasickým detailom. Súčasne potvrdzuje, že zvýšenie využitia závlahovej techniky znamená relatívny pokles nákladov na ich prevádzku. Napr. zvýšenie využitia závlahovej techniky o 60 % vyvolá zvýšenie celkových nákladov v priemere o 6 %. Tým sa zvýši aj dodatočná produkcia závlah a ich celková efektívnosť.

Náklady na prevádzku závlahovej kostry

Pre prehľadnosť analýz sú uvedené aj náklady na závlahovú kostru, ktoré predstavujú druhú časť vkladov do prevádzky závlah, ktorú uhradzuje spoločnosť prostredníctvom podnikov poverených prevádzkou závlahovej kostry (ŠMS – Agrostav, Agroprogres). Efektívnosť nákladov na prevádzku závlahovej kostry je priamo závislá od vynakladania variabilnej časti podnikových nákladov na prevádzku závlahového detailu.

Rozhodujúcou nákladovou položkou sú odpisy závlahovej kostry (tab. VI), ktoré v priemere predstavujú 75,6 %. I keď majú len evidenčný charakter, je potrebné kalkulovať ich do nadpodnikových nákladov.

VI. Priemerné náklady na prevádzku závlahovej kostry za roky 1978–1984 v Kčs/ha plochy pod závlahou a ich štruktúra v %

Nákladová položka	Náklady	
	Kčs/ha	%
PHM	7	0,7
Náhradné súčiastky	14	1,4
Elektrická energia	68	6,8
Údržba a opravy	7	0,7
Výkony strojov	11	1,1
Ostatné materiálové náklady	12	1,2
Odpisy základných prostriedkov	760	75,6
Pracovné náklady: mzdy	48	4,8
prémie	4	0,4
spolu	52	5,2
Režijné náklady	56	5,5
Prídely fondom	19	1,8
Náklady spolu	1 006	100,0

V sledovanom období zaznamenali fixné náklady na prevádzku závlahovej kostry mierny nárast, ale variabilné náklady zaznamenali pokles, čo vyplývali hlavne z vyššieho využitia závlah v posledných rokoch a v roku 1984 zo zníženia úhrady za spotrebu elektrickej energie z nadpodnikových prostriedkov (tab. VII).

VII. Kalkulačné členenie nákladov na prevádzku závlhovej kostry

Rok	Fixné náklady na 1 ha plochy pod závlahou	Variabilné náklady na 1 m ³ závlhovej vody
1978	896,3	0,16
1979	923,0	0,24
1980	953,2	0,15
1981	907,7	0,11
1982	920,6	0,11
1983	923,6	0,10
1984	906,8	0,07
Priemer	917,9	0,12

Nadpodnikové (odvetvové) náklady na prevádzku závlah

Nadpodnikové náklady na prevádzku závlah predstavujú súhrn nákladov na prevádzku závlhového detailu a závlhovej kostry, vrátane nákladov na vodu (0,46 Kčs/m³) uhradených MPVŽ pre MVLH (tab. VIII).

VIII. Priemerné nadpodnikové náklady na prevádzku závlah za roky 1978–1984 v Kčs/ha plochy pod závlahou a ich štruktúra v %

Nákladová položka	Náklady	
	Kčs/ha	%
PHM	19	1,0
Náhradné súčiastky	42	2,3
Elektrická energia	118	6,4
Údržba a opravy	26	1,4
Výkony strojov	36	1,9
Ostatné materiálové náklady	28	1,5
Odpisy základných prostriedkov	963	51,9
Pracovné náklady	162	8,7
Režijné náklady	94	5,3
Prídely fondom	21	1,1
Spolu	1 509	81,4
Úhrada za závlhovú vodu	345	18,6
Celkom	1 854	100,0

Aj pri nadpodnikových nákladoch majú najvyššie zastúpenie odpisy základných prostriedkov (51,9 %) a úhrada za vodu (18,6 %). Pracovné náklady predstavujú 8,7 %.

Kalkulačné členenie nadpodnikových nákladov je uvedené v tab. IX.

Nadpodnikové fixné náklady vykazujú v sledovanom období mierny nárast s priemernou hodnotou 0,78 Kčs/ha, to znamená, že ide o značnú čiastku, ktorá zaťažuje každý hektár pôdy pod závlahou bez ohľadu na to, či bol zavlažený a či sa na ňom závlahami dosiahla dodatočná produkcia. Variabilné náklady vykazovali určité výkyvy v závislosti od množstva dodanej závlahovej vody s priemernou hodnotou 0,92 Kčs/m³ vody.

IX. Kalkulačné členenie nadpodnikových nákladov na prevádzku závlah v Kčs

Rok	Fixné náklady na 1 ha zabudovanej závlahy	Variabilné náklady na 1 m ³ závlahovej vody
1978	1 031	0,93
1979	1 057	1,05
1980	1 088	1,15
1981	1 048	0,91
1982	1 097	0,89
1983	1 122	0,87
1984	1 109	0,92
Ø za rok	1 078	0,92

X. Priemerné nadpodnikové náklady na prevádzku závlah za roky 1978–1984 podľa hlavných plodín a variačné rozpätie v Kčs/ha závlahovej plochy

Plodina	Ø Kčs/ha	Variačné rozpätie	
		minimum	maximum
Pšenica ozimná	1 437	1 288	1 603
Jačmeň jarný	1 484	1 303	1 666
Kukurica na zrno	1 658	1 514	1 865
Cukrová repa	2 359	2 010	2 686
Zemiaky skoré	1 937	1 360	2 270
Viacročné krmoviny	2 673	2 216	3 000
Kukurica na zeleno a siláž	1 624	1 452	1 910
Ostatné jednoročné krmoviny	2 022	1 770	2 273
Zelenina	2 835	2 619	3 350
Ostatné plodiny	1 995	1 742	2 445
Vinice a sady	1 824	1 453	2 599
Lúky a pasienky	2 293	2 016	2 597
Medziplodiny	509	183	678
Priemer	2 007	1 840	2 156

Najvyššie nadpodnikové náklady boli pri zelenine (2835 Kčs/ha) a viacročných krmovinách (2673 Kčs/ha) — tab. X. Najnižšie okrem medziplodín (509 Kčs/ha) boli pri zrninách. Uvedené náklady súčasne určujú dolnú hranicu hodnoty dodatočnej produkcie pre dosiahnutie efektívnosti prevádzky závlah z nadpodnikového hľadiska. Hodnotenie nákladov na prevádzku závlah z nadpodnikového hľadiska je základom pre hodnotenie efektívnosti závlah, resp. pre rozhodovanie o investíciách do závlah. Vyjadruje skutočne vynaložené náklady na prevádzku závlah bez ohľadu na zdroj financovania.

Spoločenské náklady na prevádzku závlah

Pri hodnotení efektívnosti závlah zo spoločenského (národohospodárskeho) hľadiska sa stretávame s objektívnou realitou obmedzenosti výrobných zdrojov a s tým spojenou požiadavkou na ich racionálne využitie. Pri kalkulácii nákladov na prevádzku závlah zo spoločenského hľadiska boli stanovené prevodné koeficienty nákladov (Smernice FMTIR č. 5/83) následovne:

pohonné hmoty a mazadlá	1,6
elektrická energia	1,6
pracovné náklady	1,6
viazanosť investícií (odpisy)	1,05

Na základe použitia uvedených prevodových koeficientov obmedzenosti zdrojov sme vyjadrili diferenciálne spoločenské náklady na prevádzku závlah. Vychádzali sme z nadpodnikových nákladov, kde sme uvedené položky upravili podľa príslušných koeficientov.

Na základe kalkulačného členenia nákladov (tab. XI) sme prepočítali spoločenské náklady na zavlažovanie hlavných plodín. Priemerné hodnoty a variačné rozpätie sú uvedené v tab. XII.

XI. Kalkulačné členenie spoločenských nákladov na prevádzku závlah

Rok	Fixné náklady na 1 ha plochy pod závlahou	Variabilné náklady na 1 m ³ závlahové vody
1978	1 105,4	1,14
1979	1 134,0	1,18
1980	1 167,4	1,47
1981	1 123,9	1,09
1982	1 172,6	1,08
1983	1 201,6	1,05
1984	1 183,5	1,09
Priemer	1 154,6	1,11

XII. Priemerné spoločenské náklady na prevádzku závlah za roky 1978–1984 podľa hlavných plodín a variačné rozpätie v Kčs/ha závlahovej plochy

Plodina	Ø Kčs/ha	Variačné rozpätie	
		minimum	maximum
Pšenica ozimná	1 588	1 400	1 764
Jačmeň jarný	1 644	1 429	1 819
Kukurica na zrno	1 855	1 699	2 079
Cukrová repa	2 700	2 346	3 089
Zemiaky skoré	2 191	1 515	2 559
Viacročné krmoviny	3 078	2 608	3 467
Kukurica na zeleno a siláž	1 814	1 607	2 188
Ostatné jednoročné krmoviny	2 219	1 960	2 407
Zelenina	3 274	2 891	3 889
Ostatné plodiny	2 260	1 977	2 808
Vinice a sady	2 054	1 907	2 995
Lúky a pasienky	2 620	2 257	2 993
Medziplodiny	614	234	830
Priemer	2 275	2 128	2 449

ZÁVER

Pre objektívne hodnotenie ekonomickej efektívnosti závlah ako intenzifikačne a stabilizačne vysoko investične náročného faktora poľnohospodárskej výroby má mimoriadny význam sledovanie a kalkulácie nákladov na ich prevádzku. Doterajší spôsob kalkulácie plne nezohľadňovali špecifiká závlah a tým nákladovosť jednotlivých produktov v závlahách. Ukazuje sa potrebné predovšetkým z hľadiska zvyšovania efektívnosti vkladov do závlah a celej poľnohospodárskej výroby v závlahových podmienkach uplatňovať podrobnejšie kalkulácie, i keď náročnejšie a pracnejšie z hľadiska podnikového, odvetvového a spoločenského. Uplatnenie navrhovaného spôsobu kalkulácie nákladov na prevádzku závlah umožní odkryť rezervy v ich znižovaní a tým zvýšiť efektívnosť závlah a možno ho plne uplatniť pri optimalizácii poľnohospodárskej výroby v závlahových podmienkach.

Literatura

- ALMÁSSY, J.: Výskum vplyvu organizácie a ekonomiky práce v prevádzke závlah na efektívnosť zavlažovania – náklady na prevádzku závlah. [Záverečná správa.] Bratislava, VÚZH 1971.
- BOBALA, J.: Výskum ekonomickej efektívnosti investícií v závlahách. [Záverečná správa.] Bratislava, VÚZH 1970.
- AMBROŠ, P.: Vlastné náklady a ekonomické kalkulácie v poľnohospodárstve. Bratislava, Príroda 1980.
- ČISLÁK, V.–HELDI, A.: Ekonomická efektívnosť závlah. In: Vedecké práce VÚZH Bratislava, 16, 1983, s. 13–25.
- HELDI, A.: Analýza a tendencie vývoja nákladov na zavlažovanie. Zeměd. Ekon., 26, 1980, č. 11, s. 785–797.
- SCHIRACH, F.–KLAUK, E.: Effektive Nutzung der Beregnungs – analgen. – Melior. Lanwirtsch. – Bau, 16, 1982, č. 6, s. 269–271.
- Metodické pokyny pre plánovanie, sledovanie a ročné vyhodnocovanie prevádzky závlah. Bratislava, MPVž SSR 1974.

Došlo 5. 1. 1987

Kalkulácie nákladov na prevádzku závlah

Zeměd. Ekon., 33, 1987, č. 9, s. 701–713. — 1 schéma, 12 tab., lit. 7, res. slov., rus., angl., něm.

závlahy, náklady na provoz, zdroje podnikové, zdroje společenské, metodika, analýza ekonomická

Kalkulácia nákladov na prevádzku závlah vychádza zo špecifického charakteru investícií do závlah. Náklady na prevádzku závlah sú uhrádzované z podnikových a spoločenských zdrojov, ktoré tvoria rozhodujúci podiel — 78 %. Analýzy nákladov na prevádzku závlah vo vybranom reprezentatívnom súbore podnikov v SSR, vykonané za roky 1978–1984 z podnikového, nadpodnikového a spoločenského hľadiska, dokumentujú značnú variabilitu v nákladových položkách s tendenciou rastu materiálových nákladov podmienených uplatňovaním novej modernej závlahovej techniky. Analýzy ďalej kvantifikujú veľkosť nákladov pri zavlažovaní jednotlivých plodín a zároveň stanovujú hraničnú hodnotu pre návratnosť vkladov do závlah.

ГЕЛДИ А., Научно-исследовательский центр плодородия почв — Институт орошаемого хозяйства, Вракунска 29, 825 63 Братислава

Калькуляции затрат на эксплуатацию оросительных систем

Zeměd. Ekon., 33, 1987, № 9, с. 701–713. — 1 сх., 12 табл., лит. 7, рез. слов., русск., англ., нем.

орошения, затраты на эксплуатацию, ресурсы хозяйств и общества, методика, экономический анализ

Калькуляция затрат на эксплуатацию оросительных систем исходит из специфического характера вложений в орошения. Эти затраты возмещаются из ресур и хозяйств, и общества, которые составляют решающую долю: 78 %. Анализы затрат, проведенные в группе хозяйств ССР в период 1978 — 84 гг. в аспектах хозяйства, вышестоящих ведомств и государства, документируют значительную вариантность в расходных статьях и тенденцию увеличения материальных расходов, обусловленную новой техникой орошения. Анализы квантифицируют также размер затрат на орошение культур и в то же время намечают лимиты их возвратимости.

HELDI A., Research Centre for Soil Fertility — Institute of Irrigation Farming, Vrakunská 29, 825 63 Bratislava

The Calculation of Irrigation Costs

Zeměd. Ekon., 33, 1987, No. 9, pp. 701–713. — 1 scheme, 12 tabs, refs 7, summaries in sl, ru, en, de

irrigation, irrigation costs, enterprise resources, social resources, methodology, economic analysis

The calculation of irrigation costs is based on a specific character of irrigation investment. The irrigation costs are covered by enterprise and social resources, representing the decisive share — 78 %. The cost analyses of irrigation in a selected set of enterprises in the SSR, carried out during the years 1978–1984 and including the enterprise, above-enterprise and social aspects, prove a considerable variability in cost items and a tendency of growth of material costs, caused by application of new modern irrigation technology. The analyses quantify the costs of irrigation of different crops and at the same time the threshold level for the return rate of irrigation costs is determined.

Kostenkalkulation für den Betrieb von Bewässerungsanlagen

Zeměd. Ekon., 33, 1987, Nr. 9, S. 701–713. – 1 Sch., 12 Tab., Lit. 7, Zus. in Slowak., Russ., Engl., Dtech.

Bewässerung, Betriebskosten der Bewässerung, betriebl. Quellen, gesell. Quellen, Methodik, ökon. Analyse

Die Kostenkalkulation für den Betrieb von Bewässerungsanlagen geht aus vom spezifischen Charakter der Investitionen für sie. Die Kosten dafür werden gedeckt aus betrieblichen und gesellschaftlichen Mitteln. Letztere bilden mit 78 % den Hauptanteil. Für die Jahre 1978–1984 durchgeführte Analysen in einem ausgewählten repräsentativen Komplex von Betrieben in der Slowakischen Sozialistischen Republik dokumentieren vom betrieblichen, überbetrieblichen und auch vom gesellschaftlichen Aspekt beträchtliche Unterschiede des Aufwandes bei steigender Tendenz des Materialaufwandes. Er ist vom Einsatz moderner Bewässerungstechnik bedingt. Die Analysen quantifizieren weiter die Kostengrößen bei der Bewässerung der einzelnen Fruchtarten. Gleichzeitig legen sie Grenzwerte fest für den Rücklauf der Investitionen in die Bewässerungssysteme.

Adresa autora:

Ing. Anton Heldi, CSc., Výskumné centrum pôdnej úrodnosti – Ústav závlahového hospodárstva, 825 63 Bratislava

**L. Skala: ZEMĚDĚLSKÉ PÍSEMNICTVÍ, TVŮRČÍ SÍLA
POKROKU**

(Sborník ČSAZ č. 110, Praha 1987, 316 stran)

Publikace je shrnutím informací o českém zemědělském písemnictví od nejstarších rukopisných památek až po současnost a o jeho vlivu na zemědělský pokrok.

Názvy jednotlivých kapitol:

- I. Předchůdci
- II. Od rukopisů k tištěným knihám o zemědělství
- III. Období 1620–1780
- IV. Evropské podněty
- V. Úloha hospodářských společností a škol v zemědělské literární tvorbě
- VI. Zemědělské písemnictví v období nástupu a rozvoje kapitalismu
- VII. Ze slovenského zemědělského písemnictví
- VIII. Zemědělský tisk v období společenských přeměn a vyspělého socialistického zemědělství

Skrmovanie zemiakov u ošípaných v súčasnom období môžeme považovať za netradičný výkrm, pretože v prevažnej miere je u nás výkrm ošípaných založený na základe kompletných kŕmnych zmesí. Z celkovej produkcie zemiakov zostáva v poľnohospodárskom podniku po vytriedení na konzum a priemyselné spracovanie na kŕmenie okolo 27 % odpadových zemiakov. Pri odbyte konzumných zemiakov vznikajú problémy, keď obchodné organizácie v prípade neštandardnosti tovaru robia pozastávky na dodávky. Takéto havarijné situácie je potrebné urýchlene riešiť. Ak zemiaky nie sú vhodné na konzum, je potrebné ich účelne skŕmiť, pretože v opačnom prípade môže vzniknúť poľnohospodárskemu podniku značná škoda. Najracionálnejšie je využitie zemiakov vo výkrme ošípaných, avšak pre takéto situácie je potrebné vytvoriť patričné technicko-organizačné opatrenia. Je to zdroj, ktorý môže pomáhať znižovať potrebu jadrových kŕmív pri výkrme jatočných ošípaných. I keď v tomto smere je potrebné prispôbovať sa miestnym podmienkam, dôležitú úlohu tu zohráva efektívnosť skrmovania týchto kŕmív.

V súčasnom období musíme zohľadňovať skutočnosť, že vo výkrme máme 70–80 % hybridných ošípaných mäsového typu, čo vyžaduje cieľavedomý postup pri určovaní kŕmnych dávok z netradičných zdrojov kŕmív, pretože by mohlo dochádzať k zhoršeniu ekonomiky výroby jatočných ošípaných.

Vhodnosťou skrmovania zemiakov vo výkrme ošípaných sa zaoberá viac autorov. Ako uvádza Pasičnyj (1959), na podklade zkrmovania zemiakov pri dostaku bielkovinových kŕmív, prípadne srvátky možno zavádzať typický zemiakový výkrm. Odporúča však len primerané dávky, ktoré priaznivo pôsobia na tvorbu a kvalitu mäsa.

Tepelnou úpravou zemiakov nad 60°C dochádza k lepšej stráviteľnosti a lepšej silážovateľnosti. Majerčiak a Čupka (1965), Herzig (1946) a kolektív autorov (1983) poukazujú na to, že silážovanie parených zemiakov je vhodným spôsobom konzervácie a v dobrej kvalite vydržia i jeden rok. V našich podmienkach, ako uvádza Brunclík a Holec (1977) a Vovesný (1983), možno pri netradičnom výkrme vhodne využiť skrmovanie srvátky, ktorá pôsobí priaznivo na žravosť, konverziu kŕmív a úžitkovosť. Podľa Haunera (1960) 100 l srvátky nahradí 8–10 kg jačmeňa alebo 30 kg zemiakov.

Predmetom tohto príspevku je analyzovať, ako pôsobí skrmovanie parených silážovaných zemiakov na výsledky výkrmnosti a na ekonomiku výroby jatočných ošípaných.

MATERIÁL A METÓDA

Výkrm ošípaných pri skrmovaní parených silážovaných zemiakov, srvátky a kompletných kŕmnych zmesí prebiehal v rokoch 1984 (pokus č. 1) a 1985 (pokus č. 2) na ŠM Poprad, farma Vlková. Začiatok turnusu výkrmu bol v októbri, keď boli k dispozícii kŕmne zemiaky z novej úrody, a ukončenie výkrmu vo februári. ŠM Poprad pestuje konzumné zemiaky na ploche 430 ha. Srvátka sa vozila z mliekárenského závodu Kežmarok (7 km). Zástav do výkrmu sa uskutočnil v živej hmotnosti 23–25 kg a tvorili ho kríženci (Bu × L). Na parenie sa použila pariača kolóna z NDR F – 405 – A. Sledovali sa vlastné náklady na parenie 100 kg zemiakov. Na parenie a silážovanie sa použili kŕmne zemiaky. Pri výpočte nákladov na krmivo sa použila cena 35 Kčs za 100 kg plus náklady na parenie. Uskutočnil sa prepočet na skrmovanie netriedených zemiakov v cene 80 Kčs plus náklady na parenie. U srvátky činili priame náklady na 1 l 0,02 Kčs. Sledovalo sa i zatriedenie jatočných ošípaných do akostných tried. Využívalo sa mokré kŕmenie trikrát denne. Rozvoz krmiva sa uskutočňoval pomocou kŕmneho vozíka KPSK 1000. V koterci bolo ustajnených 17 ks ošípaných.

V druhom pokuse sa použili vyššie dávky zemiakov, ktoré sa pokladali za optimálne z hľadiska ekonomického a z hľadiska vplyvu na jatočnú hodnotu.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Pozitívny vplyv skrmovania zemiakov u výkrmu ošípaných je známy najmä zo starších prác. Medzitým sa však zmenil typ jatočných ošípaných, čo je potrebné

I. Priemerná spotreba kŕmív počas výkrmu na kŕmny deň

Krmivo	Jednotka	Pokus č. 1	Pokus č. 2
Kompletná kŕmna zmes A ₁ a VUL	kg	1,80	1,84
Zemiaky kŕmne	kg	2,97	3,70
Srvátka	l	3,44	3,20
Vápenec kŕmny	kg	0,04	0,05

II. Výživná hodnota použitých kŕmív (v 1 kg)

Krmivo	Sušina (%)	Stráviteľné N-látky (%)	Všetky stráviteľné živiny (kg)
Zemiaky parené (silážované)	23,2	1,4	0,20
Srvátka	6,5	0,7	0,05
Kompletná kŕmna zmes A ₁	86,0	14,2	0,72
Kompletná kŕmna zmes VUL	86,0	11,7	0,66

III. Výsledky dosiahnuté pri skrmovaní zemiakov a srvátky vo výkrme

Por. čís.	Ukazovateľ	Merná jedn.	Pokus č. 1	Pokus č. 2
1.	Počet turnusov		1	1
2.	Počet zastavených prasíat	ks	330	290
3.	Hmotnosť zastavených prasíat	kg	7 623	7 366
4.	Priemerná hmotnosť zastavených prasíat	kg	23,10	25,40
5.	Nutné zabitie	ks	9	12
6.	Percento nutných zabíjok zo zástavu	%	2,73	4,13
7.	Celková hmotnosť nutných zabíjok	kg	510	575
8.	Hynutie prasíat	ks	7	8
9.	Percento hynutia zo zástavu	%	2,12	2,76
10.	Celková hmotnosť uhynutých prasíat	kg	350	323
11.	Predaj jatočných prasíat	ks	314	270
12.	Percento jatočných prasíat zo zástavu	%	95,15	93,10
13.	Celková čistá živá hmotnosť jatočných prasíat	kg	33 485	29 565
14.	Priemerná čistá živá hmotnosť jatočného prasťa	kg	106,64	109,50
15.	Zaradenie jatočných prasíat do tried akosti:			
	I	%	78,89	74,81
	II	%	9,56	9,26
	III	%	5,79	12,22
	IV	%	4,78	3,71
	V	%	0,98	—
16.	Priemerná cena za 1 kg živej hmotnosti jatočných ošípaných	Kčs	17,38	17,15
17.	Prírastok hmotnosti celkom	kg	26 722	23 097
18.	Počet kŕmnych dní celkom	KD	48 585	39 822
19.	Priemerný denný prírastok na kus a deň	kg	0,55	0,58
20.	Spotreba kŕmnych zmesí celkom	kg	87 453	73 670
21.	Spotreba kŕmnych zemiakov	kg	144 297	147 341
22.	Spotreba srvátky	l	167 132	127 430
23.	Spotreba kŕmnych zmesí na kg prírastku	kg	3,27	3,19
24.	Spotreba zemiakov na kg prírastku	kg	5,40	6,38
25.	Spotreba zmesí na 1 výkrmovú ošípanú	kg	273	268
26.	Spotreba zemiakov na 1 výkrmovú ošípanú	kg	451	536
27.	Spotreba srvátky na 1 výkrmovú ošípanú	l	523	464
28.	Dĺžka výkrmu	dni	152	145
29.	Vlastné náklady na 100 KD	Kčs	—	810
30.	Vlastné náklady na 1 kg prírastku (skrmovanie kŕmnych zemiakov)	Kčs	—	13,75
31.	Vlastné náklady na 1 kg prírastku (prepočet na zemiaky netriedené)	Kčs	—	16,84

brať do úvahy. Pri príprave pokusu sa táto skutočnosť zhodnocovala tým, že sa ne-realizoval výkrm s extrémne vysokými dávkami zemiakov. Pre vyrovnanie výživnej hodnoty sa skrmovala i srvátka a vyskladnenie sa uskutočnilo do priemernej hmotnosti 110 kg (tab. I a II).

Pri rovnakej metodike sa uskutočnil výkrm v roku 1984 (pokus č. 1) a v roku 1985 (pokus č. 2). V pokuse č. 2 sme použili o 0,70 kg vyššie dávky zemiakov. Priemerné denné prírastky boli 0,55–0,58 kg (tab. III) a spotreba kŕmnych zmesí na kg prírastku 3,27–3,19, čo vzhľadom na chovateľské prostredie (17 ks ošípaných v koterci, priechne válovy) pokladáme za uspokojivé. Uvedené typy kŕmnej dávky (tab. I) umožňovali nahradenie 0,50–0,60 kg kŕmnych zmesí netradičnými krmivami.

Pri oboch pokusoch bol dobrý zdravotný stav ošípaných, pretože ako nutné zabitie, tak i hynutie (2,12 % a 2,76 %) bolo v medziach normy. Priemerná čistá živá hmotnosť jatočných ošípaných bola 106,64 kg, resp. 109,50 kg. Sledovalo sa i zaradenie do akostných tried.

Ako vidieť z tab. III, v prvom pokuse sa dosiahli priaznivé parametre priemernej realizačnej ceny, ako i zaradenie do akostných tried. Pretučnelé ošípané by sa mali objaviť v triede III. V druhom pokuse, kde bola vyššia hmotnosť pri zabití (109,5 kg), bolo v III. akostnej triede už 12,22 % jatočných ošípaných a znížila sa i priemerná realizačná cena, ktorá činila 17,15 Kčs za 1 kg. Množstvo použitých kŕmnych zemiakov v pokuse č. 2 pokladáme za optimálne pre súčasný typ mäso-vých ošípaných. V priemere na 1 vykrmenú ošípanú do zástavu sa použilo 268 kg kŕmnej zmesi, 536 kg zemiakov a 464 l srvátky.

Aby sa dosiahlo efektívne využitie krmív, je u výkrmových ošípaných potrebné uplatňovať intenzívne kŕmenie. Analyzovaný systém kŕmenia je možné využiť najmä v zemiakárskej a v zemiakársko-ovosnej oblasti, kde vysokú intenzitu kŕmenia možno doplniť kŕmnymi zemiakmi, ktoré vznikajú ako odpad po vytriedení, a možno ušetriť kompletne kŕmne zmesi.

Ako je vidieť z tab. IV, náklady na krmivo na kŕmny deň boli 5,34 Kčs u prvého pokusu a 5,77 Kčs v druhom pokuse. Na 1 kg prírastku činili náklady na kr-

IV. Náklady na krmivo v 1 kŕmny deň a krmivá na 1 kg prírastku v 1. a 2. pokuse (Kčs)

	Měrná jedn.	Krmivá na 1 KD			Krmivá na 1 kg prírastku		
		1.	2.	2.*)	1.	2.	2.*)
Kompletná kŕmna zmes	kg	3,89	3,99	3,99	7,07	6,88	6,88
Zemiaky kŕmne	kg	1,31	1,63	3,30	2,38	2,81	5,69
Srvátka	l	0,07	0,07	0,07	0,12	0,13	0,13
Vápenec kŕmny	kg	0,07	0,08	0,08	0,12	0,14	0,14
Náklady spolu		5,34	5,77	7,44	9,69	9,96	12,84
Dosiahnutý Ø denný prírastok					0,55	0,58	

*) náklady na krmivá pri cene netriedených zemiakov (80 Kčs + 9,28 = 89,28 Kčs v 2. pokuse)

mivo 9,69 Kčs, resp. 9,96 Kčs za podmienok, že sa použila cena 100 kg zemiakov 35 Kčs plus 9,28 Kčs za parenie a silážovanie.

Tieto vlastné náklady na 1 kŕmny deň sú približne rovnaké, ako udáva Vlha a Janičová (1986) na jednotlivých podnikoch SSR v zemiakárskej a zemiakársko-ovosnej oblasti. Pri dosiahnutých priemerných denných prírastkoch 0,580 kg a vlastných nákladoch 810 Kčs na 100 KD činili vlastné náklady na 1 kg prírastku 13,74 Kčs. Nepriaznivé ekonomické výsledky sa dosiahli, keď sa skrmovali zemiaky v cene netriedených zemiakov. Vlastné náklady na kg prírastku činili 16,84 Kčs.

Skrmovanie kŕmnych zemiakov u výkrmu ošípaných v súčasnom období podporuje i dostupné technologické vybavenie pomocou pariacej kolóny F — 405. Súčasťou tejto kolóny je i práčka a miagač, takže sa získavajú parené zemiaky dobrej kvality na priame skrmovanie alebo silážovanie. Za tri pracovné smeny denne bolo možné spracovať až 50 t zemiakov. Náklady na parenie 100 kg zemiakov činili 9,28 Kčs (tab. V). Z uvedených nákladov činili pracovné náklady 43,32 %, výrobná režia 22,63 %, odpisy pariacej kolóny a silážneho žlabu 13,47 %. Náklady na parenie 100 kg zemiakov sa pripočítali k cenám skrmovaných zemiakov.

V. Náklady vynaložené na parenie 100 kg zemiakov

Ukazovateľ	Kčs	%
Elektrická energia	0,26	2,80
Uhlie	0,93	10,02
Pracovné náklady	4,02	43,32
Odpisy pariacej kolóny a silážneho žlabu	1,25	13,47
Výrobná režia	2,40	22,63
Správna režia	0,72	7,76
Náklady celkom	9,28	100,00

SÚHRN

V posledných rokoch sa u nás venuje pozornosť skrmovaniu netradičných kŕmív vo výkrme ošípaných s cieľom znížiť potrebu jadrových kŕmív. V zemiakárskej oblasti pri pestovaní konzumných zemiakov zostávajú po vytriedení kŕmne zemiaky, ktoré možno po tepelnej úprave racionálne využiť vo výkrme ošípaných.

Na 1 kg prírastku činili náklady na krmivo 9,69—9,96 Kčs pri skrmovaní kŕmnych zemiakov, čo ešte zabezpečovalo efektívnu výrobu. Pri skrmovaní zemiakov v cene netriedených zemiakov sa náklady na krmivo zvýšili až na 12,84 Kčs, čo by prichádzalo do úvahy skrmovať iba v situáciách, keď by mohlo dôjsť k znehodnoteniu, ak by neboli tepelne spracované. Náklady na parenie 100 kg zemiakov činili 9,28 Kčs. Keď sa ošípané vykrmovali do hmotnosti 110 kg, zatriedenie ošípaných do akostných tried sa pohybovalo v optimálnych hodnotách. Pariaca kolóna F — 405 sa osvedčila pri príprave parených a silážovaných zemiakov.

Literatura

- BRUNCLIK, V.—HOLEC, F.: Využitie srvátky vo výkrme ošípaných. Informácie MPVŽ, 1977, č. 6, s. 20–22.
- HAUNER, O. a kol.: Hospodársky chov a výkrm prasat. Praha, SZN 1960.
- HERZIG, J.: Zemiaková siláž, jej príprava a skrmovanie. Brno, Brázda 1946.
- MAJERČIAK, P.—ČUPKA, V.: Výkrm ošípaných vysokými dávkami kŕmnych okopanín. Praha, ÚVTIZ 1965, s. 4–9.
- VLHA, L.—JANIČOVÁ, V.: Vlastné náklady hlavných poľnohospodárskych výrobkov vo vybranom súbore JRD v ČSR a SSR za rok 1985. Ekonomika poľnohospodárstva, 25, 1986, č. 11, s. 502–506.
- VOVESNÝ, V.: Zhodnocení syrovátky ve výkrmu prasat. Zeměd. Ekon., 29, 1983, č. 1, s. 53–58.
- Využití brambor ve výživě hospodářských zvířat. Metodika ÚVTIZ, 1983, s. 9–17.

Došlo 13. 1. 1987

SIDOR E., Vysoká škola poľnohospodárska, Kalininova 1, 040 01 Košice

Efektívnosť skrmovania parených zemiakov vo výkrme ošípaných

Zeměd. Ekon., 33, 1987, č. 9, s. 715–722. — 5 tab., lit. 7, res. slov., rus., angl., něm.

prasata, krmení, brambory silážované pařené, náklady, analýza srovnávací, analýza ekonomická

Možnosť skrmovania kŕmnych zemiakov a ovplyvnenia nákladov na krmivá sa sledovalo na ŠM Poprad v dvoch poloprevádzkových pokusoch v roku 1984 a 1985. V druhom pokuse sa skrmovalo v priemere na kŕmny deň 3,70 kg zemiakov, 1,84 kg kompletnej kŕmnej zmesi (AI a VUL) a 3,20 l srvátky, pričom sa dosiahli priemerné denné prírastky 0,58 kg a náklady na krmivo na 1 kg prírastku boli 9,96 Kčs. Pri parení a silážovaní zemiakov sa osvedčila pariača kolóna F-405. Náklady na parenie 100 kg zemiakov činili 9,28 Kčs.

СИДОР Е., Сельскохозяйственный институт, Калининова 1, 040 01 Кошице

Эффективность скормливания запариваемого картофеля при откорме свиней

Zeměd. Ekon., 33, 1987, № 9, с. 715–722. — 5 табл., лит. 7, рез. слов., русск., англ., нем.

свиньи, кормление, силосный запариваемый картофель, затраты, сравнительный анализ, экономический анализ

Возможность скормливания кормового картофеля и изменение затрат на корма изучалось в учебном совхозе Попрад в двух полупроизводственных опытах в 1984 и 1985 гг. Во втором опыте скормливали в среднем за одни кормовые сутки 3,70 кг картофеля, 1,84 кг комплексной кормовой смеси (AI и VUL) и 3,20 л сыворотки; причем достигали среднесуточных привесов 0,58 кг и затраты кормов на 1 кг привеса составляли 9,96 кроны. При запаривании и силосировании картофеля положительно проявилась запарная линия F-405. Затраты на запаривание 100 кг картофеля составляли 9,28 кроны.

SIDOR E., University of Agriculture, Kalininova 1, 040 01 Košice

The Effectiveness of Feeding Steamed Potatoes to Fattened Pigs

Zeměd. Ekon., 33, 1987, No. 9, pp. 715–722. — 5 tabs, refs 7, summaries in sl, ru, en, de

pigs, feeding, silaged steamed potatoes, costs, comparative analysis, economic analysis

A possibility of feeding fodder potatoes and the feed costs were studied on the Poprad state farm in two pilot trials during the years 1984 and 1985. In the second trial, 3.70 kg potatoes, 1.84 kg of complete feed mixture (AI and VUL) and 3.20 l of whey were fed on an average per day, with average daily gains 0.58 kg and feed costs per 1 kg of gain amounting to 9.96 Kčs. During steaming and silaging of potatoes, the steam column F-405 proved successful. The costs of steaming 100 kg potatoes were 9.28 Kčs.

Die Effektivität der Verfütterung von gedämpften Kartoffeln bei der Mast von Schweinen

Zeměd. Ekon., 33, 1987, Nr. 9, S. 715–722. — 5 Tab., Lit. 7, Zus. in Slowak., Russ., Engl., Dtech.

Schweine, Fütterung, Kartoffeln silagiert, gedämpft, Kosten, Vergleichsanalyse, ökon. Analyse

Die Möglichkeit der Verfütterung von Futterkartoffeln und der Beeinflussung von Futtermittelkosten wurde im Staatsgut Poprad verfolgt in zwei produktionsähnlichen Versuchen in den Jahren 1984 und 1985. Beim zweiten Versuch wurden beispielsweise pro Tag 3,70 kg Kartoffeln, 1,84 kg komplette Futtermischung (AI und VUL) verfüttert sowie 3,20 l Magermilch. Dabei wurde ein täglicher Massezuwachs von 0,58 kg erzielt und die Futterkosten pro kg Zuwachs beliefen sich auf 9,96 Kčs. Bei der Dämpfung und Silierung der Kartoffeln bewährte sich die Säule F-405. Die Kosten der Dämpfung von 100 kg Kartoffeln machten 9,28 Kčs aus.

Adresa autora:

Doc. Ing. Emil Sidor, CSc., Vysoká škola poľnohospodárska, Kalininova 1,
040 00 Košice

SOBĚSTAČNOST V POTRAVINÁCH

Potravinovou soběstačnost je možno chápat jako tendenci k udržování vysokého stupně nezávislosti jednotlivých trhů na dovozu, a tedy jako tendenci k autarkii, nebo jako minimalizaci záporného salda zahraničního obchodu zemědělsko-potravinářskými produkty. V Polsku byl zvolen druhý cíl. Předpokládá se, že politika hospodářské autarkie má negativní vliv na hospodářský růst zemědělství, protože zbavuje zemi výhod plynoucích z mezinárodní dělby práce, a tedy z dovozu nových technologií, know-how (technické znalosti, dokumentace a receptury) a dalších poznatků, které umožňují lépe využívat vlastní tvůrčí potenciál. Odmítáme-li autarkii, vyslovujeme se pro politiku co největšího dovozu pro potřeby zemědělství, který bude hrazen rovněž vysokým vývozem. Cílem vládní politiky je minimalizování záporného salda tohoto obchodu a dosažení (asi v roce 1990) bilanční rovnováhy, a v budoucnu kladného salda.

Do roku 1974 mělo polské zemědělství kladnou (dosti vysokou) bilanci zahraničního obchodu. Změna strategie hospodářského rozvoje na počátku sedmdesátých let, spočívající v podpoře růstu produkce masa k pokrytí stále rostoucí poptávky (v důsledku přirozeného přírůstku obyvatelstva a zvyšování důchodů při tehdy velmi vysoké důchodové elasticitě poptávky po mase), vyvolala rychlý růst dovozu obilovin a krmiv (z cca 2 mil. na cca 8 mil. tun ročně). Saldo zahraničního obchodu se tak změnilo na záporné a udržuje se dosud, ačkoli v poslední době má výrazně klesající tendenci. V jednotlivých letech se záporné saldo vyvíjelo takto (v mil. US \$):

1978 — 836	1982 — 908
1979 — 1090	1983 — 270
1980 — 1563	1984 — 224
1981 — 2054	1985 — 258

Je to saldo obchodu všemi zemědělsko-potravinářskými produkty, ale dovoz obilovin a krmiv a vývoz živočišných produktů tu má rozhodující roli.

Přelom sedmdesátých a osmdesátých let s rychle narůstající ekonomickou krizí postavil polské zemědělství a celé potravinářství přes dramatická rozhodování a nutnost změny rozvojové strategie. Možnosti nákupů na úvěr se zmenšily téměř na nulu. Tento stav zhoršily ostré restriktce určité skupiny západních zemí vůči Polsku (tyto restriktce měly zřetelný politický charakter). Platební schopnost Polska byla velmi nízká, a to tím více, že nadešel čas splácení dluhů a úroků z úvěrů.

V této situaci došlo ke generální změně strategie rozvoje zemědělství a potravinového hospodářství. Byla přijata strategie dosažení alespoň nulového salda zahraničního obchodu zemědělsko-potravinářským zbožím v co nejkratším čase

(5–7 let) spolu s dovozem prostředků potřebných pro růst produkce potravin. Především v prvním období byl drasticky omezen dovoz. Teprve v roce 1985 a 1986 můžeme zaznamenat výraznější růst vývozu.

V blízké budoucnosti bude Polsko usilovat o dosažení potravinové bilanční soběstačnosti, přičemž bude současně realizovat politiku co nejvyššího dovozu výrobních prostředků pro zemědělství a vysokého vývozu zemědělských a potravinářských produktů. V dovozu budou mít větší váhu než dosud nové technologie a know-how. Naproti tomu se má snižovat dovoz obilovin a bílkovinných krmiv, neboť polské zemědělství zaznamenalo v této oblasti poslední dobou pozoruhodné úspěchy. Zvýšila se zejména produkce obilovin, zavádějí se vysoce výnosné odrůdy plodin a roste produkce bezerukové řepky olejné, což přinese dodatečnou produkci bílkovinných krmiv a přispěje k nezávislosti živočišné výroby na dovozech obilovin a krmiv.

Pokud jde o vývoz, má Polsko možnost v těchto oblastech: vývoz živých zvířat (sportovní i jateční koně, ovce, telata a mladý skot), masné výrobky, jablka a další čerstvé ovoce, zelenina, mražené měkké ovoce a zelenina, ovocné šťávy, řepka a řepkový olej, brambory a škrob, cukr, alkoholické nápoje a jiné.

Polsko má zájem na liberalizaci světových trhů a zejména na zrušení různých omezení v exportu i importu.

VYROVNÁVÁNÍ PRACOVNÍCH A ŽIVONÍCH PODMÍNEK VE MĚSTĚ A NA VESNICI

Odstranění disparit a vyrovnávání pracovních a životních podmínek ve městě a na vesnici je v Polsku organickou a integrální zásadou a součástí solečensko-ekonomické politiky vlády pro dlouhé období. Přestože v této oblasti už bylo mnoho učiněno, zůstávají tu stále značné rozdíly, což nejsyntetičtěji vyjadřuje odliv vesnického obyvatelstva do měst, a zvláště negativní selekce vesnického obyvatelstva.

V souladu s teorií rozvoje zemědělství přijatou v Polsku se předpokládá, že odchod obyvatelstva z venkova je pozitivním jevem (na venkově stále existuje přebytek pracovních sil), naproti tomu však není žádoucí negativní selekce zemědělského obyvatelstva. Tyto dva procesy spolu těsně souvisejí. Z venkova odcházejí nejaktivnější a odborně nejzdatnější a nejpružnější jedinci, nejlépe připravení a v souvislosti s tím představující nejvyšší intelektuální úroveň, a zůstávají jedinci méně aktivní, s nižší odbornou kvalifikací, což negativně ovlivňuje proces rozvoje.

Cílem státní politiky není brzdit odchod lidí, ale zastavit negativní selekci zemědělců. Kontrolovaný odliv obyvatelstva z venkova a ze zemědělství je jednou z důležitých podmínek zlepšení agrární struktury, což současně představuje podmínku pro urychlení rozvoje a zvýšení efektivity hospodaření.

V polské společensko-hospodářské vědě a praxi se přihlíží k těmto disparitám mezi městem a vesnicí:

a) Disparita důchodů má univerzální charakter, protože na ní závisí nerovnost i v jiných oblastech. Počínaje rokem 1971 se v Polsku provádí politika vyrovnávání tempa růstu důchodů zemědělského a nezemědělského obyvatelstva, přesto však nebyly rozdíly v úrovni důchodů dosud likvidovány.

V letech 1981–1982 byla přijata nová důchodová politika, spočívající ve vyrovnávání absolutní úrovně důchodů zemědělského a nezemědělského obyvatelstva. Tato změna má strategický charakter, protože znamená změnu ekonomických nástrojů. Promítá se zejména do cen zemědělských výrobků, regulování produkce a transferu důchodů mezi zemědělstvím a nezemědělskými odvětvími.

Koncepce důchodové parity nastolila mnoho nových teoretických a metodologických otázek, které musí být vyřešeny (např. stanovení zásady tvorby cen, definice paritního hospodářství, stanovení které složky důchodů a které skupiny obyvatelstva musí být mezi sebou porovnávány), příprava příslušné báze statistických dat pro srovnávání atd. Zvláště bylo zdůrazněno, že paritou je třeba rozumět tendenci k vyrovnávání důchodů zemědělského a nezemědělského obyvatelstva. Porovnávají se skupiny osob zaměstnaných v zespolečenštěném sektoru s tou skupinou individuálních rolnických hospodářství, která jsou vedena racionálně. Empiricky bylo stanoveno, že tyto podmínky splňuje skupina hospodářství s výměrou 6–7 ha půdy.

Během výzkumů bylo stanoveno, že parita důchodů určených ke spotřebě a investicím dohromady musí být o něco vyšší než jedna, zatímco ukazatel parity spotřebitelských důchodů se musí tvořit na úrovni 0,90 do 0,92.

Parita důchodů určených na investice i spotřebu se v posledních letech vyvinula takto:

1980 — 89	1983 — 99
1981 — 101	1984 — 96
1982 — 111	1985 — 92

Uskutečňování politiky důchodové parity musí nyní vést k transferu části důchodů ze státního rozpočtu do zemědělství, což vyvolává určité problémy a konflikty. Rozhoduje-li se o transferu důchodů, musí se sladovat do jisté míry rozporů zájmů hlavních skupin společnosti.

b) Disparita vzdělání má zásadní význam, protože odchod mladých lidí z venkova se uskutečňuje prostřednictvím vzdělání (venkovská mládež, která získá středoškolské nebo vysokoškolské vzdělání, se nevrací na vesnici). Venkov v důsledku toho nese náklady na vzdělání skupiny migrantů a současně ztrácí nejhodnotnější pracovní síly.

V Polsku platí, že všichni bez ohledu na místo narození a bydliště mají stejný nárok na vzdělání a dosažené vzdělání odpovídá jejich možnostem a schopnostem. Současně to znamená, že všichni nadaní a mimořádně nadaní jedinci musí mít možnost, aby se projevil jejich talent a získali vzdělání odpovídající jejich intelektuální schopnostem. Vzdělávací systém je všeobecný a univerzální, a musí tedy zajistit tyto podmínky.

Ve skutečnosti však existují různé příčiny, které způsobují, že možnosti vesnické mládeže nejsou stejné jako u městské mládeže. Úroveň základních škol ve městech je všeobecně vyšší, což předem preferuje městskou mládež. Kromě toho existenční podmínky mnoha vesnických rodin jsou relativně horší. V Polsku sice existuje systém speciálních preferencí pro vesnickou mládež při vstupu na vysoké školy, ale nevyrovnává dané rozdíly. Rovněž systém materiální pomoci studující vesnické mládeži není schopen vyrovnat všechny rozdíly.

Zjišťujeme tedy, že existuje určitá disparita mezi vesnickou a městskou mládeží, ačkoli politika vlády a všech osvětových institucí vědomě směřuje k odstranění těchto rozdílů. Je to však proces historický a může být dovršen pouze za dlouhé období.

c) Disparita materiálních existenčních podmínek je lépe známa, protože existující rozdíly mají relativně největší význam pro formování postojů venkovského obyvatelstva. Analyzují se tyto prvky:

- nerozvinutá sociální infrastruktura vesnice,
- standard bytů a jejich vybavení,
- racionální stravování.

Sociální infrastruktura. Venkovské obyvatelstvo v Polsku tvoří asi 40 % všeho obyvательства a žije ve více než 40 000 obcích. Na jednu obec připadá průměrně 370 obyvatel. Daná síť osídlení ztěžuje rozvoj infrastruktury a způsobuje, že ačkoli některé její prvky jsou na vesnici i ve městě podobné (např. počet obchodů), je přístup k jednotlivým službám pro vesnické obyvatele mnohem těžší. V souvislosti s tím má velký význam síť komunikací. Asi 90 % vesnic má stanici veřejné autobusové dopravy. Ve všech vesnicích je nejméně jeden telefonní přístroj. Průměrná vzdálenost od pošty je 4 km a od železniční stanice 12 km. Ve 40 000 obcích je 46 000 obchodů a jiných obchodních zařízení. Asi 13 % obytných domů na vesnici je zásobováno vodou z vodovodní sítě. Pro většinu vesnických obyvatel je základním zdrojem vody studna. V mnoha rajónech je úroveň vodních zdrojů příliš nízká. Asi do 30 % obcí se musí voda přivádět ze vzdálenosti průměrně 2 km.

Lze tedy konstatovat, že stav infrastruktury na vesnici je horší než úroveň sociální infrastruktury ve městech.

Byty a jejich vybavení. Byty na vesnici jsou menší než ve městě. Vesnické domy jsou zpravidla větší, ale rolnické rodiny jsou také početnější. Na 1 místnost ve městech připadá v průměru 1,01 osoby, zatímco na vesnici 1,14 osoby. Úroveň bytů a jejich vybavení je na vesnici všeobecně horší než ve městech. 40 % vesnických bytů je vybaveno vodovodem, ve městech 89 %. Koupelnu má 30 % vesnických bytů a 74 % městských bytů. Ústřední topení má na vesnici 21 % bytů, ve městech 63 % bytů.

Údaje za rok 1984 uvádějí toto vybavení 100 rodin:

	vesnické rodiny	městské rodiny
televizní přijímače	96	110
elektrické pračky	106	114
automatické pračky	8	35
chladničky a mrazničky	93	100
elektrické vysavače	49	93
šicí stroje	59	51
jízdní kola	132	77
motocykly, skútry	34	11
osobní automobily	19	27

Stravování. Absolutní úroveň stravování (výživy) vesnických rodin je vyšší než městských rodin, o čemž svědčí tyto údaje (hodnota spotřeby hlavních živin na 1 osobu za rok 1984):

	vesnické rodiny	městské rodiny
energetická hodnota spotřeby v kJ	13 440	11 577
hodnota spotřeby potravin v g:		
– bílkoviny celkem	88	76
– živočišné bílkoviny	53	47
– rostlinné bílkoviny	35	29
– tuky	129	112
– glycidy	426	364

Denní dávka potravin je v obou skupinách plně saturována pokud jde o množství spotřebované energie, bílkovin celkem i živočišných bílkovin. Úroveň výživy odpovídá normám WHO, ukazuje vyhovující dobrý standard. Výživa vesnického obyvatelstva je však méně rozmanitá a nerovnoměrně rozložena v čase (během roku). Je méně racionální. Na druhé straně je nutno zdůraznit, že ačkoli je jednodušší, je všeobecně zdravější. Životní prostředí vesnického obyvatelstva je lepší než městského obyvatelstva.

d) Disparita úrovně zdravotní a sociální péče. Vesnické obyvatelstvo v Polsku, včetně individuálních rolníků a členů jejich rodin, je zahrnuto do systému bezplatné zdravotní péče podle stejných zásad jako městské obyvatelstvo. Tento systém byl zaveden poměrně nedávno, proto materiální základna zdravotní služby na vesnici je horší než ve městě. Je tu také menší počet lékařů, zvláště specialistů, což způsobuje, že dostupnost lékařské služby je pro vesnické obyvatele obtížnější. Množství lékařských porad poskytnutých ve městech v roce 1984 činilo 11,1, zatímco na vesnici 2,8 v přepočtu na 1 obyvatele.

e) Disparita dostupnosti kultury. Dostupnost kulturních statků je pro vesnické obyvatelstvo vzhledem ke vzdálenosti od kulturních středisek a roztroušenému (rozptýlenému) osídlení těžší než ve městech. Situace se zlepšila rozšířením televizních přenosů. V roce 1984 připadalo na 1000 obyvatel ve městech 293 rozhlasových a 276 televizních abonentů, zatímco na vesnicích 193 a 183.

Na vesnici mají lidé těžší přístup ke knihám. Knihoven je méně a také jsou hůře vybaveny. Je však třeba zdůraznit, že na vesnici se lidé aktivněji účastní kulturního života. Vesnice nadále rozvíjí a tvoří vlastní kulturu, i když v menší míře než tomu bylo dříve.

Souhrnně je třeba konstatovat, že začíná proces vyrovnávání pracovních a životních podmínek, že však dosud existují četné disparity materiální a sociální situace venkovského obyvatelstva, ale v mnoha oblastech jsou rozdíly mezi venkovem a městem relativně malé. Jsou i takové oblasti, kde situace venkovského obyvatelstva je poměrně lepší a podmínky pro všestranný rozvoj jsou zde příznivější. Některé stránky života ve městě jsou však stále atraktivní pro venkovskou mládež a to posiluje migraci. Venkovská mládež si nejvíce cení pravidelné pracovní doby, volného času, dovolené a také možnosti odpočinku a všestranného rozvoje v městských střediscích. I když některé z těchto možností jsou iluzorní, působí trvale na postoj venkovské mládeže a představují pro ni žádoucí a očekávaný model života. Je nutno počítat s tím, že tyto vlivy budou ještě dosti dlouho působit, ačkoliv rostoucí potíže života ve městech budou určitě měnit postoje a chování venkovské mládeže.

NÁRODNÍ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA A POLITIKA REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

Přestože Polsko je zemí střední velikosti, existují tu značné regionální rozdíly, a to jak z hlediska přírodních podmínek, tak z hlediska společensko-ekonomických podmínek rozvoje. Mnoho rozdílů vzniklo historicky v důsledku začlenění polských území do hospodářských systémů tří okupantských zemí v letech 1772–1918. Po 70 letech tyto rozdíly nadále existují a ovlivňují jak produktivnost zemědělství, tak existenční podmínky obyvatelstva.

V poválečném období nebyla prováděna speciální regionální politika vůči zemědělství, byla přijata jen některá řešení. K prostorovým přeměnám došlo spíše v důsledku celkové politiky industrializace země než zvláštní zemědělské politiky. Industrializace preferovala dosud méně rozvinutá území, což také nepřímě přispělo k vyrovnávání společensko-ekonomických podmínek rozvoje. Usnadnila zejména odchod části obyvatelstva z přelidněných území a tak vytvořila lepší podmínky rozvoje zemědělství a přispěla ke zlepšení jeho struktury.

Určitý vliv na prostorový rozvoj zemědělství měla vládní politika vůči jednotlivým sektorům. Během 35 let (do roku 1981) se uplatňovala politika preference zespolečenštěných podniků v zemědělství (investiční preference, vysoké úvěry, snadnější získávání moderních výrobních prostředků, slevy daní atd.). Vzhledem

k tomu, že tyto podniky jsou soustředěny v určitých regionech země (v západní a severní části), získaly tyto oblasti touto cestou mohem více prostředků, což zde posílilo rozvoj zemědělství. Tím byl podpořen regionální rozvoj zemědělství, přestože tento druhý efekt nebyl záměrný.

Zásadní rozhodnutí společensko-ekonomické politiky vlády týkající se zemědělství mají univerzální charakter, tzn. že jsou stejná ve všech regionech. Týká se to zejména politiky cen, úvěrů, daní, pojištění, subvencí atd. Existují pouze dvě výjimky z této zásady:

1. Ze zvláštních preferencí mají výhody horské a podhorské oblasti, které mají obtížnější výrobní podmínky a zemědělci mají vyšší výrobní náklady. V těchto oblastech jsou nákupní ceny za zemědělské produkty asi o 15 % vyšší a kromě toho se používá rozsáhlejších slev z pozemkové daně. Vláda také financuje ze svého rozpočtu některé prvky technické a sociální infrastruktury v těchto oblastech.

2. Z preferencí mají výhody zemědělci hospodařící v marginálních podmínkách. Zvláště pozemky nejnížší (VI.) bonitační třídy jsou zcela osvobozeny od daní a daně z pozemků V. třídy jsou podstatně sníženy. Za marginální se považují také některé části severovýchodního Polska, kde je kratší vegetační období a podmínky pro zemědělskou produkci jsou zde těžší.

Dalším významným prvkem regionální rozvojové politiky je investiční politika, a zvláště financování výstavby technické infrastruktury zemědělství. Důležitou roli zde hrají meliorace na rozsáhlých zemědělských plochách, jejichž cílem je regulace vodních poměrů (odvádění nadbytečné vody, výstavba velkých kanálů a vodních nádrží, zařízení pro velkou a střední retenci vod, obhospodařování území velkých meliorací, tj. např. výstavba cestní sítě). Velké meliorační záměry jsou projektovány a realizovány s přihlédnutím k plánu teritoriálního obhospodařování celé země a v těchto záležitostech rozhodují centrální plánovací orgány po zjištění reálných potřeb a možností jednotlivých regionů Polska.

POLITIKA VLÁDY VŮČI ZEMĚDĚLSKÉMU TRHU

Vládní politika regulování zemědělského trhu prošla v Polsku významným vývojem — od plně centralizovaného systému k decentralizovanému, tj. parametrickému systému. Centralizovaný systém v Polsku měl poněkud jinou formu než v ostatních socialistických zemích (kromě Jugoslávie) vzhledem k existenci velkého rolnického sektoru. V současnosti však má historický charakter a jako takový si nezasluhuje podrobnou analýzu. Budeme se tedy věnovat systému trhů, který byl vytvořen po roce 1981 na základě hospodářské reformy.

Tento systém vychází z těchto zásad:

1. Rolnické hospodářství a zespolečenštěný zemědělský podnik mají plnou ekonomickou samostatnost, tzn. že všechna hospodářská rozhodnutí přijímá autonomně podnik (hospodářství) a také nese plnou odpovědnost za následky svých rozhodnutí. Má rovněž finanční samostatnost, tzn. že sám ze svých prostředků financuje svůj rozvoj, platí pracovníky a pokrývá všechny náklady. Je tedy maximálně zainteresován na snižování nákladů a maximalizaci důchodů (zisku), které jsou jediným zdrojem financování jeho rozvoje.

2. Ekonomický systém je univerzální, tzn. ve stejné míře zavazuje rolnická hospodářství, státní podniky, zemědělská výrobní družstva a další zespolečenštěné jednotky v zemědělství. Nákupní ceny zemědělských produktů, ceny výrobních prostředků, daně, podmínky úvěrování atd. jsou jednotné pro všechny hospodářské jednotky. Ruší se jakékoliv privilegování sektorů.

3. Ekonomické parametry (ceny, daně, úvěry atd.) jsou stanoveny státními orgány (na základě jednání s organizacemi zemědělců), nebo se také tvoří jako výsledek vztahu mezi nabídkou a poptávkou na trhu. Ve druhém případě napodobují ceny volného trhu. Pokud jde o trhy zemědělských produktů, existují zde trojí ceny.

Ceny produktů základního významu, jako jsou obiloviny, brambory, mléko, prasata, skot a některé další, určuje stát na základě jednání se svazy zemědělců. Mají charakter nařízených cen. Jsou každoročně ověřovány a s určitým předstihem dávány na vědomí zemědělcům, aby je mohli brát v úvahu při svých kalkulacích.

Druhou skupinu tvoří ceny většiny smluvních produktů, které mají charakter smluvních, dohodnutých cen. Stanoví se na základě dvoustranných dohod mezi odběrateli (podniky zpracovatelského průmyslu nebo nákupu) a zemědělci. Tyto dohody zavazují po dobu platnosti smlouvy obě strany a jsou výsledkem dvoustranných jednání mezi stranami.

Třetí skupinu tvoří ceny volného trhu, které se tvoří jakožto vyjádření měnících se relací mezi nabídkou a poptávkou na daném trhu. Na volném trhu se prodává část zeleniny, ovoce, drůbeže, některých mléčných produktů, květiny, a v poslední době také maso a masné výrobky. V systému volného trhu se realizuje celkem asi 15 % tržní produkce celého zemědělství.

Ceny základních prostředků (zemědělské traktory, nejdůležitější stroje, investiční prostředky, průmyslová hnojiva atd.) jsou stanoveny nebo kontrolovány státními orgány. Další výrobní prostředky, které představují asi 40 % celkových dodávek výrobních prostředků pro zemědělství, se prodávají za smluvní ceny, které se tvoří na základě dohod a jednání mezi výrobcí těchto prostředků a obchodními organizacemi.

Zemědělskou daň jako jeden z významných ekonomických nástrojů stanoví stát, avšak na základě jednání s organizacemi zastupujícími zemědělce.

Podmínky úvěrování zemědělství včetně úrokové míry stanoví banky.

Všechny ekonomické parametry se ověřují a mění se podle podmínek. Nákupní ceny zemědělských výrobků a ceny výrobních prostředků pro zemědělství, které jsou stanoveny nebo kontrolovány státem, se verifikují a vyhlášují 1. července každého roku. V průběhu roku se ceny zásadně nemění.

Respektuje se zásada, že ceny musí zajišťovat rentabilitu těm zemědělcům, kteří vedou svoje hospodářství racionálně a efektivně. Základ cen tvoří výrobní náklady té skupiny zemědělců, jejichž produkce je společensky nezbytná a současně je organizována a prováděna efektivně. Kromě zemědělců vyrábějících drahé, jejichž náklady nemohou být uhrazeny cenami, existují zemědělci, kteří vyrábějí levněji a dosahují tedy vyšších důchodů. Část těchto důchodů je odčerpávána prostřednictvím daňového systému.

Běžné změny cen zemědělských produktů přihlížejí kromě toho k míře inflace. Platí zásada, že jestli se zdražují výrobní prostředky pro zemědělství, musí odpovídajícím způsobem, ve stejné míře, růst také nákupní ceny zemědělských produktů, protože jinak by nebyla zajištěna rentabilita zemědělské výroby.

Ceny zemědělských produktů a výrobních prostředků pro zemědělství kontroluje stát, ale ve svých intervenčních zásadách přihlížejí státní orgány maximálně k podmínkám reálného trhu.

V procesu vytváření ekonomických podmínek pro zemědělství sehrávají podstatnou roli jednání státních orgánů se svazy soukromých i zespolečenštěných zemědělců. Tato jednání jsou ústavně zaručena a uskutečňují se každoročně před přijetím příslušných usnesení. Svazy zemědělců, reprezentující jejich zájmy, mají právo vyjádřit se ke všem otázkám, které se týkají společensko-ekonomických

podmínek rozvoje zemědělství, a formulovat příslušná doporučení a požadavky. Jsou významným partnerem při tvorbě zemědělské politiky.

Existují určité výjimky z obecných zásad ekonomické politiky, zvláště pokud jde o státní podporu mající zvláštní význam pro rozvoj zemědělství, nebo pokud jde o ochranu zájmů jednotlivých skupin zemědělců. Tyto významné cíle jsou financovány a podporovány systémem státních subvencí. Patří sem:

1. Biologický materiál, zejména vysoce výnosné odrůdy rostlin a nová plemena zvířat, jejichž rozšíření má podstatný význam pro růst zemědělské produkce. Stát financuje jak vědecký výzkum, tak reprodukci chovného materiálu a osiv i zevšeobecnování poznatků.

2. Některé výrobní služby pro zemědělství, zejména těžba vápna, vápnění půd a ochrana rostlin. Stát subvencuje ty služby, které mají zvláštní význam pro růst zemědělské produkce a bez státní subvence by byly příliš drahé.

3. Některé zemědělské stroje a nářadí, o jejichž rozšíření má stát zájem. Tento druh subvencí je v poslední době redukován.

4. Zemědělské poradenství je zcela hrazeno ze státního rozpočtu.

5. Investiční a provozní úvěry (v tom také úvěry na nákup půdy) subvencuje stát tím způsobem, že banky stanoví velmi nízké úrokové míry na úvěr.

Subvence představují výhodnou a velmi účinnou formu financování rozvoje zemědělství. Používají se tehdy, nelze-li významných společenských cílů dosáhnout „normálním“ cenovým mechanismem a zvláštní státní intervence se stává nutným nástrojem politiky. Důležité je, aby se systém subvencování zemědělství nadměrně nerozrostl a nezakrýval ekonomický mechanismus, a kromě toho nezatěžoval příliš státní rozpočet.

Nejzávažnějším problémem v Polsku jsou nyní subvence maloobchodních cen potravin, ty jsou však formou subvencování spotřebitelů. Toto subvencování se udržuje ve velkém rozsahu, protože maloobchodní ceny mnoha potravin jsou sníženy (nejčastěji ze sociálních důvodů) a v této situaci musí rozdíl mezi maloobchodními cenami potravin a náklady na jejich produkci uhradit státní rozpočet. V poslední době se usiluje o zmenšení rozsahu těchto subvencí, ale je to proces společensky velmi obtížný. Nedostatečná spojitost mezi systémem nákupních cen zemědělských produktů a maloobchodních cen potravin ztěžuje provádění racionální ekonomické politiky.

Došlo 29. 9. 1986

WOŚ A., Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa

Hlavní problémy rozvoje zemědělství a venkova v PLR

Zeměd. Ekon., 33, 1987, č. 9, s. 723–732. — res. čes., rus., angl., něm.

Polsko, zemědělství, soběstačnost, podmínky životní, podmínky pracovní, ekonomické nástroje, teoretické pojednání.

Hlavní směry zemědělské politiky v Polsku řeší především otázky soběstačnosti v potravinách a vyrovnávání pracovních a životních podmínek ve městě a na vesnici. Dalším důležitým úkolem je překonání značných regionálních rozdílů. V práci je dále věnována pozornost politice vlády vůči zemědělskému trhu, především cenové politice (ceny, daně, úvěry, subvence atd.).

ВОШ А., Институт экономики сельского хозяйства и продовольствия, Варшава

Главные проблемы развития сельского хозяйства и села в ПНР

Zeměd. Ekon., 33, 1987, № 9, с. 723–732. — рез. чешск., русск., англ., нем.

Польша, сельское хозяйство, самообеспечение, условия жизни, трудовые условия, экономические рычаги, теоретическая трактовка

Главные направления агрополитики Польши касаются, главное, вопросов самообеспечения продовольствия, выравнивания трудовых и бытовых условий в городе и селе. Другая важная задача — это преодоление значительных региональных различий. Рассматривается государственная политика по отношению к с/х рынку, ценовая политика (цены, налоги, кредиты, субвенции и пр.)

WOŚ A., Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa

The Main Problems of Rural and Agricultural Development of the People's Republic of Poland

Zeměd. Ekon., 33, 1987, No. 9, pp. 723–732. — summaries in cs, ru, en, de

Poland, agriculture, self-sufficiency, living conditions, working conditions, economic tools, theoretical treatise

The main trends of agricultural policy in Poland solve above all the problems of self-sufficiency in food production and equalization of working and living conditions in the town and the village. Another important task is to overcome considerable regional differences. Attention is paid to the government policy regarding the agricultural market, mainly the price policy (prices, taxes, credits, subsidies, etc.).

WOŚ A., Institut für die Ökonomik der Land- und Nahrungsgüterwirtschaft, Warschau

Hauptprobleme der Entwicklung der Landwirtschaft und des Dorfes in der VR Polen

Zeměd. Ekon., 33, 1987, Nr. 9, S. 723–732. — Zus. in Tschech., Russ., Engl., Dtech.

VR Polen, Landwirtschaft, Selbstgenügsamkeit, Lebensbedingungen, Arbeitsbedingungen, ökon. Instrumente, theoret. Aspekte

Die Hauptrichtungen der Landwirtschaftspolitik in Polen betreffen vor allem die Lösung der Selbstgenügsamkeit bei Lebensmitteln und den Ausgleich der Arbeits- und Lebensbedingungen in der Stadt und auf dem Lande. Eine weitere wichtige Aufgabe ist die Überwindung der bedeutenden Unterschiede zwischen den Bezirken. In der Arbeit wird ferner Aufmerksamkeit der Politik der Regierung auf dem Gebiet des Marktes für landwirtschaftliche Erzeugnisse gewidmet, vor allem der Preispolitik (Preise, Steuern, Kredite, Subventionen usw.).

Adresa autora:

Prof. dr. Augustyn Woś, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa

K ŠEDESÁTINÁM prof. ing. JAROSLAVA PÍČE, DrSc.

7. října 1987 se dožívá v plné tvůrčí činnosti významného životního jubilea — šedesátých narozenin — prof. ing. Jaroslav Píče, DrSc., vedoucí katedry ekonomiky podniků PEF VŠZ v Praze a dlouholetý člen redakční rady časopisu Zemědělská ekonomika.

Prof. Píče je znám naší i zahraniční odborné veřejnosti jako jeden z předních čs. zemědělských ekonomů, jehož poznatky trvale rozšířily naše znalosti řady ekonomických jevů a procesů jak v rozvoji zemědělství, tak i národního hospodářství. Současně patří k významným pedagogům a organizátorům zemědělského školství.

Narodil se v chudé dělnické rodině, bydlící v podnájmu na vesnici (v Budách na okr. Mladá Boleslav), kde jeho matka pracovala jako zemědělská dělnice a otec dojížděl za prací jako pomocný dělník do Mladé Boleslavi.

Pod pokrokovým vlivem svých rodičů poznal prostředí na vesnici a nemohl se rozhodnout jinak, než věnovat všechny svoje síly odstranění třídních rozdílů na vesnici a její lepší budoucnosti v novém, spravedlivém společenském řádu.

Po absolvování měšťanské školy v roce 1942 v Bakově n. Jizerou navštěvuje Zemskou rolnickou školu a v letech 1943–1947 Vyšší rolnickou školu v Poděbradech. V roce 1944, když byla škola zavřena, byl rok nasazen na Státním statku v Újezdě u Luštěnic, okr. Nymburk, jako dělník.

Po osvobození ČSR Sovětskou armádou zakládá jeho otec místní organizaci KSČ a stává se jejím předsedou, zatímco jeho syn je spoluzakladatelem místní organizace ČSM, členem jejího výboru, a stává se také členem KSČ.

V roce 1947 je přijat na fakultu zemědělského a lesního inženýrství ČVÚT v Praze a od roku 1949 na fakultu ekonomiky a organizace socialistického zemědělství Vysoké školy zemědělské v Leningradě. Po absolvování vysoké školy je umístěn jako asistent na katedru zemědělské ekonomiky Vysoké školy zemědělské v Praze, kde působil v letech 1953 až 1955.

V letech 1955 až 1958 je interním aspirantem na Vysoké škole ekonomické v Moskvě. Aspiranturu ukončil obhajobou kandidátské disertační práce a byl v září 1958 jmenován kandidátem ekonomických věd.

Po návratu do ČSR pracuje opět na katedře zemědělské ekonomiky VŠZ v Praze jako odborný asistent. V roce 1962 je jmenován docentem a v roce 1967 mimořádným profesorem zemědělské ekonomiky. V roce 1979 je jmenován řádným profesorem pro obor ekonomika zemědělství a po úspěšné obhajobě doktorské disertační práce na téma Zákonitosti reprodukčního procesu v zemědělství doktorem ekonomických věd.

V období 1964–1979 je vedoucím katedry zemědělské ekonomiky a od roku 1979 vede katedru ekonomiky podniků. Vědecko-pedagogická činnost katedry ekonomiky podniků je zvláště aktuální v současném období přestavby hospodářského mechanismu a zkoumání ekonomicky náležitě vymezeného postavení a poslání podniků v návaznosti na zákon o podniku a zákon o zemědělském družstevnictví.

Učebnice Ekonomika zemědělských podniků, zpracovaná autorským kolektivem vedeným prof. Píčem, patří mezi ojedinělé publikace zabývající se komplexně ekonomickým systémem podniků a jeho zdokonalováním. Není pak využívána pouze studenty a aspiranty, nýbrž i širokou zemědělskou praxí. Přitom v rámci přednášek pro studenty a postgraduandy prof. Píče obsah průběžně aktualizuje o nové poznatky z vlastního výzkumu zejména z oblasti zdokonalování podnikového a vnitropodnikového chozrasčotu.

Během svého téměř 35letého působení na provozně ekonomické fakultě zastával řadu akademických funkcí.

V letech 1954–1955 byl proděkanem pro vědecko-výzkumnou činnost, v letech 1958–1959 proděkanem pro mimořádné způsoby studia, v letech 1959–1960 proděkanem pro pedagogickou a politicko-výchovnou činnost, v letech 1960–1962 děkanem provozně ekonomické fakulty, v letech 1962–1963 prorektorem VŠZ pro pedagogickou a politicko-výchovnou činnost. Tuto funkci zastával i v letech 1966–1970. Od roku 1970 do roku 1985 byl děkanem PEF VŠZ v Praze.

Funkci děkana provozně ekonomické fakulty, která v letošním roce oslavuje 35. výročí svého založení, zastával celkem 17 let — téměř polovinu její historie. Fakulta se během tohoto období stala dynamicky se rozvíjejícím, konsolidovaným vědecko-pedagogickým zařízením, zajišťujícím přípravu zemědělských odborníků, z nichž přibližně 2 500 je žáků prof. Píče, na úrovni nejnovějších soudobých poznatků, vyplývajících rovněž z rozsáhlé vědecko-výzkumné činnosti fakulty a jejího spojení se zemědělskou praxí. Tvůrčí klima vytvořené na fakultě vedlo k tomu, že zde vznikla řada prvních učebnic či skript a byly založeny nové perspektivní předměty a studijní obory.

Jen v oblasti pedagogické literatury je prof. Píč autorem čtyřdílných, dnes již klasických skript ze zemědělské ekonomiky, dodavatelsko-odběratelských vztahů, ekonomiky služeb a dvoudílných skript z ekonomiky podniků. Podílel se na 1. a 2. vydání celostátní učebnice Zemědělská ekonomika a byl vedoucím autorského kolektivu celostátní učebnice Ekonomika zemědělských podniků, která obdržela Čestné uznání SZN za významný ediční počín a cenu České matice.

Pedagogická práce prof. Píče je velmi rozsáhlá a dlouholetá. Prof. Píč v ní nabyt velkých zkušeností a stal se jedním z předních vysokoškolských pedagogů. Jeho přednášky vynikají jak odbornou úrovní, tak pedagogickým mistrovstvím. Jsou charakteristické přehledností, logikou a srozumitelností. Tyto rysy se projevují i v jeho učebních textech. Výklad přednášené látky vychází z obecných marxisticko-leninských principů.

Pedagogická práce prof. Píče se vždy vyznačovala svědomitostí a pílí, soustavností a náročností. Opírá se o velmi dobrou úroveň vědecké práce a znalost problematiky technologie a organizace zemědělské výroby i zemědělské praxe.

V pedagogické práci prof. Píče se vždy projevovala zkušenost stranického funkcionáře a jeho marxisticko-leninské názory. Pedagogickou práci spojoval vždy s prací politicko-výchovnou, výuku využíval vždy k uplatňování zásad politiky Komunistické strany Československa a náležitého světonázorového působení.

Jeho rozsáhlé pedagogické zkušenosti, mezinárodní přehled o soustavách zemědělského školství i organizační schopnosti vedly k tomu, že se jako člen oborové komise ministerstva školství od roku 1959 účastnil všech etap přestavby studia. V posledním období systematicky řídil a vypracovával návrhy přestavby studia na oboru provoz a ekonomika a automatizované systémy řízení v zemědělství jako předseda sekce. Organizoval také práce a zpracovával materiály týkající se celé skupiny oborů zemědělství a veterinářství. Pracoval rovněž jako člen komise expertů ministerstev školství ČSR a SSR a předseda oborové rady pro obory provoz a ekonomika, ASŘ a tropické a subtropické zemědělství.

Velmi rozsáhlá je rovněž jeho vědecko-výzkumná činnost. Vědecko-výzkumná práce se stala nedílnou a úspěšnou částí odborné činnosti prof. Píče jako vysokoškolského učitele. Jeho vysoká vědecká erudice se projevuje jak ve výzkumných úkolech, které sám řešil, tak v řízení výzkumných kolektivů, jakož i v rozsáhlé účasti na oponenturách velkého počtu výzkumných úkolů, které posuzoval. Pro rozvoj zemědělsko-ekonomické teorie je velmi záslužné rozpracování problematiky ekonomiky odvětví zemědělské výroby, produkční ekonomiky, substituce živé práce prací zvěčnělou, reprodukčního procesu v zemědělství, koncentrace a specializace, ekonomického systému zemědělských podniků, uplatnění podnikového a vnitropodnikového chozrasčotu a dalších. V řešení těchto problémů je v Československu jedním z předních autorů, kteří se těmito otázkami systematicky a komplexně zabývají.

Kvalitní výsledky ve vědecko-výzkumné činnosti prof. Píče a dodržování termínů jejich zpracování umožnily, aby fakultě byl již po třetí pětiletý svěřen k řešení hlavní úkol SPEV pod jeho koordinací ve funkci odpovědného řešitele.

Poznatky vědecko-výzkumné činnosti jsou průběžně zpracovávány do výuky a v širší míře publikovány. Kromě oponentských a lektorských posudků je prof. Pič autorem několika set publikací včetně knižních monografií. Zemědělská ekonomika v příkladech, publikovaná již v roce 1966, je ještě dnes využívána a řadou autorů citována.

Jako význačný odborník-ekonom zpracoval rovněž četné práce konzultativního nebo projektového charakteru také pro centrální sféru řízení.

Prof. Pič působí též v ČSAZ, kde je členem odboru ekonomiky, organizace a řízení a předsedou komise ekonomiky odvětví. Řídí redakční radu časopisu *Scientia agriculturae Bohemoslovaca* a je členem redakční rady časopisu *Zemědělská ekonomika*. Své zkušenosti uplatňuje rovněž ve funkci člena vědecké rady PEF a člena vědecké rady VŠZ v Praze, VÚEZVž v Praze, člena a místopředsedy komise pro obhajoby kandidátských disertačních prací na PEF v Praze, člena podobné komise na VŠP ÚV KSČ v Praze a místopředsedy státní zkušební komise na PEF VŠZ v Praze. Působil též jako předseda státních zkušebních komisí na PEF v Českých Budějovicích, na PEF VŠZ v Brně a na PEF VŠP v Nitře.

V návaznosti na požadavek zefektivnění hospodářské činnosti školních zemědělských podniků byl ministerstvem školství jmenován předsedou komise zabývající se těmito otázkami.

Federálním ministerstvem zemědělství a výživy byl pověřen funkcí stálého zástupce ČSSR v pracovní skupině pro zemědělské struktury a racionalizaci zemědělství při EHK/FAO v Ženevě. Z titulu této funkce vypracoval několik referátů a aktivně se zúčastnil všech zasedání komise od roku 1976. Dále je členem mezinárodní organizace zemědělských ekonomů (IAAE) a národním představitelem evropské organizace zemědělských ekonomů (EAAE).

Velmi rozsáhlá je také jubilantova činnost propagandistická. Jako lektor různých orgánů KSČ, Socialistické akademie apod. svými přednáškami na různých konferencích, seminářích, v rozhlasu i na besedách s praxí objasňuje nejen různé problémy ekonomiky socialistického zemědělství, ale také problémy kapitalistického zemědělství.

V letošním roce uskutečnil prof. Pič ve funkci lektora Socialistické akademie přednáškově turné v PLR, jehož výsledky byly mimořádně oceňovány.

Příkladné pracovní výsledky a politická angažovanost prof. Piče ve výchově nové generace zemědělských odborníků a zásluhy o rozvoj vědy a socialistického zemědělství byly již několikrát oceněny udělením řady čestných uznání a vyznamenání nejen u nás, ale i v bratrských socialistických zemích. Dokladem toho je např. udělení státního vyznamenání Za vynikající práci v roce 1982 a udělení titulu Zasloužilý učitel v roce 1987.

Redakční rada časopisu *Zemědělská ekonomika* spolu s kolektivem pracovníků provozně ekonomické fakulty VŠZ v Praze vyjadřují prof. ing. Jaroslavu Pičovi, DrSc., u příležitosti jeho významného životního jubilea poděkování a úctu za dosavadní záslužnou činnost ve prospěch rozvoje socialistického zemědělství a současně přejí stejné nadšení a elán i do dalších let tvůrčí práce při pevném zdraví a osobní spokojenosti.

*Doc. ing. Jiří Tvrdý, CSc., předseda redakční rady časopisu
Zemědělská ekonomika a děkan PEF VŠZ v Praze*

Z výzkumné problematiky věcného rozvoje ZPoK

Jeníček V., Froněk P., Kochlíková B., Lamešová L., Flek J.: *Postavení ZPK v čs. ekonomice a strukturální otázky jeho rozvoje*. Výzkumná zpráva vymezuje obsah a strukturu zemědělsko-průmyslového komplexu. Následuje charakteristika jeho vývoje a proporcí vč. inputových toků a výrobní spotřeby v ČSSR. Hodnoceny jsou rovněž makroekonomické souvislosti a reprodukční proces čs. zemědělství. Navazuje projekce perspektivního vývoje národního důchodu čs. zemědělství. Další část charakterizuje zemědělsko-průmyslové komplexy v zahraničí, tj. RVHP (SSSR, NDR) a ve vybraných kapitalistických státech.

Štiková O., Sekavová H., Houška R.: *Vytvoření a zhodnocení submodelu výrobního, poptávkového a racionální výživy u masa a masných výrobků*. Závěrečná zpráva přináší výsledky řešení submodelu výrobního, poptávkového a racionální výživy. Výsledky všech submodelů ukazují, že ve spotřebě masa nedojde již k podstatnému kvantitativnímu zvyšování. Tato situace vytváří prostor v zemědělské i potravinářské výrobě pro důslednou realizaci zásadních kvalitativních změn. Práce poukazuje na nutné respektování požadavků spotřebitelské poptávky v souladu s cíli racionální výživy.

Prokopec J., Hrubý J., Baudisová H., Sekavová H.: *Hlavní směry rozvoje potravinářského průmyslu při využití vědeckotechnického rozvoje; část I. — souhrnná analýza*. Předmětem řešení je analýza věcného rozvoje potravinářského průmyslu v období 7. pětiletky, zahrnující hodnocení základních tendencí rozvoje výroby a spotřeby potravin. Analýza je provedena ve vazbě na základní, určující makroekonomické podmínky a faktory, které zásadním způsobem ovlivňovaly vývoj výroby a spotřeby potravin v analyzovaném období. Cílem řešení je získání podkladů pro vypracování hlavních směrů rozvoje potravinářského průmyslu v 9. pětiletce, a to ve vazbě na Dlouhodobý program rozvoje zemědělství a dalších odvětví zabezpečujících výživu lidu.

Kaštánková J. a kol.: *Hlavní směry efektivní intenzifikace zemědělské výroby ve vztahu k agroekologickým podmínkám*. Závěrečná zpráva vychází ze záměrů směřujících k zabezpečení vysoké úrovně výživy lidu při dalším zvyšování míry soběstačnosti v potravinách. Při potřebném růstu zemědělské výroby vychází z přednostního rozvoje rostlinné výroby, která zajistí potřebný objem živočišné výroby v souladu s celospolečenskými požadavky do roku 2000. Jsou rozpracovány návrhy na úseku struktury rostlinné a živočišné výroby a na úseku jakosti surovin. Dosažení požadované zemědělské produkce je přímo úměrné výši ztrát a nevyužitých rezerv. Tyto požadavky je možné splnit pouze při zajištění požadovaných materiálových vstupů, dodržování technologické kázně a hmotné zainteresovanosti všech pracovníků výrobního procesu na výsledcích zemědělské výroby.

Tuček P., Vološin J.: *Čs. zahraniční obchod zemědělsko-potravinářskými produkty a vývoj soběstačnosti ve vazbě na dlouhodobé tendence rozvoje mezinárodního trhu a integračních procesů*. Zpráva obsahuje rozbor hlavních tendencí zemědělsko-potravinářského vývozu a dovozu v posledních patnácti letech, vývoj a stav dovozní vývozních vztahů, změny v teritoriální skladbě, dlouhodobé tendence v komoditní struktuře, vývozu a dovozu a jejich vazby na vývoj soběstačnosti ČSSR v základních druzích potravin. Charakterizuje příčiny a důsledky změn zbožíové skladby zemědělsko-potravinářského zahraničního obchodu a některé podmínky zvýšení efektivní účasti čs. ZPoK v mezinárodní dělbě práce. Dále obsahuje charakteristiku vývoje čs. zahraničního obchodu ZPK s rozhodujícími partnery v rámci spolupráce s členskými zeměmi RVHP, tzn. s BLR, MLR a SSSR. Je věnována pozornost některým nedořešeným problémům v oblasti řešení společných cílů RVHP na úseku zemědělství a potravinářského průmyslu a jsou charakterizovány možnosti formování nových směrů spolupráce na tomto úseku.

Klečka M., Dušek J.: *Zdokonalování a aktualizace bonitačního informačního systému*. Zpráva obsahuje podrobnou informaci o aktualizaci, rozšiřování a prohlubování bonitačního informačního datové báze na těchto úsecích: aktualizace zemědělské a orné půdy k 1. 1. 1986, aktualizace bonitačních parametrů přírodních výnosů plodin na rok 1990, aktualizace cenových a nákladových vstupů, bonitace speciálních kultur (intenzivních ovocných sadů, chmelnic a vinic); kategorizace zemědělského území podle obtížnosti hospodaření, zapojení faktorů limitujících nebo zvyšujících zemědělskou výrobu do datové báze (plynné a prašné imise, pásmo hygienické ochrany zdrojů pitné vody, vlivy důlní a těžební činnosti, závlahy), výpočet energetického ekvivalentu 18 zemědělských plodin a energetická bilance rostlinné výroby, aktualizace tříd ochrany zemědělské půdy a stupňů přednosti v ochraně, vydávání Uživatelské příručky bonitace.

Součková H., Němec J., Dušek J.: *Oblastně diferencovaná intenzifikace zemědělství ČSR*. V závěrečné zprávě jsou shrnuty výsledky bonitace speciálních kultur chmelnic, vinic a intenzivních ovocných sadů a trvalých travních porostů pro účely efektivní intenzifikace a rozmístění podle půdně ekologických podmínek a společenské objednávky. Ve druhé části práce jsou formulovány výrobně plánovací skupiny půd, které jsou charakterizovány výrobním zaměřením, druhem půdy a sklonitostí. Výrobně plánovací skupiny půd slouží k řízení a plánování normativní základny.

Němec J., Dušek J., Klečka M., Součková H.: *Komplexní ochrana zemědělské krajiny ČSR*. Výsledky výzkumu bonitace ZPF ČSSR a údajů bonitačního systému se využily pro stanovení kritérií racionálního rozvoje ekonomické reprodukce v zemědělském území a pro stanovení zásad diferencované intenzifikace zemědělství. Dále byly vypracovány koeficienty přepočtu naturálních výnosů a vstupů do rostlinné výroby na energetické jednotky brutto energie. Byl stanoven rozsah působení oxidu siřičitého, pásem hygienické ochrany vodních zdrojů a závlah v zemědělském území.

Vacek J.: *Investiční zabezpečení a ekonomické hodnocení dodávek zemědělské techniky v uživatelské sféře*. Zpráva se soustřeďuje na problematiku investičního zabezpečení zemědělství strojírenskou technikou a zabývá se ekonomickými důsledky tohoto vývoje. V práci je zdůrazněn význam VTR a upozorněno na důsledky racionalizačních opatření a změněných podmínek využití zemědělských strojů v období 8. pětiletky. Samostatnou pozornost věnoval řešitel kvantifikaci vývoje měrných cen strojní techniky a vlivu měrného cenového růstu na možnosti investičního zabezpečení zemědělství těmito ZVP. V závislosti na věkové struktuře základních fondů byly ověřovány možnosti objektivizace tempa likvidace zemědělských strojů.

Novák J.: *Hodnocení skladových kapacit v zemědělství a jejich investiční rozvoj v 9. pětiletce*. Výzkumná zpráva se zabývá analýzou stávajících kapacit s členěním na vhodnost jejich upotřebitelnosti i ve výhledu. Na základě předpokládaného růstu zemědělské produkce jsou zjišťovány nedostatkové kapacity pro jednotlivé základní druhy úložných materiálů. Práce zahrnuje základní produkty zemědělské výroby, jako jsou obiloviny, brambory, seno, siláž a senáž, úsušky, krmná řepa a krmná cukrovka, sláma, ale i kapacity pro statková a průmyslová hnojiva, a konečně ovoce a zeleninu. V práci jsou rovněž kvantifikovány ztráty produkce v důsledku jejího nevhodného uložení.

Dvořák J.: *Tvorba a užití investičních zdrojů v potravinářském průmyslu*. Zpráva analyzuje podmínky tvorby a užití zdrojů pro financování investiční výstavby v potravinářském průmyslu ČSR a SSR a jeho jednotlivých výrobních oborech. Východiskem je rozbor nejdůležitějších finančních a úvěrových nástrojů a jejich účinnosti v období 7. pětiletky. Těžištěm práce je kapitola o využití finančních vztahů při řízení investiční výstavby v roce 1986 a v 8. pětiletce jako celku. Je rozebírána struktura zdrojů investičního fondu, její variabilita v podmínkách jednotlivých VHJ i variabilita v jednotlivých letech 8. pětiletky. Je zkoumána zejména možnost využití chozrasčotně působících nástrojů řízení investiční výstavby — přidělu ze zisku a dlouhodobého investičního úvěru. Z analýzy vyplývá řada doporučení ke zlepšení a prohloubení používaného mechanismu finančního plánu na úseku investiční výstavby.

Bača J.: *Investiční záměry a zdroje jejich realizace v zemědělství*. Výzkumná zpráva analyzuje dlouhodobý vývoj investiční výstavby, alokaci zdrojů jejich realizace a způsoby jejího rozmístování v zemědělských podnicích (podle sektorů, přírodních stanovišť a úrovně hospodaření). Zmírnily se rozdíly ve vybavení podniků základními prostředky; došlo tím současně i ke zhoršování ekonomické účinnosti a efektivnosti investic v zemědělství. V nových podmínkách rozvoje v 8. pětiletce a v dalším období se dostávají do popředí kritéria ekonomické efektivnosti, založená na urychlení vědeckého a technického pokroku a aplikace jeho výsledků ve výrobě. Výzkumná zpráva shrnuje rovněž poznatky z oblasti řízení zemědělské investiční výstavby a navrhuje metodologické přístupy k rozpracování přijatých opatření ústředními orgány řízení na podmínky zemědělské investiční výstavby.

Jelínková V., Hudečková H., Victorinová L.: *Efektivnost odborné složky vzdělání absolventů vysokých škol činných v potravinářském průmyslu*. Práce se zabývá ekonomickými aspekty vzdělání pracovníků potravinářského průmyslu, zaměstnaností a uplatněním absolventů vysokých škol vzhledem k jejich současné a perspektivní potřebě, využívání vysokoškolské kvalifikace, zhodnocením a perspektivními požadavky na přípravu vysokoškolsky vzdělaných odborníků-potravinářů. Vychází z analýz profesních polí THP s vysokoškolským vzděláním a z vlastního dotazníkového šetření. Hlavní metodou zpracování je metoda kritické a srovnávací analýzy. Výsledky práce se uplatní při dalším zdokonalování obsahu a systému výchovy a vzdělávání pracovníků v potravinářském průmyslu.

Majerová V., Červinková D.: *Směry rozvoje vybraných komponent životní úrovně pracovníků v socialistickém zemědělství a potravinářském průmyslu*. Výzkumná zpráva přináší poznatky o stupni a struktuře životní úrovně pracovníků v socialistickém zemědělství a doplňuje informace o trendech jejího rozvoje. Analyzuje vybrané ukazatele životní úrovně žádoucích směrů formování životní úrovně pracovníků.

Blažek K., Mašek J.: *Stanovení příčin vysoké pracovní neschopnosti v potravinářském průmyslu a možné cesty k jejímu snížení*. Vzhledem k výzkumu je analýza vysoké pracovní neschopnosti pro nemoc a úrazy v potravinářském průmyslu ČSSR za roky 1984 a 1985 v členění podle VHJ, podle pohlaví a skupin diagnóz, ve srovnání s národním hospodářstvím a s jednotlivými odborovými svazy, časová řada ČSR za roky 1971 až 1985 a zobecnění výsledků šetření a objektivních měření pracovní neschopnosti, zejména žen, na které se nejvýrazněji podílejí nepříznivé pracovní prostředí, značná

namáhavost a vysoká intenzita práce, daná zejména nízkou technickou úrovní výroby, a vypracování souboru námětů na komplexní přístup ke zlepšení současného stavu.

Marková C., Trnková V.: *Vliv sídelní diferenciace na zemědělské obyvatelstvo a na další rozvoj zemědělské výroby*. Ve zprávě je zkoumána přestavba sídelní struktury a její působení na rozvoj zemědělské výroby, mechanismy procesu rozvoje venkovského prostoru a zlepšování životních podmínek pracovníků v zemědělství. Jako prioritní je řešena otázka malých venkovských obcí. Jedná se o kategorii obcí, která v mnoha koncepcích je označována jako neperspektivní, avšak z hlediska zemědělské výroby plní a bude i nadále plnit funkci doplňkové zemědělské výroby. Při řešení byla použita kombinovaná technika využití tazatelské sítě VÚEZV a terénního výzkumu ve vybraných okresech a zemědělských podnicích.

Němcová E.: *Vyhodnocení finančního zabezpečení sociálního rozvoje v ZPoK*. Zpráva vychází ze zpracování podkladů statistické a účetní evidence zaměřeného tak, aby byl zachycen vývoj finančního zabezpečení sociálního rozvoje v 7. pětiletce v ČSSR, ČSR a SSR v ZPoK, v potravinářském průmyslu, v zemědělství a v jednotlivých typech jeho organizací. U JZD a státních statků byla sledována i vazba na přírodně výrobní podmínky a dosaženou úroveň hospodaření. Zjištěné výsledky a trendy byly porovnány s výsledky ve vybraných výrobních odvětvích národního hospodářství. Zpráva obsahuje zdůvodněné náměty na řešení nejdůležitějších otázek řízení sociálního rozvoje v 8. a 9. pětiletce.

Z výzkumné problematiky soustavy plánovitého řízení ZPoK

Sobotka L., Dolek J.: *Analýza působení soustavy plánovitého řízení ZPK a ZPoK a ideové náměty jejího zdokonalování pro období 9. pětiletky*. V závěrečné zprávě je popsán postup při koordinaci výzkumu. Pojednává o vztahu soustavy plánovitého řízení zemědělsko-potravinářského komplexu k soustavě plánovitého řízení národního hospodářství. Jsou v ní dále uvedeny hlavní tendence ve zdokonalování soustavy plánovitého řízení zemědělství a ZPoK a směry jejího rozpracování pro období 9. pětiletky.

Mezera J. a kol.: *Analýza problémů v soustavě plánů a metodách plánování v ZPoK a ZPK v 8. pětiletce*. V závěrečné zprávě jsou uvedeny výsledky řešení problémů tvorby pětiletého plánu ZPK, jednotného plánu RVT ZPK a pětiletých a ročních plánů ZPoK. Dále je hodnocena účinnost uplatnění vstřícného plánování a dodavatelsko-odběratelských vztahů v ZPoK. Ve zprávě jsou uvedeny možné směry řešení problémů se zaměřením na další zdokonalení systému plánování v ZPoK a ZPK.

Vaňková M.: *Analýza a návrh metodiky jednotného výpočetního postupu hmotně bilančních vztahů ZPoK (výrobky živočišné výroby)*. V závěrečné zprávě je řešena problematika výpočtu spotřeby potravin živočišného původu na 1 obyvatele z hlediska požadavků centrální sféry. Jde o další možnost prohloubení automatizace plánovacích prací v oblasti zemědělské výroby a potravinářského průmyslu.

Krajíček J., Zapletalová D., Kundrát J.: *Zdokonalování metodik plánování zemědělské výroby Z-1 pro 9. pětiletku s využitím ASPV*. Obsahem závěrečné zprávy je návrh na zdokonalení UASM ASPV zemědělství pro tvorbu 9. pětiletky a v průběhu 9. pětiletky pro centrální a střední články řízení s využitím matematických modelů a budované normativní základny. Závěrečná zpráva obsahuje návrh metodických postupů a projektů na prohloubení automatizace plánování rostlinné a živočišné výroby vč. řešení optimalizace bilance krmiv a automatizace zpracování pětiletých a víceletých plánů zemědělské výroby.

Pavlásek A.: *Automatizovaný systém pro rozmístění plánu zemědělské výroby z centra na střední články řízení – vypracování prováděcího projektu*. V závěrečné zprávě jsou objasněna hlavní objektivní kritéria pro vědecké rozmístění hlavních odvětví rostlinné a živočišné výroby po území státu vč. rozmístění centrálního fondu krmiv. Je navržen a popsán systém modelů pro řešení dílčích problematik rozmístění a globálního rozmístění odvětví zemědělské výroby blokovým modelem lineárního programování. Ve zprávě se dále analyzuje krmivová základna a zařazení této problematiky do celého systému. Dále je navržen rozsah vstupních informací a rozsah výstupních ukazatelů. Velmi důležitou součástí zprávy je technický projekt, který obsahuje podrobné postupy pro programové vybavení celého systému a jeho automatizaci.

Bubík S., Sklenář L., Kundrát J.: *Analýza systému normativní základny zemědělství a návrh projektu jednotné databáze normativů*. Ve zprávě je řešena problematika dalšího zdokonalování normativní základny zejména pokud jde o faktorovou analýzu a způsob využití faktorů diferenciace na jednotlivých stupních řízení, včetně využití bonitace půdního fondu pro zpřesnění normativních hodnot. Dále je zpracován návrh projektu jednotné normativní základny včetně databáze normativů a způsob jejich využití pro automatizované plánové výpočty v 9. pětiletce.

Burian J., Prachařová M.: *Orientační normativy vlastních nákladů na výrobu osiv a sadby*. Cílem práce je aktualizovaná soustava orientačních nákladových normativů pro automatizované výpočty normativní varianty plánu výkonů, nákladů a hospodářského výsledku zemědělských organizací ČSSR na rok 1987.

Barták F., Ferencová M.: *Zdokonalování modelových výpočtů a normativní databáze pro plánování v potravinářském průmyslu*. Zpráva obsahuje informace o vypracovaných dalších dvou dílech souboru metodik Metoda tvorby a uplatňování normativní základny pro plánování v potravinářském průmyslu, a to dílu VI – Popisy logických struktur programů, dílu VII – Dodatek k souboru metodik kde se reaguje na změny metodických pokynů pro plánování a oborového kalkulačního vzorce. V další části zprávy je uveden rozbor připomínek k metodice a z toho vyvozené náměty na řešení v další etapě.

Knížková H., Šafránková D., Doležal V.: *Hodnocení nákladovosti a efektivnosti zemědělské výroby za rok 1985*. Zpráva obsahuje hodnocení nákladovosti a efektivnosti zemědělské výroby na základě svodných ekonomických sestav výsledných kalkulací vlastních nákladů a rozhodujících ukazatelů ekonomické efektivnosti zemědělské činnosti v rámci reprezentativního vybraného souboru JZD v ČSSR a tabulkové přehledy o vlastních nákladech a výnosech za hlavní rostlinné a živočišné výrobky v třídění podle výrobních oblastí v ČSR, SSR a ČSSR.

Vaniček F., Štolbová M., Sharibaty A.: *Poznatky o účinnosti soustavy cen ve vybraných problémových okruzích*. Výzkumná zpráva předkládá analýzu účinnosti opatření k soustavě cen a cenových nástrojů platných od 1. 1. 1986 ve vazbě na ostatní součásti soustavy plánovitého řízení ZPoK. Na základě získaných poznatků byly koncipovány náměty a návrhy na úpravu cen a cenových nástrojů v zemědělství k 1. 1. 1988, resp. pro období 9. pětiletky, které byly doloženy příslušnými kvantifikacemi. Návrhy reagují zejména na problémy řešení důsledků diferenciální renty v zemědělství a na oprávněné věcné i ekonomické požadavky zpracovatelského průmyslu.

Havlíček J. a kol.: *Hodnocení vývoje výroby a efektivnosti v zemědělství na výsledcích roku 1985*. Závěrečná zpráva obsahuje údaje o výsledcích hospodaření JZD a státních statků za rok 1985. Údaje za podniky jsou tříděny podle přírodních podmínek, oceněných úrovní sazeb daně z pozemků na 1 ha z.p. a diferenciálních příplatků na 100 Kčs tržeb. Dalším tříděním je úroveň hospodaření podle hrubého důchodu na 1 ha z.p. Jsou uvedeny absolutní údaje (27 tabulek) a nápočtové údaje (30 tabulek).

Zábranská A.: *Zemědělské pojištění v 7. pětiletce. Komplexní pojištění úrody plodin v roce 1986*. V práci je analyzován průběh a účinnost zemědělského pojištění v 7. pětiletce ve strukturálním členění, průběh komplexního pojištění úrody plodin v roce 1986 včetně porovnání skutečnosti s kvantifikovaným dopadem úpravy a navržený náměty na zdokonalení systému zemědělského pojištění.

Bečvářová V., Havlíček J., Hlavníčka V., Papež L., Šlaisová J.: *Účinnost ekonomických nástrojů z hlediska stimulace racionálních ekonomických vazeb mezi zemědělstvím a vybranými VJH služeb a potravinářského průmyslu*. V práci je řešena oblast vztahů ZPoK ke státnímu rozpočtu, je analyzován charakter, úroveň a vývojové tendence dotační politiky pro ZPoK a jeho základních složek v období 7. pětiletky včetně orientací pro pětiletku osmou. Kromě vztahů ZPoK ke státnímu rozpočtu jsou analyzovány formy a účinnost ekonomických vazeb mezi jednotlivými složkami ZPoK při nákupu a zpracování zemědělské suroviny a při zajištění biologického materiálu a služeb pro zemědělství.

Stibůrek V., Mužík V., Bečvářová V., Havlíček J.: *Východiskové přístupy ke zdokonalování soustavy odvodů v zemědělství a ZPoK*. Výzkum je zaměřen na objektivizaci vlivu rozdílných přírodních podmínek v zemědělských podnicích, na posilování kritériálních podmínek při využívání výrobních činitelů a na některé aspekty propojování nástrojů řízení zemědělství a potravinářského průmyslu z hlediska racionálnějšího využívání výrobních a finančních zdrojů.

Smetana T., Vyletal B., Ouředník J., Fejková V., Jambor V.: *Formy zemědělsko-potravinářské spolupráce a kombinace a možnosti jejich uplatnění v ZPoK*. Závěrečná zpráva přináší analýzu dnešního stavu v rozvoji vertikálních kooperačních a integračních vztahů v ZPoK ČSSR. Zohledňuje tyto poznatky a navrhuje opatření k posílení vazeb mezi zemědělskými podniky a potravinářským průmyslem v 8. pětiletce. Ve zprávě jsou zhodnocena teoretická východiska a naznačeny věcné i organizační předpoklady uplatnění kombinace v ZPoK ČSSR.

Klapková H., Benešová V., Saivanský I.: *Systém tvorby a užití mzdových prostředků v potravinářském průmyslu*. Ve zprávě se uvádějí možnosti zvýšení stimulační účinnosti odměňování pracovníků v potravinářském průmyslu v návaznosti na další zdokonalování soustavy plánovitého řízení národního hospodářství. Pozornost se věnuje analýze současného vztahu potravinářského průmyslu ke státnímu rozpočtu, uvádí se rozsah odvodů a dotací a zhodnocuje se současný způsob poskytování intervencí k nákupním cenám a dotací obyvatelstvu. V části zaměřené na oblast tvorby mzdových prostředků jsou uvedeny vlivy působící na celkový použitelný objem mzdových prostředků

a poukazuje se na disproporce ve vývoji výdělkové úrovně pracovníků potravinářského průmyslu i na možnosti jejich vyrovnání s ostatními průmyslovými odvětvími.

Trávníček Z., Ouředník J.: *Mezipodniková spolupráce předních zemědělských a zpracovatelských podniků i organizací služeb při uplatňování biotechnických soustav v zemědělství*. Řešení problematiky dalšího rozvoje spolupráce je zaměřeno na zavádění výrobních systémů do široké praxe. Na základě analýzy současného stavu byly vymezeny plodinové a chovatelské systémy a v návaznosti výtýpování nositelé systémů a rozsah jejich působení na uživatele. V práci jsou vypracovány zásady odborného zabezpečení a vybavení systémů ve vztahu k reálným možnostem pověřených VÚH a vymezeny vztahy a vazby mezi nositelem, transferovými organizacemi a orgány státního hospodářského řízení. Byla posouzena účinnost současných dodavatelsko-odběratelských vztahů a zkoumány podmínky věcného zajištění systémů.

Štěpán M., Jambor V., Fejková V.: *Další směry organizace a řízení ACHP a agropodniků*. Ve zprávě jsou zpracovány a vyhodnoceny celostátní výsledky činnosti a hospodaření společných zemědělských podniků s agrochemickou činností a dále agropodniků, které soustřeďují kooperace celookresního rozsahu. Na základě analýzy současného stavu a podmínek rozvoje ACHP a agropodniků byl navržen soubor opatření směřujících k zefektivnění činnosti ACHP a uplatnění agropodniků jako nové formy uspořádání mezipodnikové spolupráce.

Vávra V., Bašek V., Jankovský B.: *Koncipování komplexního orgánu řízení ZPoK v kraji*. Analytická část zprávy zevrubně zkoumá vývoj řídicích struktur zemědělsko-potravinářského komplexu a zejména pak působení územních článků státního hospodářského řízení na úrovni kraje a okresu. Na základě charakteristiky komplexního článku řízení a analýzy je vypracována konstrukce komplexního článku řízení zemědělsko-potravinářského komplexu v kraji a předpoklady vzniku komplexního článku řízení ZPoK v kraji.

Kadlec K., Daňko J., Fejfar J., Kavka M., Cahová D., Kostková M.: *Rozvoj centrálního řízení automatizace v ZPoK*. Předmětem řešení byly koncepční otázky jednotného postupu budování ASŘ v ZPoK, metodické a projekční otázky budování metainformačního systému FMZVŽ a projekční otázky budování ASŘ FMZVŽ. Výsledky řešení představují ucelené koncepční podklady pro řídicí sféru, technický projekt metainformačního systému FMZVŽ vč. metodických pokynů pro obsahové a technologické sjednocování v rámci budování ASŘ centra, dokumentaci dvou úloh řízení a dodatek k Technickému projektu ASŘ FMZVŽ.

Daňko J., Kavka M., Fejfar J.: *Rozvoj automatizovaného systému řízení FMZVŽ*. Cílem práce je rozvíjení integrace ve vazbě na automatizované informační zdroje a zdokonalení přímého využití výpočetní techniky a terminálů v rozhodovacích, plánovacích a kontrolních činnostech FMZVŽ, včetně sledování úkolů FMZVŽ. Práce obsahuje návrhy na zabezpečení větší pružnosti v systému řízení z hlediska jeho reakce na proměnlivé společenské požadavky uvnitř ZPoK, jeho okolí a přechodu na ZPK.

Daňko J., Kadlec K., Fejfar J.: *Zdokonalení informačního zabezpečení ASŘ centra*. Cílem práce je rozvoj a zdokonalení informačního systému FMZVŽ a celého odvětví zemědělství a výživy v oblasti integrací stávajících datových souborů a zpracování koncepce soustavy bank dat zemědělství a výživy, její rozpracování z hlediska metodiky a zpracování projektu na propojení FSÚ-FMZVŽ-VÚEZVŽ. Závěry řešení představují základní koncepční a metodická východiska pro další postup návrhu výstavby a provozování bank dat v zemědělství a výživě. V koncepci a projektu je předložen návrh zásad koordinovaného a postupného rozvíjení, inovací, resp. modifikací stávajícího systému.

Jana Pecáková, VÚEZVŽ Praha

PŘEHLED DOKTORSKÝCH A KANDIDÁTSKÝCH DISERTAČNÍCH PRACÍ Z EKONOMIKY ZEMĚDĚLSTVÍ A POTRAVINÁŘSTVÍ OBHÁJENÝCH V LETECH 1985 A 1986

V letech 1985 a 1986 byly na vědeckých, výzkumných a vysokoškolských pracovištích obhájeny tyto práce (s nimiž je možno se seznámit v místech obhajoby):

Jméno disertanta	Název práce	Místo obhajoby
Doktorské práce		
1985		
Vincent ČISLÁK	Tok a transformácia energie v sústave hospodárenia v závlahách	VÚZH Bratislava
Zdeněk ŠTEFFL	Vliv prostředí a provozní spolehlivosti strojů na optimalizaci energetických prostředků v zemědělské výrobě	VŠZ Brno
1986		
Miroslav GRZNÁR	Dlhodobé a strednedobé plánovanie v poľnohospodárstve	VŠE Bratislava
Vladimír PILÍŠEK	Zvyšování efektivity řídicí práce v zemědělských podnicích	VŠE Praha
Ján PODOLÁK	Tradičné ovčiarstvo na Slovensku	FFUK Bratislava
Ludvík ŠPIRK	Teoretické otázky, věcné problémy a společensko-ekonomické souvislosti rozvoje kooperačních a integračních vztahů v rámci realizace koncepce koncentrace a specializace zemědělství v ČSSR	VŠZ Praha
Kandidátské práce		
1985		
Ján BANÍK	Ekonomika odchovu jalovic v kooperačných združeniach	VŠP Nitra
Jaroslav BARTOŠ	Organizace zemědělské výroby v kooperačním obvodě v zemědělské přírodní oblasti vrchovinné a pahorkatinné	VŠZ Brno
Václav BEZCHLEBA	Urbanistické a architektonické problémy výstavby potravinářských závodů v rozvinuté socialistickej spoločnosti	SVŠT Bratislava
Vladimír BÍLEK	Analýza a zhodnocení organizace a řízení zemědělských podniků Severočeského kraje	VŠZ Praha
Jiří BRADA	Využití rozborové činnosti při řízení v potravinářském průmyslu	VŠCHT Praha
Mária BRATHOVÁ	Niektoré metodické a metodologické otázky tvorby nákladových noratívov v chove hovädzeho dobytku	VÚEPP Bratislava
Bruno CEMPÍREK	Analýza struktury informační báze dat pro koncepci rozvoje techniky a mechanizace zemědělství	VÚZT Praha
Jaroslav ČAGÁNEK	Niektoré metodologicko-organizačné otázky ekonomickej efektivity starostlivosti o základné fondy a prostriedky	VŠE Bratislava
František ČUBA	Aktivita a aktivizace podnikových kolektivů	VŠZ Praha
Anton GREJTOVSKÝ	Sledovanie imisií Východoslovenských železniární na vlastnosti silážnej kukurice a pôdy	VŠP Nitra
Karel CHADT	Teoretické předpoklady uplatňování programově řízených organizačních struktur a řídicích struktur zemědělských podniků	VŠZ Praha

František JANÍČEK	Ekonomické oblasti v zemědělství Jihomoravského a Severomoravského kraje	VŠZ Brno
Petr KNAP	Transformace ukazatele rentability výrobních fondů	VŠE Praha
Marcela KOUBOVÁ	Efektivnost výrobních služeb v oblasti skladování a posběrové úpravy zrnin	VŠE Praha
Karel KRÍŽ	Slučování pracovních operací při zpracování půdy, spojení orby s úpravou oranice	VÚZT Praha
Petr LEBEDA	Využití biologických faktorů pro zvyšování efektivity zemědělské výroby	VŠZ Praha
Zdeněk LINHART	Základní faktory chování organizačního systému zemědělského podniku	VŠZ Praha
Marta LUDVIGOVÁ	Využitie integrovanej databázy pre zdokonaľovanie ASR stredného článku riadenia poľnohospodárstva	VŠE Bratislava
Emília LUPTÁKOVÁ	Možnosti zdokonalenia účtovníctva pre potreby vnútorného chozrasčotu poľnohospodárskeho podniku	VŠE Bratislava
Jerzy MĄRCZAK	Linky krmění hovězího dobytka objemovým krmivem s racionálnou spotrebou energie	VŠP Nitra
Peter MIČIETA	Modely rozhodovania v oblasti financií	VŠE Bratislava
Ludmila NOVÁČKÁ	Prognóza vývoja trhovej potreby základných potravín a vybraných komplementárných predmetov dlhodobej spotreby s časovým horizontom do r. 2000	VŠE Bratislava
Milan OLEXA	Prístup k vytváraníu databankového systému v štatistike	VŠE Bratislava
Juraj PALČÍK	Aktuálne úlohy evidencie nehnuteľnosti pri ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu	SVŠT Bratislava
Josef PEŠTA	Kooperace a integrace v rozvoji ZPOK po XVI. sjezdu KSČ s využitím výsledků v okrese M. Boleslav	VŠP ÚV KSČ Praha
Ladislav PISCH	Racionalizácia operatívneho riadenia veľkých poľnohospodárskych podnikov	VŠP Nitra
Tomáš POLÁK	Racionalizace nákupu jatečných zvířat jako nástroj snižování nákladů	VŠZ Praha
Ivan PRACHÁR	Teoreticko-metodologické otázky modelovania oblastných štruktúr a intenzifikácie rastlinnej výroby	VÚEPP Bratislava
Eva PUTROVÁ	Vplyv poľnohospodárskej výroby na krajinu	SVŠT Bratislava
Marta SIGMUNDOVÁ	Postavenie roľníckych žien v rodine a spoločensve (pokus o vytipovanie etnodiferencujúcich činiteľov)	UK Bratislava
Antonín SLABÝ	Použití matematických modelů pro řešení problémů zemědělské závodové dopravy	VŠZ Praha
Vladimír STEJSKAL	Hodnotenie investičného procesu so zreteľom na ekonomickú efektívnosť	VŠE Bratislava
Libuše SVATOŠOVÁ	Statistické sledování a hodnocení procesů kooperace v zemědělství ČSSR	VŠZ Praha
Věra ŠILHAVÁ	Variantní modelová analýza komplexní ekonomické efektivity investic v zemědělském podniku	VŠZ Praha
Václav ŠVORC	Analýza intenzifikace faktorů na rozvoj rostlinné výroby v JZD ČSLA Kralovice	VŠZ Praha
Katarína TAKÁČOVÁ	Ekonomické problémy koncentrácie a špecializácie chovu hovězího dobytka v kooperačnom obvode kukuričnej výrobnjej oblasti	VŠP Nitra

Jan TĚŠITEL	Možnosti zdokonalování ekonomického systému vybraných socialistických zemědělských podniků	VŠZ Praha
Dušan TOMKO	Metodologické problémy prognózovania osobnej spotreby	VŠE Bratislava
Akkul TURNOV- COVÁ	Problémy riešenia rozsiahlych optimalizačných úloh pri modelovaní tvorby vzťahov ročného výrobného plánu potravinárskeho podniku	VŠE Bratislava
Jan VACOVSKÝ	Racionalizace plánování jako předpoklad efektivního rozvoje zemědělské výroby	VŠZ Praha
Eugen VALACH	Vybrané problémy kalkulácie vlastných nákladov vo vzťahu ku tvorbe cien	VŠE Bratislava
Vladimír VARGA	Formovanie socialistického spôsobu života družstevných roľníkov v etape budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti	ÚML ÚV KSS Bratislava
Pavol VAVRINČÍK	Modelovanie pružných podnikových štruktúr v socialistic- kom podniku	VŠE Bratislava
Vladimír VÍT	Vytváření a zdokonalování ekonomických systémů vybraných socialistických zemědělských podniků	VŠZ Praha
Zdeněk VTÍPIL	Teoretické problémy rozvoje některých forem pracovního chování	UP Olomouc
Josef ZILVAR	Příspěvek k rozvoji vertikálních vztahů mezi zemědělstvím a zpracovatelským průmyslem ve Východočeském kraji	VŠZ Praha
1986		
Antonín BRYCHTA	Integrační opatření v potravinářském strojírenství na podporu produkce potravin v krajinách RVHP	UP Olomouc
František BURDA	Soustava modelů zabezpečujících optimální operativní řízení nasazení zemědělské techniky v rostlinné výrobě	VŠZ Praha
Růžena CAHÁKOVÁ	Velkoobchodní cena a její stimulační funkce v systému choz- rasčotních vztahů	VŠE Praha
Stanislav CODL	Intenzifikační faktory racionálního odchovu telat a jalovic	VŠZ Praha
Jan DOHNAL	Technické a programové vybavení pro interaktivní komunikaci řídících pracovníků OP státních statků s výpočtovým systémem	VŠZ Praha
Emanuel DROPPA	Rozvoj výrobních síl a ich vplyv na procesy zospoločenštenia v československom poľnohospodárstve	VŠP ÚV KSČ Bratislava
Vladimír DUFEK	Organizační formy a řízení techniky v podmínkách specializované zemědělské výroby	MZVž ČSSR Praha
Anton HELDI	Vplyv závlah na ekonomickú efektívnosť v SSR	VŠE Bratislava
Jaroslav JÁNSKÝ	Formy vlivu státu na řízení procesu koncentrace a specializace v zemědělství	VŠZ Brno
Václav KALA	Přístupy ke zdokonalování hospodářského řízení zemědělství v úrovni kraje a okresu	ÚÚNV Praha
Ján KIČÁK	Roľnícka politika KSČ a jej realizácia vo vinohradníckych oblastiach Slovenska	UK Bratislava
Michaela KIPLOVÁ	Cílové programování	EÚ ČSAV Praha
Miroslav KOVARČÍK	Racionalizace opatření k zdokonalování organizace zemědělské dopravy v současných podmínkách zemědělské výroby	VŠZ Brno
Milan KUČERA	Analýza a návrh možností využívania typových prvkov ASR spoločných poľnohospodárskych podnikoch zameraných na chov hydiny	VŠE Bratislava

Marian KUDEJ	Rozvoj chovu hovädzieho dobytku pri realizácii poľnohospodárskej politiky KSČ v zabezpečovaní sebestačnosti v potravinách	VŠP ÚV KSČ Praha
Petr KULHAVÝ	Vybrané aspekty hmotné zainteresovanosti vnitropodnikových chozrasčotných jednotek	VŠZ Praha
Jaroslav MACHÁŇ	Úloha přidružené výroby v zemědělství okresu Gottwaldov	VŠZ Praha
René MATIS	Diferenciální renta v mikroregioně	UK Praha
Dagmar MAUEROVÁ	Systémová analýza struktury zemědělské soustavy okresu Pelhřimov	VŠZ Č. Budějovice
Milan MIČULÍK	Fondová vybavenost a jej vplyv na ekonomickú efektívnosť poľnohospodárskej výroby v oblastiach SSR	VŠE Bratislava
Viera MIKULECKÁ	Zdokonalenie metód plánovania reprodukcie základných fondov v poľnohospodárstve SSR	VŠE Bratislava
Jiří NOVOTNÝ	Některé otázky zvýšení účinnosti forem odměňování v československém zemědělství	VŠZ Brno
Ivan PÁNIK	Ekonomické stimulačné efektívnej intenzifikácie výroby v JRD ČSSR	VŠP ÚV KSČ
Jaroslav POKORNÝ	Předpoklady rozvoje a upevňování chozrasčotu v JZD okresu Svitavy	VŠZ Praha
František SLEZÁK	Organizácia a vybrané problémy ekonomického zabezpečenia veterinárnej služby	VŠP Nitra
Ján SOPKO	Možnosti prehlbenia chozrasčotného hospodárenia poľnohospodárskych podnikov v okrese Spišská Nová Ves	VŠP Nitra
Vladimír STEINER	Řízení rozvoje centrálního informačního systému MZVž ČSR	VŠZ Praha
Bohumír STOJAR	Organizace práce a hmotná zainteresovanost v chovu dojníc	VŠZ Brno
Pavel SVATÝ	Předpolady a souvislosti racionalizace cenové soustavy	VŠE Praha
Marie ŠNOBLOVÁ	Organizace pracovních linek odklizu chlévské mrvy a tekutých výkalů ve vybraných velkokapacitních stájích pro chov dojníc	VŠZ Praha
Jaromír ŠUSTEK	Organizace pracovních linek krmení ve vybraných velkokapacitních stájích	VŠZ Praha
Miroslav VELGOS	Doterajšie perspektívne formy kooperácie a integrácie potravinárskeho priemyslu a poľnohospodárskej výroby	VŠE Bratislava
Iva ŽIVĚLOVÁ	JZD s vysokou ekonomickou úrovni v Jihomoravském kraji v letech 1977–1982	VŠZ Brno

Ing. Boris Procházka, VÚEPP Bratislava

ORGANIZACE A ŘÍZENÍ POTRAVINÁŘSKÉHO PRŮMYSLU V MLR

Systém organizace a řízení potravinářského průmyslu v MLR vychází ze zásad přijatých ke zdokonalování hospodářského mechanismu řízení národního hospodářství MLR po roce 1980. Tyto zásady jsou obecně platné pro celé národní hospodářství. V systému organizace a řízení se vychází z požadavku zvyšování efektivnosti výroby, samostatnosti podniků a rozvinutí hospodářské soutěže mezi podniky. Cílem modernizace soustavy řízení je oddělit od sebe státní řízení a podnikové řízení.

V rámci modernizace organizační soustavy se v roce 1980 začalo s osamostatňováním podniků, především podniků s trastovou a celostátní podnikovou řídicí soustavou. Do dnešní doby bylo zrušeno devět trastů jako středních řídicích článků. Podniky tvořící bývalý trast se staly právně samostatnými, s přímým vztahem ke státnímu rozpočtu.

V současné době jsou v maďarském potravinářském průmyslu, resp. v 15 průmyslových oborech ještě dva obory organizovány jako trast, a to mlékárenský průmysl a mlýnský průmysl s tím, že i zde dojde ke zvýšení samostatnosti podniků.

Dva obory – mrazírenský průmysl a průmysl rostlinných olejů – jsou organizovány v celostátní podnikové řídicí soustavě. Ostatní průmyslové obory jsou podnikově samostatné.

V rámci dělby práce mezi státem a podniky budou v budoucnu v MLR existovat tři základní formy řízení podniků (tyto formy řízení podniků a jejich provozní řád podrobně upravuje zákon o státních podnicích):

a) Podniky řízené státem. Sem spadají zbylé trasty, komunální podniky a podniky služeb. Okruh řízení těchto podniků je úzký (v resortu zemědělství méně než 10%). Z podniků potravinářského průmyslu sem (po 1. 1. 1987) patří už jen trast mlékárenského a mlýnského průmyslu, průmysl rostlinných tuků a průmysl mrazírenský.

Způsob řízení této formy podniků se podobá dřívější soustavě s některými změnami – podstatně se modernizuje soustava vnitřního řízení a zainteresovanosti ve smyslu posílení samostatnosti a kolektivního řízení (ředitelská rada, dozorčí komise).

b) Podniky řízené podnikovými radami. Patří mezi ně podniky s výrazným podnikatelským charakterem, v kterých podstatnou část vlastnicko-právních otázek řeší podnikové kolektivní řídicí orgány (místo státních orgánů) – podnikové rady. Zákonem je upraveno, že počet členů rady nesmí přesáhnout 50 osob a nesmí v ní být zastoupeno více než 50 % reprezentantů řídicího aparátu. O jejím počtu a skladbě (ve vymezeném rámci) rozhoduje podnik. Rada se zabývá otázkami dlouhodobého (strategického) hospodaření podniku. Není operativním rozhodovacím orgánem.

Rada plní zejména tyto úkoly:

- schvaluje organizační a provozní řád podniku;
- jmenuje ředitele podniku včetně jeho osobního ohodnocení a odvolává ho;
- volí podnikatelskou formu podniku včetně jeho slučování, dělení či sdružování;
- stanovuje střednědobé nebo roční plány;
- určuje rozhodující opatření v oblasti pracovních sil podniku.

c) Podniky řízené členskou schůzí pracujících nebo schůzí delegátů. Tato forma zahrnuje podniky s menším počtem zaměstnanců a s jednodušší strukturou výroby. Při řízení těchto podniků jsou využívány osvědčené zkušenosti družstevnictví (např. vedení podniku a ředitele volí členská schůze resp. schůze delegátů; obdobně volí i dozorčí komise).

V procesu vytváření větší samostatnosti a rozhodovací pravomoci podniků nejde o snížení úlohy centrálního řízení a plánování, ale o jejich nové úkoly, spočívající v zaměření na makroekonomické procesy a vytváření a přizpůsobování regulátorů. Proto v centrálním řízení roste úloha ekonomických nástrojů, daní, úvěrů apod.

V souvislosti se zrušením trustů bylo však nutno vytvořit v každém odvětví centrální podnik, který koordinuje některé činnosti v odvětví a zajišťuje některé služby, u kterých by nebylo efektivní, aby si je zajišťoval každý potravinářský podnik sám. Jedná se o zajišťování výrobních prostředků a techniky, náhradních dílů, prognóz a informací o VTR. Koordinuje export a import, zajišťuje projekční činnosti apod. Rozpuštění trustů nepřineslo omezení výroby, zamezilo přerozdělování a byl vytvořen větší prostor pro iniciativu a podnikavost podniků. Na druhé straně se podniky uzavírají, nepředávají informace o VTR a vznikají i konkurenční vztahy. Oslabil se vliv potravinářského průmyslu na tvorbu cen a norem jakosti i na vztah k zemědělské prvovýrobě, takže se těžko prosazují náročnější požadavky na kvalitu zemědělské suroviny.

Potravinářský průmysl v MLR nemá svoji obchodní síť, výrobky dodává podnikům potravinářského obchodu nebo přímo do maloobchodní sítě (pečivo, maso a masné výrobky, mlékárenské výrobky).

Předpokládá se vybudování centrálního závodu potravinářského průmyslu na obalovou techniku, neboť úroveň balení zboží brání větší efektivnosti exportu.

V MLR vedle potravinářského průmyslu zajišťují cca 20 % výroby potravin zemědělské organizace. Jedná se o zpracování ovoce a zeleniny, masné výrobky, mlékárenské výrobky, drůbežářské speciality apod.

Časové horizonty plánování jsou obdobné jako v ČSSR — sestavují se plány roční, pětileté a perspektivní, a to jak na úrovni centra, tak na úrovni podniků. Jednotlivé stupně řízení sestavují svůj vlastní plán, centrální plán není závazný (v našem pojetí) pro podnikovou sféru. Centrum předává podnikové sféře pouze informace o národohospodářském plánu a o ekonomických podmínkách.

Podnik pro vypracování plánu nedostává směrná (závazná) čísla z nadřízeného orgánu. Při sestavování plánu vychází z vlastních výrobních, odbytových a ekonomických podmínek. Za plnění plánu odpovídá podnikovému kolektivu, který plán schválil.

Tímto plánovacím systémem se uskutečňuje zásada zvyšování samostatnosti podniků. Spojovacím článkem centrální a podnikové sféry jsou ekonomické nástroje, které mají zabezpečit cíle vytyčené centrálními orgány.

Podniky poskytují centru informace o podnikových úkolech zakotvených v plánu, které jsou na úrovni centra pomocí výpočetní techniky sumarizovány a slouží ke zjištění, zda národohospodářský plán je zajištěn podnikovými plány.

Centrální plán vychází z národohospodářských potřeb a při jeho sestavení je uskutečňován dialog s rozhodujícími podniky daného odvětví. V případě nezajištěnosti národohospodářského plánu (což je mimořádný případ) má centrum možnost zasáhnout vůči podnikové sféře v daném ukazateli. Centrem jsou poskytnuty prostředky k zajištění tohoto úkolu.

Střednědobý plán MLR na 7. pětiletku obsahuje podle získaných informací přibližně 120 ukazatelů v těchto oblastech:

- růst výroby v hodnotovém vyjádření (14)
- podnikový zisk (2)
- mzdy a příjmy (1)
- sociální činnost (1)
- zemědělská výroba v naturálním vyjádření (13)
- odbyt, vnitřní spotřeba, zahraniční obchod, export (16)
- bilance výrobků (50)
- MTZ, investice, základní fondy, rozvojové zdroje, bilance kapacit (17)

O výsledcích činnosti podniku je každoročně zpracována statistická zpráva, která spolu s podnikovou bilancí slouží jako informace pro národohospodářské plánování v dalším období.

Důležitým prvkem rozvoje hospodářské činnosti jsou obchodní vztahy týkající se jak materiálně technického zabezpečení výroby, tak vnitřního obchodu.

Obchodní organizace uzavírají s několika potravinářskými organizacemi rámcové smlouvy na dodávky téhož druhu výrobku na jeden rok. Tyto smlouvy jsou zpřesňovány čtvrtletně, případně měsíčně. Běžné objednávky jsou uzavírány týdně, případně denně. Tý-

denní objednávky se zpřesňují tři dny před začátkem týdne. Objednávky se evidují pomocí výpočetní techniky. Potravinářské podniky jsou schopny operativně reagovat na dodatečné požadavky trhu během dne.

Odpovědnost za zásobování trhu mají především volené oblastní orgány a obchodní organizace, a to i s ohledem na existenci soukromého sektoru v oblasti výroby potravin (např. 40 % dodávek chleba v Budapešti zajišťují soukromí dodavatelé). Volené orgány mohou vůči výrobcům přijmout závazná opatření, která ale neomezují samostatnost výrobců (např. v Budapešti mají soukromí výrobci povinnost oznámit s určitým předstihem předpokládaný výpadek výroby, který je následně zabezpečen státními podniky).

V systému řízení podniků se nejdůležitějším nástrojem státního řízení stávají dvě formy kontroly:

– Dozor nad dodržováním zákonů (kontrola dodržování platných právních předpisů). Při uplatňování státního dozoru nad dodržováním zákonů není možné prověřovat ekonomickou účelnost vytyčených cílů, ani takové záležitosti, které patří do okruhu jiné formy dozoru či soudního řízení. Při zjištění nedostatků může kontrola podle závažnosti porušení právních předpisů učinit příslušná opatření (od písemného upozornění ředitele až po zrušení samořízení podniku a jeho zpětné zařazení do řízení státní správou).

– Dozor nad trhem. Provádí ho Materiálový a cenový úřad prostřednictvím ministerstev při řešení těch otázek, v nichž národohospodářské plány nejsou schopny přesně a beze zbytku zvážit rychle se měnící podmínky.

Od poloviny roku 1976 se začala v MLR vyvíjet nová forma integrace a kombinace výroby – zemědělsko-průmyslová sdružení. V této době bylo pro experimentální účely vytvořeno Zemědělsko-průmyslové sdružení v Hajduság. Do tohoto sdružení vstoupilo 14 zemědělských výrobních družstev, jeden státní statek, drůbežářský podnik v Debreceni a cukrovar v Hajduság. Jejich program rozvoje byl založen v první řadě na pěstování kukuřice a na produkci masa. Cukrovka vypěstovaná členskými podniky se z 50–70 % zpracovává jako surovina v cukrovaru, vykrmená drůbež a vejce se zpracovávají v drůbežářském podniku.

Od 1. 1. 1977 bylo založeno další sdružení v Békéscsaba. Skládá se ze 14 zemědělských výrobních družstev, dvou státních statků, 7 společných zemědělských podniků, z odbytového střediska a z konzerváren a mražen v župě Békés.

Od roku 1977 funguje i Zemědělsko-průmyslové sdružení v Szigetközi v župě Győr-Soprony (11 zemědělských družstev, jeden státní statek, odbytové středisko a pět potravinářských zpracovatelských podniků).

V roce 1977 bylo také založeno zemědělsko-průmyslové sdružení v Kalocsa, zaměřené na pěstování kořeninové papriky, její zpracování a vývoz.

Podniky, které vstoupily do sdružení, zachovávají svou ekonomickou a právní samostatnost. Cílem sdružení je společné využívání výrobních prostředků a akumulace finančních zdrojů pro rozvojové programy v souladu s možnostmi sdružení a jednotlivých podniků. Tato sdružení se však dále nerozšiřují.

V soudobých strukturách maďarského ZPoK si výraznější zastoupení vytvořily různé kombinátní útvary zemědělsko-průmyslového charakteru. Vyznačují se společným, do jisté míry specifickým rysem – sjednocují zpravidla několik stupňů výrobních vertikál.

Kombináty zahrnují kromě zemědělské prvovýroby jak inputové obory, tak zpracovatelské a odbytové činnosti velmi rozmanitě (např. výrobu krmných směsí, projektovou činnost, provozování jatek, výrobu uzenin, pálení lihovin a další činnosti). Podrobněji to vyplývá z uváděných příkladů.

Kombinát Babolna je nejvýraznějším organizátorem a koordinátorem chovu drůbeže v Maďarsku. Tomuto poslání odpovídá jeho výrobní profil. Je nejen výrobcem a dodavatelem známého, zde vyšlechtěného výchozího hybridního materiálu, ale zabývá se také projekcí a výstavbou výrobních objektů v tomto oboru, výrobou a dodávkou technologických zařízení, jakož i výrobou a dodávkou krmných směsí. Do značné míry se zabývá obchodní činností v chovu prasat a ovcí. Pozoruhodné je, že kombinát je přímým nositelem uvedených vztahů i vůči zahraničním partnerům.

Kombinát Tokaj je organizátorem a koordinátorem plánovitého rozvoje vinařství ve známé pěstitelské oblasti. Zabývá se šlechtěním zvláštní odrůdy vinné révy, zpracováváním

hroznů, skladováním, manipulací a odbytem vína včetně marketinku. Uvedené činnosti se ze 40 % zakládají na vlastní surovinové základně (asi 1000 ha vinic), zbytek připadá na suroviny dodávané integrovanými podniky.

Členitější je kombinátní struktura státního statku Badacsony. Obhospodařuje 5000 ha vinic (včetně množitelských), tvořících nesouvislý půdní komplex. Na vinice navazuje vinařský provoz, zpracovávající ročně 60 000 hl vína, z nich polovinu z vlastní sklizně. Od roku 1970 je z matolin a hroznů horší jakosti získáván vinný sirup.

Kombinát Agrád patří k výrazným organizátorům a koordinátorům chovu prasat v Maďarsku. Územně soustřeďuje specializované prvovýrobní činnosti, zejména chov prasat a monokulturní pěstování kukuřice, a inputové obory, zejména výrobu a dodávky krmných směsí, jakož i projekci a výstavbu velkovýrobních objektů na klíč, a představuje tak zemědělsko-průmyslový mikrokomplex. Dodává také plemenné prasnice a kance. Dílce a zařízení ke stavbám kombinát zčásti vyrábí sám a zčásti je zabezpečuje jako gestor včetně dodávek do zahraničí.

Dalším příkladem kombinátního útvaru je Integrovaná soustava pro výrobu cukru v Petőhaze. Do integrované soustavy patří tři státní statky, pět výrobních zemědělských družstev a cukrovar v Petőhaze, který je vedoucím podnikem systému. Celková výměra cukrovky je 11 096 ha. Tato výměra zajišťuje surovinu pro uzavřený proces výroby cukru a zužitkování vedlejších výrobků. Cukrovar soustřeďuje veškeré služby biologického i technického charakteru. Co se týče ostatní výroby, zemědělské podniky se zaměřují v rámci svých vztahů na různé produkční systémy, které mají velmi často integrující i kombinátní charakter.

Kombináty se staly organizátory a koordinátory nových produkčních systémů. Produkční systémy se vyznačují uplatňováním jednotné techniky a technologie, komplexní mechanizací, jednotnou aplikací osiv a ochranných prostředků, resp. sjednocováním plemennářské práce. Jejich organizační formou jsou zpravidla sdružení bez právní subjektivity, v nichž úlohu koordinátora sehrávají nosné podniky. Nejvíce rozšířeny jsou produkční systémy při pěstování kukuřice a při chovu prasat a drůbeže. Poskytují nejen nezbytný input, ale rovněž poradenské služby, a to na základě vzájemně výhodných a dobrovolně uzavíraných smluvních vztahů.

Iniciátory kombinační činnosti jsou nejen zemědělské, ale i potravinářské podniky. Typem takových podniků jsou masokombináty, které jsou specializované na prvovýrobní obor, např. velkovýkrm prasat, s převážně specializovaným zpracovatelským oborem. Masný kombinát v Szegedině je zaměřen na výrobu uherského salámu, masný kombinát v Gyule na výrobu suchých salámů a klobás (čabajky) a masný kombinát v Papě na výrobu masných, zejména šunkových konzerv. Charakter finálních výrobků ovlivňuje hmotnost jatečných prasat a volbu plemene.

K masnému kombinátu v Papě patří tři velkovýkrmny s odchovem 16 000–17 000 jatečných prasat ročně, dále chov 260 prasnic a tři zpracovatelské provozy s jatkami.

Ukazuje se, že některé zkušenosti z rozvoje integračních vztahů v MLR a řízení potravinářského průmyslu lze využít při zdokonalování systému řízení ZPoK v ČSSR.

ing. Václav Bašek, CSc., ing. Václav Jambor, CSc., VÚEZVŽ Praha

Časopis uveřejňuje studie, rozborů a vědecká pojednání o vyřešených úkolech výzkumu z oboru ekonomika zemědělství a výživy. Kromě těchto prací uveřejňuje v rubrikách Z vědeckého života a Ze zahraničí kratší aktuální zprávy a v rubrice Z nové ekonomické literatury kritické rozborů nových publikací.

Ke každé práci je nutné připojit prohlášení autorů o tom, že práce nebyla publikována jinde, a souhlas vedoucího pracoviště s jejím uveřejněním. Autor je plně odpovědný za původnost práce a za její věcnou a formální správnost.

O uveřejnění práce rozhoduje redakční rada časopisu, a to se zřetelem k lektorským posudkům, vědeckému a společenskému významu, aktuálnosti a kvalitě práce. Redakční rada také rozhoduje o event. sporných otázkách.

Rukopisy neúplné nebo s jinými závadami v uspořádání článku vrátí redakce k přepracování. Proto by autoři ve vlastním zájmu měli dodržovat tyto pokyny:

Základní členění práce

Název práce má stručně vystihovat její náplň a zaměření. Neužívá se v něm zkratk.

Úvod (bez nadpisu) má stručně vystihnout vědecký, politický ekonomický i praktický význam práce, současný stav studované otázky v ČSSR i v zahraničí a účel výzkumu.

Práce má být členěna na kapitoly, má v ní být popsána použitá metodika (není-li původní, uveďte se odkaz na literaturu), výsledky vlastní práce a jejich rozbor, zhodnocení práce ve vztahu k dříve publikovaným výsledkům (doplňte odkazy na literaturu).

Souhrn má podat stručný obsah článku, má poukázat na nově získané informace a fakta s označením jejich závažnosti, popř. osvětlit podstatné části nových výsledků, nového postupu nebo techniky. Má být podán celými větami, může obsahovat i návrh na využití v praxi nebo v dalším výzkumu, pokud to autor nerozvede ještě dále v závěru.

Literatura uvedená na závěr článku má obsahovat seznam jen těch literárních pramenů, na které se autor odvolává v textu. Do seznamu se zařazují autoři podle abecedy, bez číslování, každá citace na novém řádku.

Adresa pracoviště autorů — autor uvede své plné jméno, akademické, vědecké a pedagogické tituly a přesnou adresu svého pracoviště (včetně směrovacího čísla).

Anotace slouží jako podklad k předkladům do ruštiny, angličtiny a němčiny. Má stručně vystihnout obsah článku.

Technické pokyny

Úprava rukopisů má odpovídat ČSN 88 0220. Tabulek, grafů a jiných příloh má být jen nezbytně nutný počet. Nepřipouští se duplicita tabulek a grafů.

Rukopis má být napsán strojem po jedné straně papíru formátu A4 s dvojitou mezerou mezi řádky (60 klepů na řádek, 30 řádků na stránku). Dodává se originál s jednou kopií. Rukopisy psané perličkovými typy nemohou být redakcí přijaty.

Ilustrační materiál a tabulky se zařazují na zvláštní listy na konec rukopisu za text, v textu musí být na ně odkaz.

Pokud autor používá v práci zkratky jakéhokoliv druhu, je nutné, aby byly aspoň jednou vypsány, aby se předešlo omylům.

Ilustrační materiál (obrázky, schémata, diagramy apod., obecně, označované jako obr.) má být nepodlepený, kreslený tuší na bílém nebo průsvitném papíře, písmo psané pomocí šablony. Může být dodán v pracovním provedení. Obrázky se číslují průběžně arabskými číslicemi a titulky k nim se uvedou souhrnně na zvláštním listě (nezakreslují se do obrázku). Zařazení obrázků v textu se vyznačí příslušným odkazem.

Tabulky musí být dodány samostatně, průběžně číslovány římskými číslicemi a opatřeny titulky. Musí být přehledné, jasné a logicky uspořádané, s minimálním počtem sloupců a s přesně a úplně vyznačeným záhlavím, bez zkratek. Jejich umístění v textu se vyznačí příslušným odkazem.

Matematické vzorce jednoduché je možno psát na stroji, složitější musí být do textu vepsány perem velmi pečlivě a zřetelně. Nad a pod rovnicemi je třeba vynechat nejméně jeden řádek. Zvláště pečlivě je třeba psát a umisťovat indexy, exponenty a modifikující značky. Zřetelně je nutno vyznačit rozdíl mezi velkými a malými písmeny, mezi písmem l a číslicí 1 a správně a zřetelně psát písmena řecké abecedy. Je nutno také tužkou označit písmena, která se mají sázet tučně (vektory, matice).

Délka rukopisu

nemá přesáhnout (včetně tabulek a grafů) 15 strojových stran (v rubrikách 8 stran).

Měrové jednotky

musí odpovídat ČSN 01 1300, která je pro časopis závazná a vychází z Mezinárodní soustavy jednotek (SI).

Citace literatury

se řídí ČSN 01 0197. Odkaz na literaturu se uvádí v textu příjmením autora a rokem vydání, odděluje se od textu závorkou: . . . jak uvádí Stárek (1973) . . . Někteří autoři (Novák 1973, Kovář 1974) tyto problémy řeší . . . Uvádíme příklady citace:

a) jednosvazkového díla:

LOM, F. aj.: Zemědělská ekonomika. 1. vyd. Praha, SZN 1971.

b) článku v časopise:

VÍTEK, M.: Dynamický model zemědělské výroby. Zeměd. Ekon., 20, 1974, č. 1, s. 1–10.

c) výzkumné zprávy:

STÁREK, V. aj.: Systémová analýza zemědělsko-potravinářského komplexu ČR. [Závěrečná zpráva.] Praha, VÚEZVž 1973.

Korektury

Protože časopis je vyráběn fotosazbou, je třeba považovat rukopis za definivní text a věnovat mu velkou pozornost. V korektuře je dovoleno vyznačit pouze technické nedostatky fotosazby a chyby zaviněné výrobcem, ne doplňky a změny proti původnímu rukopisu.

CONTENTS

Mezera J., Juna V., Ferencová M.: Findings from the Analysis of Planning the Food Production	671
Juldašev R. T., Vološin J.: Some Problems of Deepening the Co-operation between the CMEA Member Countries in the Sphere of Agriculture and Industry	681
Klíma J.: Evaluation of the Level of Production Profitability	693
Heldi A.: The Calculation of Irrigation Costs	701
Sidor E.: The Effectiveness of Feeding Steamed Potatoes to Fattened Pigs	715
Woś A.: The Main Problems of Rural and Agricultural Development on the People's Republic of Poland	723
<i>From the Sphere of Science</i>	
Tvrdoň J.: On the Sixtieth Birthday of prof. ing. Jaroslav Píč, DrSc.	733
Pecáková J.: The Tasks Solved in the Economic Research Institute for Agriculture and Food in 1986	736
Procházka B.: A Survey of Doctor's and Candidate's Dissertations	741
<i>From Abroad</i>	
Bašek V., Jambor V.: The Organization of Food Industry Management in Hungary	745
<i>Supplement</i>	
Statistical Surveys of the Czechoslovak and Foreign Agriculture (The Structure of Gross Agricultural Output according to the Regions — Development of Supplies and Consumption of Fertilizers)	

INHALT

Mezera J., Juna V., Ferencová M.: Erkenntnisse aus der Analyse der Planung der Lebensmittelproduktion	671
Juldašev R. T., Vološin J.: Einige Probleme der Vertiefung der Zusammenarbeit der RGW-Länder im Agrar-Industrie-Bereich	681
Klíma J.: Beitrag zur Bewertung des erzielten Rentabilitätsniveaus der Produktion	693
Heldi A.: Kostenkalkulation für den Betrieb von Bewässerungsanlagen	701
Sidor E.: Die Effektivität der Verfütterung von gedämpften Kartoffeln bei der Mast von Schweinen	715
Woś A.: Hauptprobleme der Entwicklung der Landwirtschaft und des Dorfes in der VR Polen	723
<i>Aus dem wissenschaftlichen Leben</i>	
Tvrdoň J.: Zum 60. Jubiläum von Prof. Ing. Jaroslav Píč, DrSc.	733
Pecáková J.: Aufgaben, die im Institut für die Ökonomik der Land- und Nahrungsgüterwirtschaft in Praha gelöst wurden	736
Procházka B.: Übersicht über die Doktor- und Kandidatendissertationen	741
<i>Aus dem Ausland</i>	
Bašek V., Jambor V.: Organisation der Leitung der Lebensmittelindustrie in der Ungarischen Volksrepublik	745
<i>Beilage</i>	
Statistische übersichten über die Landwirtschaft in der ČSSR und im Ausland (Struktur der landw. Bruttoproduktion nach Bezirken — Entwicklung der Lieferung und des Verbrauchs an Industriedüngern).	

Vědecký časopis ZEMĚDĚLSKÁ EKONOMIKA uveřejňuje studie, rozborů a vědecká pojednání o vyřešených úkolech výzkumu v oboru ekonomiky zemědělství a potravinářského průmyslu. Vydává Československá akademie zemědělská — Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství. Vychází měsíčně. Redakce: 120 56 Praha 2, Slezská 7, telefon 25 75 41, 25 44 51. Celoroční předplatné Kčs 120,—. Vytiskl Tisk, knižní výroba, n. p., Brno, závod 3, 737 36 Český Těšín.

© Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství, Praha 1987

Rozšiřuje PNS. Informace o předplatném podá a objednávky přijímá každá administrace PNS, pošta, doručovatel a PNS-ÚED Praha, závod 01 — AOT, Kafkova 19, 160 00 Praha 6, PNS-ÚED Praha, závod 02, Obránců míru 2, 656 07 Brno, PNS-ÚED Praha, závod 03, Kubánská 1539, 708 72 Ostrava-Poruba. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice a dovoz tisku Praha, závod 01, administrace vývozu tisku, Kafkova 19, 160 00 Praha 6.

STATISTICKÉ PŘEHLEDY

o československém a zahraničním zemědělství
PŘÍLOHA ČÍSLO 9 ČASOPISU ZEMĚDĚLSKÁ EKONOMIKA

ČÍSLO

7—8

1987

STRUKTURA HRUBÉ ZEMĚDĚLSKÉ
PRODUKCE PODLE KRAJŮ

VÝVOJ DODÁVEK A SPOTŘEBA
PRŮMYSLOVÝCH HNOJIV

Struktura hrubé zemědělské produkce (ze stálých cen roku 1980)

v %

Území, kraj	Na hrubé zemědělské produkci se podílí				Na tržní produkci se podílí				Na tržní produkci do státních fondů se podílí			
	rostlinná		živočišná		rostlinná		živočišná		rostlinná		živočišná	
	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985
ČSSR	40,7	43,3	59,3	56,7	33,5	35,6	66,5	64,4	26,4	26,6	73,6	73,4
ČSR	39,9	43,1	60,1	56,9	32,3	35,0	67,7	65,0	25,4	26,1	74,6	73,9
SSR	42,4	43,8	57,6	56,2	36,0	36,9	64,0	63,1	28,6	27,8	71,4	72,2
Středočeský	40,0	45,7	60,0	54,3	31,6	39,0	68,4	61,0	27,4	29,6	72,6	70,4
Jihočeský	36,9	40,8	63,1	59,2	27,1	31,7	72,9	68,3	19,4	21,6	80,6	78,4
Západočeský	37,9	41,9	62,1	58,1	27,2	31,6	72,8	68,4	19,9	21,8	80,1	78,2
Severočeský	44,1	47,1	55,9	52,9	38,9	40,9	61,1	59,1	34,3	34,4	65,7	65,6
Východočeský	37,3	41,4	62,7	58,6	28,5	32,4	71,5	67,6	22,4	24,0	77,6	76,0
Jihomoravský	41,7	43,7	58,3	56,3	35,3	36,6	64,7	63,4	27,3	27,6	72,7	72,4
Severomoravský	40,9	41,8	59,1	58,2	32,2	32,7	67,8	67,3	26,1	25,3	73,9	74,7
Západoslovenský	44,7	48,9	55,3	51,1	40,8	44,3	59,2	55,7	33,3	34,2	66,7	65,8
Středoslovenský	37,9	37,4	62,1	62,6	25,8	24,5	74,2	75,5	17,9	16,4	82,1	83,6
Východoslovenský	41,3	37,9	58,7	62,1	32,7	28,5	67,3	71,5	26,2	25,2	73,8	74,8

Území, kraj	Státní statky		Ostatní státní a veřejný sektor		SZP		JZD		Záhumenky		Ostatní závody	
	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985
ČSSR	15,3	15,8	11,1	10,3	4,2	4,2	59,7	59,3	4,1	4,0	5,6	6,4
ČSR	16,7	17,6	11,8	10,5	5,0	4,7	58,5	58,3	3,2	3,2	4,8	5,7
SSR	12,3	11,8	9,4	10,0	2,7	3,2	62,1	61,3	6,0	5,7	7,5	8,0
Středočeský	19,9	19,4	5,4	5,2	7,1	6,4	61,0	61,3	2,1	2,6	4,5	5,1
Jihočeský	11,6	11,0	12,7	12,4	6,0	5,6	64,1	64,1	2,7	3,2	2,9	3,7
Západočeský	26,0	37,6	21,1	8,9	3,6	3,9	44,1	42,9	1,6	1,7	3,6	5,0
Severočeský	41,3	40,1	13,1	13,3	4,0	3,8	34,5	34,1	1,8	2,0	5,3	6,7
Východočeský	11,8	11,7	11,0	10,7	5,5	5,4	64,2	63,2	3,6	3,7	3,9	5,3
Jihomoravský	8,7	8,0	9,6	10,5	5,3	5,1	66,9	66,7	4,1	4,0	5,4	5,7
Severomoravský	17,6	18,0	11,0	10,9	2,3	2,3	57,5	56,5	3,7	3,4	7,9	8,9
Západoslovenský	9,9	10,1	9,5	9,9	3,8	4,3	64,9	65,4	5,2	4,2	6,7	6,1
Středoslovenský	14,3	15,0	8,1	7,9	1,6	1,6	58,8	58,6	7,3	7,1	9,9	9,8
Východoslovenský	15,3	13,2	9,6	12,1	1,6	1,8	58,2	55,0	6,9	7,7	8,4	10,2

Území, kraj	Státní statky		Ostatní státní a veřejný sektor		SZP		JZD		Záhumenky		Ostatní závody	
	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985
ČSSR	15,5	16,1	10,7	10,3	0,1	0,1	65,1	65,2	2,7	2,2	5,9	6,1
ČSR	17,4	18,2	11,2	10,1	0,1	0,1	65,0	64,7	1,4	1,3	4,9	5,6
SSR	11,6	11,6	9,7	10,8	0,1	0,1	65,6	66,4	5,1	4,0	7,9	7,1
Středočeský	21,5	20,8	6,2	6,2	0,0	0,0	67,7	67,4	0,5	1,0	4,1	4,6
Jihočeský	11,3	10,5	9,9	10,0	0,1	0,1	76,0	75,2	0,5	1,0	2,2	3,2
Západočeský	27,2	39,5	21,1	8,2	0,0	0,0	48,5	47,6	0,4	0,3	2,8	4,4
Severočeský	38,6	38,2	13,6	13,6	0,1	0,1	41,5	40,5	1,1	1,1	5,1	6,5
Východočeský	12,8	11,8	10,5	10,8	0,0	0,0	72,1	70,8	1,4	1,5	3,2	5,1
Jihomoravský	9,3	8,2	8,7	10,7	0,1	0,2	73,1	73,0	2,5	2,1	6,3	5,8
Severomoravský	18,8	19,4	10,7	10,5	0,0	0,0	60,1	59,6	2,3	1,7	8,1	8,8
Západoslovenský	9,5	9,9	9,6	10,4	0,2	0,2	68,1	69,5	5,2	3,6	7,4	6,4
Středoslovenský	13,4	14,5	10,0	9,7	—	0,0	60,9	62,3	5,9	5,0	9,8	8,5
Východoslovenský	15,5	13,9	9,6	13,0	0,0	0,0	63,2	61,4	4,3	4,1	7,4	7,6

Území, kraj	Státní statky		Ostatní státní a veřejný sektor		SZP		JZD		Záhumenky		Ostatní závody	
	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985	1981	1985
ČSSR	15,2	15,6	11,2	10,3	7,1	7,4	55,9	54,7	5,1	5,3	5,5	6,7
ČSR	16,3	17,2	12,2	10,7	8,3	8,3	54,2	53,5	4,4	4,5	4,6	5,8
SSR	12,8	12,0	9,3	9,4	4,5	5,6	59,5	57,3	6,6	7,0	7,3	8,7
Středočeský	18,8	18,2	4,8	4,4	11,9	11,7	56,5	56,1	3,2	4,0	4,8	5,6
Jihočeský	11,7	11,3	14,3	14,1	9,5	9,3	57,1	56,5	4,0	4,8	3,4	4,0
Západočeský	25,3	36,2	21,2	9,5	5,8	6,7	41,3	39,5	2,3	2,6	4,1	5,5
Severočeský	43,4	41,7	12,8	13,0	7,1	7,1	29,0	28,5	2,3	2,8	5,4	6,9
Východočeský	11,3	11,6	11,3	10,7	8,8	9,2	59,5	57,9	4,9	5,2	4,2	5,4
Jihomoravský	8,3	7,9	10,2	10,4	9,0	8,8	62,5	61,7	5,2	5,5	4,8	5,7
Severomoravský	16,9	17,0	11,1	11,2	3,9	3,9	55,8	54,4	4,6	4,6	7,7	8,9
Západoslovenský	10,3	10,3	9,6	9,6	6,7	8,1	62,3	61,6	5,2	4,7	5,9	5,7
Středoslovenský	14,8	15,3	7,0	6,8	2,6	2,5	57,5	56,4	8,0	8,4	10,1	10,6
Východoslovenský	15,2	12,7	9,5	11,6	2,7	2,9	54,7	51,1	8,7	9,9	9,2	11,8

Území, kraj	1981						1985					
	zrniny	brambory	píce a krmné okopaniny	technické plodiny	ovoce a vinné hrozny	zelenina	zrniny	brambory	píce a krmné okopaniny	technické plodiny	ovoce a vinné hrozny	zelenina
ČSSR	38,1	9,1	24,4	9,8	4,2	6,2	40,8	7,0	24,8	10,0	4,1	5,6
ČSR	37,5	10,1	25,3	9,7	3,1	5,4	39,6	8,0	25,3	10,3	4,1	4,7
SSR	39,4	7,4	22,8	9,9	6,5	7,9	43,2	5,0	23,8	9,5	4,2	7,5
Středočeský	40,3	6,8	23,2	12,2	1,8	6,4	41,9	5,9	21,8	12,6	4,3	5,8
Jihočeský	38,3	19,7	30,6	4,4	0,6	1,7	39,4	15,2	30,6	6,1	2,1	1,7
Západočeský	41,0	11,2	33,3	5,7	1,6	1,9	42,1	9,9	30,1	6,8	3,9	2,2
Severočeský	29,7	3,0	22,8	7,5	4,1	6,7	32,7	2,8	22,2	7,2	6,7	5,5
Východočeský	35,6	10,4	29,6	11,0	2,1	4,9	36,8	8,3	27,6	12,3	4,4	4,4
Jihomoravský	40,4	9,7	19,2	10,0	6,5	7,0	43,2	6,8	21,8	10,8	4,0	5,7
Severomoravský	34,4	9,4	26,4	14,0	1,9	6,8	36,4	7,8	27,0	12,7	3,7	5,3
Západoslovenský	44,6	1,8	15,4	12,6	9,1	9,9	49,3	1,5	15,9	12,1	4,7	8,6
Středoslovenský	30,0	15,5	35,5	5,1	2,5	5,6	31,6	11,6	38,4	4,9	2,9	6,2
Východoslovenský	34,8	14,0	29,9	7,3	3,8	4,8	36,0	9,3	33,4	6,4	4,0	5,3

Podíl jednotlivých rostlinných výrobků a jejich skupin na hrubé zemědělské produkci

v %

Území, kraj	1981						1985					
	zrniny	brambory	píce a krmné okopaniny	technické plodiny	ovoce a vinné hrozny	zelenina	zrniny	brambory	píce a krmné okopaniny	technické plodiny	ovoce a vinné hrozny	zelenina
ČSSR	15,5	3,7	9,9	4,0	1,7	2,5	17,7	3,0	10,7	4,3	1,8	2,4
ČSR	15,0	4,0	10,1	3,9	1,2	2,2	17,1	3,4	10,9	4,4	1,8	2,0
SSR	16,7	3,1	9,7	4,2	2,8	3,3	18,9	2,2	10,4	4,2	1,8	3,3
Středočeský	16,1	2,7	9,3	4,9	0,7	2,5	19,2	2,7	10,0	5,8	1,9	2,6
Jihočeský	14,1	7,3	11,3	1,6	0,2	0,6	16,1	6,2	12,5	2,5	0,9	0,7
Západočeský	15,5	4,2	12,6	2,1	0,6	0,7	17,6	4,1	12,6	2,9	1,6	0,9
Severočeský	13,1	1,3	10,1	3,3	1,8	2,9	15,4	1,3	10,5	3,4	3,2	2,6
Východočeský	13,3	3,9	11,0	4,1	0,8	1,8	15,2	3,4	11,4	5,1	1,8	1,8
Jihomoravský	16,8	4,0	8,0	4,2	2,7	2,9	18,9	3,0	9,5	4,7	1,7	2,5
Severomoravský	14,1	3,8	10,8	5,7	0,8	2,8	15,2	3,3	11,3	5,3	1,5	2,2
Západoslovenský	19,9	0,8	6,9	5,6	4,0	4,4	24,1	0,7	7,8	5,9	2,3	4,2
Středoslovenský	11,4	5,9	13,5	1,9	1,0	2,1	11,8	4,4	14,4	1,8	1,1	2,3
Východoslovenský	14,4	5,8	12,3	3,0	1,6	2,0	13,7	3,5	12,7	2,4	1,5	2,0

Území, kraj	1981						1985					
	jatečná zvířata celkem	z toho		jatečná drůbež	mléko	vejce	jatečná zvířata celkem	z toho		jatečná drůbež	mléko	vejce
		jatečný skot	jatečná prasata					jatečný skot	jatečná prasata			
ČSSR	48,7	21,7	26,2	6,2	30,6	7,3	47,2	22,4	23,5	5,8	33,3	7,6
ČSR	48,8	22,7	25,5	5,7	31,2	7,2	47,0	23,3	22,7	5,3	34,2	7,3
SSR	48,5	19,4	27,9	7,2	29,3	7,6	47,4	20,5	25,4	6,9	31,3	8,2
Středočeský	51,0	22,6	28,0	4,7	30,4	7,2	49,3	23,2	25,3	4,3	33,3	7,7
Jihočeský	48,6	23,9	24,1	5,6	31,1	5,8	47,7	25,4	21,5	5,0	34,6	5,2
Západočeský	45,0	23,8	20,6	5,2	33,6	7,0	44,0	23,9	19,2	4,5	35,7	7,0
Severočeský	44,8	21,0	23,1	7,6	29,4	10,1	45,5	22,4	21,8	7,6	32,0	10,4
Východočeský	47,4	21,0	25,5	5,3	34,4	6,8	45,1	21,6	22,1	5,0	37,9	6,9
Jihomoravský	53,7	23,5	29,8	5,7	28,7	7,0	50,2	23,9	25,7	5,3	31,6	7,2
Severomoravský	45,9	22,7	22,4	5,8	32,2	7,9	44,9	23,0	20,2	5,5	34,9	8,1
Západoslovenský	51,4	18,7	32,4	7,2	27,7	7,6	49,5	19,7	29,4	6,9	30,2	7,9
Středoslovenský	45,1	19,7	22,9	5,8	31,8	7,5	44,9	20,5	21,1	6,2	33,0	7,6
Východoslovenský	45,6	20,8	23,2	8,5	30,0	7,8	45,8	22,0	21,8	7,7	31,5	9,2

Území, kraj	1981						1985					
	jatečná zvířata celkem	z toho		jatečná drůbež	mléko	vejce	jatečná zvířata celkem	z toho		jatečná drůbež	mléko	vejce
		jatečný skot	jatečná prasata					jatečný skot	jatečná prasata			
ČSSR	28,9	12,9	15,6	3,7	18,2	4,4	26,7	12,7	13,3	3,3	18,9	4,3
ČSR	29,3	13,6	15,3	3,4	18,8	4,3	26,8	13,3	12,9	3,0	19,4	4,2
SSR	27,9	11,2	16,1	4,1	16,9	4,4	26,7	11,5	14,3	3,9	17,6	4,6
Středočeský	30,6	13,6	16,8	2,8	18,2	4,3	26,8	12,6	13,8	2,3	18,1	4,2
Jihočeský	30,6	15,1	15,2	3,5	19,6	3,7	28,2	15,0	12,7	3,0	20,5	3,1
Západočeský	27,9	14,8	12,8	3,2	20,9	4,3	25,6	13,9	11,2	2,6	20,8	4,1
Severočeský	25,0	11,7	12,9	4,2	16,4	5,7	24,0	11,8	11,5	4,0	16,9	5,5
Východočeský	29,7	13,1	16,0	3,3	21,6	4,2	26,4	12,6	13,0	2,9	22,2	4,0
Jihomoravský	31,3	13,7	17,4	3,3	16,7	4,1	28,2	13,5	14,5	3,0	17,8	4,1
Severomoravský	27,1	13,4	13,2	3,4	19,0	4,7	26,1	13,4	11,8	3,2	20,3	4,7
Západoslovenský	28,4	10,3	17,9	4,0	15,3	4,2	25,3	10,1	15,0	3,5	15,4	4,1
Středoslovenský	28,0	12,2	14,2	3,6	19,8	4,6	28,1	12,8	13,2	3,9	20,7	4,8
Východoslovenský	26,8	12,2	13,6	5,0	17,6	4,6	28,4	13,6	13,6	4,8	19,5	5,7

VÝVOJ DODÁVEK A SPOTŘEBA PRŮMYSLOVÝCH HNOJIV

Vývoj dodávek průmyslových hnojiv do zemědělství v ČSSR

XI

Rok, období	V t čistých živin				V kg čistých živin na 1 ha zemědělské půdy ¹⁾				Podíl na celku v %		
	dusíkatá	fosforečná	draselná	celkem	dusíkatá	fosforečná	draselná	celkem	dusíkatá	fosforečná	draselná
1965	235 782	253 961	348 957	838 700	33,1	35,7	49,1	117,9	28,1	30,3	41,6
1970	404 461	324 037	498 019	1 226 517	57,5	46,0	70,7	174,2	33,0	26,4	40,6
1975	512 450	428 171	669 778	1 610 399	73,7	61,5	96,3	231,5	31,8	26,6	41,6
1976	581 621	458 493	634 236	1 674 350	84,0	66,2	91,5	241,7	34,7	27,4	37,9
1977	600 489	435 544	597 232	1 633 265	86,9	63,0	86,5	236,4	36,8	26,7	36,5
1978	630 027	464 537	655 514	1 750 078	91,5	67,5	95,2	254,2	36,0	26,5	37,5
1979	629 555	491 032	624 128	1 744 715	91,9	71,6	91,1	254,6	36,1	28,1	35,8
1980	674 613	495 345	559 587	1 729 545	99,2	72,8	82,3	254,3	39,0	28,6	32,4
1981	614 653	493 913	611 325	1 719 891	90,9	73,1	90,4	254,4	35,7	28,7	35,6
1982	645 793	478 696	616 611	1 741 100	95,6	70,9	91,3	257,8	37,1	27,5	35,4
1983	682 161	528 484	565 068	1 775 713	101,1	78,3	83,7	263,1	38,4	29,8	31,8
1984	691 732	524 374	533 110	1 749 216	102,6	77,8	79,1	259,5	39,5	30,0	30,5
1985	670 837	536 619	526 619	1 734 075	99,7	79,8	78,3	257,8	38,7	30,9	30,4
1986	640 001	515 940	533 204	1 689 145	95,3	76,9	79,4	251,6	37,9	30,5	31,6
Průměr let											
1966 až 70	323 062	281 036	441 381	1 045 479	45,7	39,8	62,4	147,9	30,9	26,9	42,2
1971 až 75	466 485	382 733	593 619	1 442 837	66,7	54,7	84,8	206,2	32,4	26,5	41,1
1976 až 80	623 261	468 990	614 139	1 706 390	90,7	68,2	89,3	248,2	36,5	27,5	36,0
1981 až 85	661 035	512 417	570 547	1 743 999	98,0	75,9	84,6	258,5	37,9	29,4	32,7

¹⁾ průměrná zemědělská půda, bez půdy nepatřící zemědělským závodům

Vývoj dodávek průmyslových hnojiv do zemědělství v ČSR

X

Rok, období	V t čistých živin				V kg čistých živin na 1 ha zemědělské půdy ¹⁾				Podíl na celku v %		
	dušikátá	fosforečná	draselná	celkem	dušikátá	fosforečná	draselná	celkem	dušikátá	fosforečná	draselná
1965	156 658	167 897	233 201	557 756	35,0	37,5	52,2	124,7	28,1	30,1	41,8
1970	272 027	206 641	320 694	799 362	61,5	46,7	72,5	180,7	34,0	25,9	40,1
1975	343 235	275 247	421 018	1 039 500	78,1	62,6	95,8	236,5	33,0	26,5	40,5
1976	369 912	293 990	396 586	1 060 488	84,3	67,0	90,4	241,7	34,9	27,7	37,4
1977	396 903	280 640	373 308	1 050 851	90,7	64,2	85,3	240,2	37,8	26,7	35,5
1978	407 349	300 550	402 798	1 110 697	93,5	68,9	92,4	254,8	36,7	27,0	36,3
1979	414 990	320 560	383 380	1 118 930	95,6	73,9	88,4	257,9	37,1	28,6	34,3
1980	434 771	316 040	352 899	1 103 710	100,6	73,2	81,7	255,5	39,4	28,6	32,0
1981	419 421	313 259	372 329	1 105 009	97,4	72,7	86,4	256,5	38,0	28,3	33,7
1982	427 094	298 407	378 627	1 104 128	99,3	69,4	88,0	256,7	38,7	27,0	34,3
1983	441 722	337 992	381 722	1 161 436	102,8	78,7	88,9	270,4	38,0	29,1	32,9
1984	453 329	335 362	341 981	1 130 672	105,7	78,2	79,7	263,6	40,1	29,7	30,2
1985	443 284	341 119	337 817	1 122 220	103,6	79,7	78,9	262,2	39,5	30,4	30,1
1986	428 891	334 510	340 132	1 103 533	100,4	78,3	79,6	258,3	38,9	30,3	30,8
Průměr let											
1966 až 70	219 841	181 823	294 368	696 032	49,5	40,9	66,2	156,6	31,6	26,1	42,3
1971 až 75	309 668	244 465	380 640	934 773	70,3	55,5	86,4	212,2	33,1	26,2	40,7
1976 až 80	404 785	302 356	381 794	1 088 935	92,9	69,4	87,7	250,0	37,2	27,8	35,0
1981 až 85	436 970	325 228	362 495	1 124 693	101,8	75,7	84,4	261,9	38,9	28,9	32,2

¹⁾ průměrná zemědělská půda, bez půdy nepatřící zemědělským závodům

Vývoj dodávek průmyslových hnojiv do zemědělství v SSR

IX

Rok, období	V t čistých živin				V kg čistých živin na 1 ha zemědělské půdy ¹⁾				Podíl na celku v %		
	dusíkatá	fosforečná	draselná	celkem	dusíkatá	fosforečná	draselná	celkem	dusíkatá	fosforečná	draselná
1965	79 124	86 064	115 756	280 944	29,9	32,6	43,8	106,3	28,2	30,6	41,2
1970	132 434	117 396	177 325	427 155	50,6	44,9	67,7	163,2	31,0	27,5	41,5
1975	169 215	152 924	248 760	570 899	66,1	59,7	97,2	223,0	29,6	26,8	43,6
1976	211 709	164 503	237 650	613 862	83,3	64,7	93,6	241,6	34,5	26,8	38,7
1977	203 586	154 904	223 924	582 414	80,4	61,1	88,4	229,9	35,0	26,6	38,4
1978	222 678	163 987	252 716	639 381	88,2	64,9	100,1	253,2	34,8	25,7	39,5
1979	214 565	170 472	240 748	625 785	85,3	67,8	95,7	248,8	34,3	27,2	38,5
1980	239 842	179 305	206 688	625 835	96,6	72,2	83,3	252,1	38,3	28,7	33,0
1981	195 232	180 654	238 996	614 882	79,6	73,6	97,4	250,6	31,7	29,4	38,9
1982	218 699	180 289	237 984	636 972	89,2	73,6	97,0	259,8	34,3	28,3	37,4
1983	240 439	190 492	183 346	614 277	98,0	77,7	74,8	250,5	39,1	31,0	29,9
1984	238 403	189 012	191 129	618 544	97,3	77,1	78,0	252,4	38,5	30,6	30,9
1985	227 553	195 500	188 802	611 855	93,0	79,9	77,2	250,1	37,2	32,0	30,8
1986	211 110	181 430	193 072	585 612	86,5	74,3	79,1	239,9	36,0	31,0	33,0
Průměr let											
1966 až 70	103 221	99 213	147 013	349 447	39,3	37,8	56,0	133,1	29,5	28,4	42,1
1971 až 75	156 818	138 268	212 978	508 064	60,5	53,4	82,2	196,1	30,9	27,2	41,9
1976 až 80	218 476	166 634	232 345	617 455	86,7	66,2	92,2	245,1	35,4	27,0	37,6
1981 až 85	224 065	187 189	208 052	619 306	91,4	76,4	84,9	252,7	36,2	30,2	33,6

¹⁾ průměrná zemědělská půda, bez půdy nepatřící zemědělským závodům

Dodávky vápenatých hnojiv

Rok, období	ČSSR		ČSR		SSR	
	v t celkem	v kg na 1 ha zem. půdy	v t celkem	v kg na 1 ha zem. půdy	v t celkem	v kg na 1 ha zem. půdy
1970	899 578	127,8	769 597	174,0	129 981	49,7
1971	1 042 046	148,3	867 621	196,5	174 425	66,8
1972	1 212 227	172,8	1 046 422	237,2	165 805	63,7
1973	1 304 665	186,3	1 087 407	246,8	217 258	83,7
1974	1 336 953	191,4	1 104 005	250,8	232 948	90,2
1975	1 613 524	232,0	1 315 203	299,3	298 321	116,5
1976	1 692 893	244,4	1 372 033	312,8	320 860	126,3
1977	1 882 360	272,5	1 449 342	331,2	433 018	170,9
1978	2 092 984	304,7	1 577 991	362,0	514 993	203,9
1979	2 025 389	295,5	1 455 898	335,5	569 491	226,4
1980	2 204 792	324,2	1 588 601	367,8	616 191	248,2
1981	2 482 241	367,2	1 792 531	416,3	689 710	281,1
1982	2 813 460	416,6	2 060 062	479,0	753 398	307,3
1983	3 135 856	464,7	2 312 721	538,4	823 135	335,6
1984	3 221 599	478,0	2 302 850	536,9	918 749	374,9
1985	3 466 543	515,3	2 399 458	560,5	1 067 085	432,7
1986	3 717 415	553,7	2 586 427	605,3	1 130 988	463,3
Průměr let						
1971 až 75	1 301 883	186,1	1 084 132	246,1	217 751	84,1
1976 až 80	1 979 684	288,0	1 488 773	341,8	490 911	194,9
1981 až 85	3 023 940	448,3	2 173 524	506,1	850 416	347,0

Spotřeba průmyslových hnojiv podle výrobních oblastí v JZD a ve státních statcích v ČSSR

Výrobní oblast	Rok	V t čistých živin				V kg čistých živin na 1 ha zemědělské půdy				Podíl na celku v %		
		dusíkatá	fosforečná	draselná	celkem	dusíkatá	fosforečná	draselná	celkem	dusíkatá	fosforečná	draselná
J Z D												
K	1979/80	81 996	58 976	85 233	226 205	105,8	76,1	109,9	291,8	36,2	26,1	37,7
	1984/85	81 557	63 046	76 635	221 238	107,6	83,1	101,1	291,8	36,9	28,5	34,6
Ř	1979/80	124 667	90 809	122 802	338 278	105,6	77,0	104,1	286,7	36,9	26,8	36,3
	1984/85	131 163	94 579	111 631	337 373	111,9	80,7	95,3	287,9	38,9	28,0	33,1
B	1979/80	137 886	104 079	116 933	358 898	97,8	73,8	83,0	254,6	38,4	29,0	32,6
	1984/85	149 555	116 713	111 169	377 437	105,9	82,7	78,7	267,3	39,6	30,9	29,5
B 0	1979/80	49 651	37 801	39 121	126 573	95,0	72,4	74,9	242,3	39,2	29,9	30,9
	1984/85	53 877	40 948	37 182	132 007	108,1	82,2	74,6	264,9	40,8	31,0	28,2
H	1979/80	32 094	22 284	24 874	79 252	74,6	51,8	57,9	184,3	40,5	28,1	31,4
	1984/85	36 084	25 433	20 758	82 275	81,4	57,4	46,8	185,6	43,9	30,9	25,2
Celkem	1979/80	426 294	313 949	388 963	1 129 206	98,8	72,7	90,1	261,6	37,8	27,8	34,4
	1984/85	452 236	340 719	357 375	1 150 330	105,6	79,5	83,4	268,5	39,3	29,6	31,1
státní statky												
K	1979/80	16 631	12 447	17 588	46 666	100,9	75,6	106,7	283,2	35,6	26,7	37,7
	1984/85	16 223	13 112	16 559	45 894	110,1	89,0	112,4	311,5	35,3	28,6	36,1
Ř	1979/80	27 925	20 759	23 178	71 862	107,3	79,7	89,0	276,0	38,9	28,9	32,2
	1984/85	29 959	20 130	20 365	70 454	115,1	77,4	78,3	270,8	42,5	28,6	28,9
B	1979/80	33 267	24 249	26 588	84 104	102,2	74,4	81,7	258,3	39,6	28,8	31,6
	1984/85	44 611	33 543	31 228	109 382	110,8	83,3	77,6	271,7	40,8	30,6	28,6
B 0	1979/80	21 779	15 483	13 772	51 034	92,7	65,9	58,6	217,2	42,7	30,3	27,0
	1984/85	24 154	17 635	14 431	56 220	98,4	71,9	58,8	229,1	42,9	31,4	25,7
H	1979/80	33 533	26 064	22 787	82 384	87,6	68,1	59,5	215,2	40,7	31,6	27,7
	1984/85	29 851	21 712	17 868	69 431	87,0	63,3	52,1	202,4	43,0	31,3	25,7
Celkem	1979/80	133 135	99 002	103 913	336 050	97,3	72,4	75,9	245,6	39,6	29,5	30,9
	1984/85	144 798	106 132	100 451	351 381	103,5	75,9	71,8	251,2	41,2	30,2	28,6

Spotřeba průmyslových hnojiv podle výrobních oblastí v JZD a ve státních statcích v ČSR

Výrobní oblast	Rok	V t čistých živin				V kg čistých živin na 1 ha zemědělské půdy				Podíl na celku v %		
		dusíkatá	fosforečná	draselná	celkem	dusíkatá	fosforečná	draselná	celkem	dusíkatá	fosforečná	draselná
J Z D												
K	1979/80	10 888	7 293	9 775	27 956	108,1	72,4	97,1	277,6	38,9	26,1	35,0
	1984/85	9 198	6 816	7 921	23 935	106,1	78,7	91,4	276,2	38,4	28,5	33,1
Ř	1979/80	98 186	71 128	96 687	266 001	107,5	77,8	105,8	291,1	36,9	26,7	36,4
	1984/85	105 087	75 454	91 501	272 042	112,6	80,9	98,1	291,6	38,6	27,8	33,6
B	1979/80	110 797	84 069	92 343	287 209	100,2	76,0	83,5	259,7	38,6	29,3	32,1
	1984/85	120 734	93 679	90 929	305 342	108,5	84,1	81,7	274,3	39,6	30,6	29,8
B 0	1979/80	40 058	31 324	31 491	102 873	97,7	76,4	76,9	251,0	38,9	30,5	30,6
	1984/85	40 530	31 270	28 737	100 537	107,0	82,6	75,9	265,5	40,3	31,1	28,6
H	1979/80	9 278	6 928	6 881	23 087	89,4	66,7	66,3	222,4	40,2	30,0	29,8
	1984/85	10 058	7 493	6 322	23 873	101,0	75,3	63,5	239,8	42,1	31,4	26,5
Celkem	1979/80	269 207	200 742	237 177	707 126	102,2	76,2	90,0	268,4	38,1	28,4	33,5
	1984/85	285 607	214 712	225 410	725 729	109,4	82,2	86,3	277,9	39,3	29,6	31,1
státní statky												
K	1979/80	4 077	2 990	3 728	10 795	92,2	67,7	84,4	244,3	37,7	27,7	34,6
	1984/85	3 279	2 431	2 331	8 041	124,9	92,6	88,8	306,3	40,8	30,2	29,0
Ř	1979/80	22 634	16 542	17 982	57 158	105,8	77,3	84,0	267,1	39,6	28,9	31,5
	1984/85	25 338	15 948	16 936	58 222	118,4	74,5	79,1	272,0	43,5	27,4	29,1
B	1979/80	28 502	20 416	21 369	70 287	104,9	75,1	78,6	258,6	40,6	29,0	30,4
	1984/85	39 321	29 229	27 411	95 961	111,1	82,6	77,5	271,2	41,0	30,4	28,6
B 0	1979/80	18 277	13 234	10 983	42 494	96,8	70,1	58,1	225,0	43,0	31,2	25,8
	1984/85	19 010	13 305	11 221	43 536	101,9	71,3	60,1	233,3	43,7	30,6	25,7
H	1979/80	27 041	20 992	17 219	65 252	95,6	74,2	60,8	230,6	41,4	32,2	26,4
	1984/85	24 674	17 731	14 466	56 871	95,2	68,4	55,8	219,4	43,4	31,2	25,4
Celkem	1979/80	100 531	74 174	71 281	245 986	100,3	74,0	71,2	245,5	40,9	30,1	29,0
	1984/85	111 622	78 644	72 365	262 631	107,3	75,6	69,6	252,5	42,5	29,9	27,6

Spotřeba průmyslových hnojiv podle výrobních oblastí v JZD a ve státních statcích v SSR

Výrobní oblast	Rok	V t čistých živin				V kg čistých živin na 1 ha zemědělské půdy				Podíl na celku v %		
		dusíkatá	fosforečná	draselná	celkem	dusíkatá	fosforečná	draselná	celkem	dusíkatá	fosforečná	draselná
J Z D												
K	1979/80	71 108	51 683	75 458	198 249	105,4	76,6	111,9	293,9	35,9	26,1	38,0
	1984/85	72 359	56 230	68 714	197 303	107,8	83,7	102,3	293,8	36,7	28,5	34,8
Ř	1979/80	26 481	19 681	26 115	72 277	99,5	74,0	98,2	271,7	36,7	27,2	36,1
	1984/85	26 076	19 125	20 130	65 331	109,1	80,0	84,2	273,3	39,9	29,3	30,8
B	1979/80	27 089	20 010	24 590	71 689	89,2	65,9	80,9	236,0	37,8	27,9	34,3
	1984/85	28 821	23 034	20 240	72 095	96,4	77,0	67,7	241,1	40,0	31,9	28,1
B 0	1979/80	9 593	6 477	7 630	23 700	85,3	57,6	67,8	210,7	40,5	27,3	32,2
	1984/85	13 347	9 678	8 445	31 470	111,6	80,9	70,6	263,1	42,4	30,8	26,8
H	1979/80	22 816	15 356	17 993	56 165	69,9	47,1	55,1	172,1	40,6	27,3	32,1
	1984/85	26 026	17 940	14 436	58 402	75,7	52,2	42,0	169,9	44,6	30,7	24,7
Celkem	1979/80	157 087	113 207	151 786	422 080	93,3	67,3	90,2	250,8	37,2	26,8	36,0
	1984/85	166 629	126 007	131 965	424 601	99,6	75,3	78,9	253,8	39,2	29,7	31,1
státní statky												
K	1979/80	12 554	9 457	13 860	35 871	104,1	78,4	114,9	297,4	35,0	26,4	38,6
	1984/85	12 944	10 681	14 228	37 853	106,9	88,2	117,5	312,6	34,2	28,2	37,6
Ř	1979/80	5 291	4 217	5 196	14 704	114,0	90,9	112,0	316,9	36,0	28,7	35,3
	1984/85	4 621	4 182	3 429	12 232	100,2	90,7	74,3	265,2	37,8	34,2	28,0
B	1979/80	4 765	3 833	5 219	13 817	88,6	71,3	97,0	256,9	34,5	27,8	37,7
	1984/85	5 290	4 314	3 817	13 421	108,6	88,6	78,3	275,5	39,4	32,2	28,4
B 0	1979/80	3 502	2 249	2 789	8 540	76,1	48,8	60,6	185,5	41,0	26,3	32,7
	1984/85	5 144	4 330	3 210	12 684	87,4	73,6	54,6	215,6	40,6	34,1	25,3
H	1979/80	6 492	5 072	5 568	17 132	65,0	50,7	55,7	171,4	37,9	29,6	32,5
	1984/85	5 177	3 981	3 402	12 560	61,7	47,5	40,6	149,8	41,2	31,7	27,1
Celkem	1979/80	32 604	24 828	32 632	90 064	88,9	67,7	89,0	245,6	36,2	27,6	36,2
	1984/85	33 176	27 488	28 086	88 750	92,5	76,7	78,3	247,5	37,4	31,0	31,6

Spotřeba průmyslových hnojiv podle krajů

XVI

Kraj	Rok	V t čistých živin				V kg č. ž. na 1 ha zem. půdy	V t čistých živin				V kg č. ž. na 1 ha zem. půdy
		dušíkatá	fosforečná	draselná	celkem		dušíkatá	fosforečná	draselná	celkem	
		J Z D					státní statky				
Středočeský	1979/80	47 471	34 859	46 782	129 112	285,4	16 946	11 696	15 194	43 836	274,2
	1984/85	50 520	35 926	41 466	127 912	284,3	18 739	12 206	14 976	45 921	288,8
Jihočeský	1979/80	39 728	30 564	30 438	100 730	245,9	8 992	6 822	4 785	20 599	210,5
	1984/85	42 772	35 037	30 851	108 660	268,6	9 595	5 987	4 092	19 674	201,8
Západoslovenský	1979/80	22 172	16 012	18 100	56 284	257,6	17 594	13 161	11 854	42 609	245,3
	1984/85	22 578	17 739	15 914	56 231	258,1	25 215	19 076	16 080	60 371	255,0
Severočeský	1979/80	12 593	9 816	10 000	32 409	262,4	21 742	15 775	12 067	49 584	235,2
	1984/85	13 699	10 053	11 225	34 977	289,3	22 841	15 079	12 169	50 089	241,3
Východočeský	1979/80	47 699	35 901	42 472	126 072	272,6	11 430	8 851	9 397	29 678	251,7
	1984/85	49 940	36 180	39 496	125 616	273,2	11 820	8 455	8 484	28 759	256,5
Jihomoravský	1979/80	70 054	50 545	60 710	181 309	271,2	9 525	7 004	8 017	24 546	244,9
	1984/85	74 168	54 945	55 758	184 871	279,6	9 269	7 200	6 481	22 950	270,6
Severomoravský	1979/80	29 490	23 044	28 676	81 210	271,4	14 301	10 867	9 966	35 134	248,3
	1984/85	31 930	24 832	30 700	87 462	294,7	14 143	10 641	10 083	34 867	245,0
Západoslovenský	1979/80	74 465	55 495	83 173	213 133	301,7	12 242	8 996	14 188	35 426	304,2
	1984/85	78 888	59 057	74 314	212 259	300,8	12 139	9 508	14 104	35 751	308,7
Středoslovenský	1979/80	40 122	27 218	33 560	100 900	212,9	9 605	7 388	8 665	25 658	212,0
	1984/85	41 925	30 044	25 986	97 955	205,7	11 066	9 181	7 417	27 664	223,0
Východoslovenský	1979/80	42 501	30 494	35 053	108 048	215,0	10 757	7 444	9 779	28 980	224,2
	1984/85	45 816	36 906	31 665	114 387	232,9	9 971	6 799	6 565	25 335	213,3